

การศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทย
กรณีศึกษาชุมชนหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นางสาวอารยา เรืองคงเกียรติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

A STUDY ON PHYSICAL FEATURES OF TRADITIONAL FLOATING HOUSE.
A CASE STUDY OF HUAWIANG COMMUNITY, SENA DISTRICT, PHRANAKHON SRI AYUTTHAYA.

Miss Araya Ruangkongkiat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Architecture Program in Architecture

Department of Architecture

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทย
	กรณีศึกษาชุมชนหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โดย	นางสาวอารยา เรืองคงเกียรติ
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทิดศักดิ์ เตชะกิจจวร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัฐิ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทิดศักดิ์ เตชะกิจจวร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มล.ปิยลดา ทวีปริงษ์พร)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วาริษา วงศ์พยัต)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงเกียรติ เทียธิทรัพย์)

อารยา เรื่องคงเกียรติ : การศึกษารูปแบบทางกายภาพเรือนแพทรงไทย กรณีศึกษา ชุมชนหัวเวียง ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (A STUDY ON PHYSICAL FEATURES OF TRADITIONAL FLOATING HOUSE. A CASE STUDY OF HUAWIANG COMMUNITY, SENA DISTRICT, PHRANAKHON SRI AYUTTHAYA) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร , 148 หน้า.

เรือนแพทรงไทยเป็นอีกหนึ่งสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่อยู่คู่กับประเทศไทยและที่ราบลุ่มแม่น้ำภาคกลาง มาเวลายาวนาน แต่ในปัจจุบันกลับลดจำนวนลงเป็นอย่างมาก อีกทั้งองค์ความรู้เกี่ยวกับเรือนแพทรงไทยที่กล่าวในเชิงสถาปัตยกรรมมีอยู่จำนวนน้อย แม้จะคงมีเรือนแพอยู่บ้างในบางท้องที่ แต่จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปได้ว่าเรือนแพเหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นเรือนแพแบบร่วมสมัย ไม่ใช่เรือนแพทรงไทยที่เก่าแก่และมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเช่นในอดีต

จากการศึกษาที่ชุมชนหัวเวียง ต.หัวเวียง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา พบว่าชุมชนแห่งนี้เคยเป็นตลาดน้ำที่มีเรือนแพทรงไทยอยู่เป็นจำนวนมากตลอดสองฝั่งของแม่น้ำน้อย แต่หลังจากที่ตลาดซบเซาเนื่องจากการตัดถนน เจ้าของเรือนแพร้านค้าเหล่านั้นจึงเลิกกิจการไป ทำให้เรือนแพทรงไทยเหล่านั้นถูกรื้อถอนหรือยกขึ้นตั้งบนเสาไปเป็นจำนวนมาก

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนและเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง รูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทย รวมไปถึงการสันนิษฐานและจำลองเรือนแพทรงไทยให้ใกล้เคียงกับลักษณะดั้งเดิม เพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยวิธีการศึกษาจะทำการลงพื้นที่ศึกษาเพื่อสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนหัวเวียง สัมภาษณ์ชุมชน และวัดเรือนแพทรงไทยที่ยังคงเหลือทั้งหมด เพื่อประเมินและทำการคัดเลือกเรือนแพต้นแบบ และนำมาศึกษาเพื่อหารูปแบบทางกายภาพดั้งเดิม ก่อนจะนำไปตรวจสอบซ้ำกับเรือนแพทรงไทยที่เหลือ เพื่อสรุปออกมาเป็นรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง

จากการศึกษาพบว่าบ้านเรือนที่เคยเป็นเรือนแพทรงไทยที่ชุมชนหัวเวียงเหลืออยู่ทั้งหมด 10 หลัง โดยรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยสรุปได้ดังนี้ ในส่วนวัสดุและโครงสร้างของเรือนแพทรงไทย พบว่าโครงสร้างของตัวเรือนตั้งอยู่บนคานแพซึ่งจะถ่ายน้ำหนักลงสู่เรือโป๊ะหรือลูกบวบด้านล่าง คานแพมีหน้าตัดกว้างค่อนข้างจัตุรัส และมีรูในตำแหน่งเสาของตัวเรือน เพื่อให้เสาเสียบเข้าแบบสลักเดียวกับคานแพ เสาของเรือนแพทรงไทยจะมีขนาดเล็ก 4"x4" ได้รับการลบเหลี่ยมมุมเสาหรือถูกกลึงให้กลมอย่างสวยงาม ส่วนไม้พื้นจะวางพาดอยู่บนคานแพ ปิดหัวท้ายไม้พื้นด้วยพริ้งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผนังที่มีลักษณะตีตามตั้งสอดเข้าลิ้นกับพริ้งที่อยู่ด้านล่างและคอสองที่อยู่ด้านบน โครงสร้างหลังคามีลักษณะเช่นเดียวกับเรือนทรงไทย วัสดุมักใช้ไม้สักเป็นวัสดุหลักและใช้วัสดุรองเป็นจาก แฝก หรือสังกะสี รูปทรงและผังพื้นของเรือนแพทรงไทยโดยรวมพบว่า มักมีความสมมาตรในตัวเองและสมดุลแบบสมมาตรซ้ายขวา โดยสามารถแบ่งออกได้ 4 กลุ่มซึ่งใช้ ลักษณะของผังหลังคา ลักษณะช่วงเสา และ ตำแหน่งของตู้ติดตายเป็นเกณฑ์ในการอธิบายลักษณะของแต่ละประเภท

ภาควิชา ..สถวนิเทศกรรมศาสตร์..... ลายมือชื่อ.....
 สาขาวิชา สถวนิเทศกรรม..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา 2554.....

5473375125 ## : MAJOR ARCHITECTURE

KEY WORDS : PHYSICAL FEATURES / TRADITIONAL FLOATING HOUSE / HUAWIANG

ARAYA RUANGKONGKIAT : A STUDY ON PHYSICAL FEATURES OF TRADITIONAL FLOATING HOUSE.

A CASE STUDY OF HUAWIANG COMMUNITY, SENA DISTRICT, PHRANAKHON SRI AYUTTHAYA.

ADVISOR : Assist. Prof. Dr. TERDSAK TACHAKITKACHORN, 148 pp.

The Thai traditional floating house is a local architecture which has long been part of Thailand and the Central region of this country. However, local architectural wisdom regarding Thai traditional floating house is sparse and the number of floating houses has recently greatly decreased to exist only in some local communities. From the literature review, we can determine that most of these houses are contemporary in style, unlike the predecessor traditional Thai style that possesses architectural value beyond its time.

From the case study at Huawiang community, Sena district in Phranakhon Sri Ayutthaya, we found that the community was a floating market which has a number of traditional Thai floating houses along the Noi river banks. The declined popularity of the market which came with the construction of new roads has caused the river vendors to go out of business and thus many owners of these traditional floating houses have decided to tear down the house or relocate it onto the ground.

Therefore, the aim of this project is to study the historical background of the Huawiang community and its floating houses. The study is also aimed at examining the physical features of traditional Thai floating houses and makes estimation in order to recreate a close accurate model, which would help as a clear guideline for this study, of the authentic Thai floating houses. The methods of data collection of this study include a field study, interviews of local people in the community, and an inspection to do the measurement of all the remaining traditional floating houses. Next, after the data has been assessed and the house's archetype has been selected, physical features of the archetype will be studied for its physical features. In order for the result to be validated, these physical features will be applied back to the other traditional floating houses to see if they fit.

The study found only ten houses which used to be traditional Thai floating houses in Huawiang community. The physical features found in this study can be described as follows. The structure of the whole house's framework is supported by beams which are attached to a round raft or a pontoon underneath. A floating beam is almost the shape of a square in cross-section and has holes where poles are attached and locked to the beam by dowels. The poles of Thai traditional floating houses are small with 4" x 4" dimension, the edges are beautifully lathed out or nicely crafted to a round shape. The floor is assembled by wooden planks which are laid on the beams. Along both ends of the planks there is a long wooden panel called Preung which is attached to the wall, made of vertical wooden panels, by tongue-and-groove joints. At the top ends of the walls, there is another set of wooden planks called Korsong, also attached to the wall by tongue-and-groove joints, which acts as a supporter to the roof. The structure of the roof of the floating house is similar to the roof structure of a typical Thai house. In terms of material, the traditional Thai floating houses mainly use teak wood. The outside roofing is usually made of thatch or galvanized iron. The shape and floor plan of the house is generally symmetrical and we can group the traditional Thai floating house into 4 categories according to the roof structures, characteristic of the posts and the place where permanent cabinets are attached to the house.

Department : ..Architecture..... Student's Signature.....

Field of Study : ..Architecture..... Advisor's Signature.....

Academic Year : ..2011.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลุล่วงไปได้โดยได้รับคำแนะนำและตรวจแก้ไขโดยตลอดด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้วยดีตลอดมา อีกทั้งคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีความคิดที่แตกฉาน รวมทั้งข้อแนะนำเพิ่มเติมจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่ช่วยทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อสังคม ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ ทุกคนที่คอยช่วยเหลือในการลงพื้นที่ศึกษา และให้กำลังใจตลอดในการทำวิทยานิพนธ์ และที่สำคัญที่สุดคือความร่วมมือจากชาวชุมชนหัวเวียงทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล สัมภาษณ์ การเปิดเรือนแพให้เข้าไปทำการศึกษา ตลอดจนอำนวยความสะดวกต่างๆ ขอขอบพระคุณ คุณรัตน์และคุณนพวรรณ ทองอยู่, คุณเพ็ญภา จิตต์จำนงค์, คุณสำรวม กิจสุทธิ และ คุณสมคิด จันทร สำหรับที่พักและความช่วยเหลือทุกๆ ประการ รวมไปถึงความเป็นกันเองที่มีให้ผู้ศึกษามาโดยตลอด

ท้ายนี้ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัว ที่ให้ความอุปการะและคอยสนับสนุนในทุกๆ ด้าน ตลอดจนให้กำลังใจในการศึกษามาโดยตลอดระยะเวลาที่ได้ทำการศึกษานจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูป.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.4 วิธีการศึกษา.....	4
1.5 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 การทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทย.....	10
2.2 รูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม.....	23
2.3 การหากรอบที่ใช้ในการศึกษา.....	24
บทที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนและเรือนแพทรงไทยในหัวเวียง.....	28
3.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนและเรือนแพในชุมชนหัวเวียง.....	28
3.2 การสำรวจเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง.....	41
3.3 การศึกษาเรือนแพทรงไทยต้นแบบ.....	69
3.4 รูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ.....	75
บทที่ 4 การวิเคราะห์ผลการศึกษา.....	81
4.1 การตรวจสอบและสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทย.....	81
4.2 การแบ่งประเภทเรือนแพทรงไทย.....	105
4.3 การศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง.....	114

4.4 การจำลองเรือนแพทรงไทยในหัวเวียง.....	129
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	139
5.1 บทสรุป.....	139
5.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	143
รายการอ้างอิง.....	144
ภาคผนวก.....	145
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	148

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	การเปรียบเทียบรูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันกับรูปแบบทางกายภาพจากการ ทบทวนวรรณกรรม.....	42
3.2	การเปรียบเทียบรูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันกับรูปแบบทางกายภาพจากการ ทบทวนวรรณกรรม (ต่อ).....	43
3.3	ตารางแสดงผลการคัดเลือกเรือแพต้นแบบ (1).....	70
3.4	ตารางแสดงผลการคัดเลือกเรือแพต้นแบบ (2).....	71
3.5	ตารางแสดงผลการคัดเลือกเรือแพต้นแบบ (3).....	72
4.1	ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือแพทรงไทย Hw-1....	83
4.2	ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือแพทรงไทย Hw-2....	85
4.3	ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือแพทรงไทย Hw-3....	87
4.4	ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือแพทรงไทย Hw-4....	89
4.5	ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือแพทรงไทย Hw-5....	91
4.6	ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือแพทรงไทย Hw-6....	93
4.7	ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือแพทรงไทย Hw-7....	95
4.8	ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือแพทรงไทย Hw-8....	97
4.9	ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือแพทรงไทย Hw-9....	99
4.10	ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือแพทรงไทย Hw-10..	101
4.11	ตารางสรุปรูปแบบทางกายภาพของเรือแพทรงไทยทั้ง 10 หลัง.....	103
4.12	ตารางสรุปรูปแบบทางกายภาพของเรือแพทรงไทยทั้ง 10 หลัง (ต่อ).....	104
4.13	ตารางแสดงการแบ่งประเภทของเรือแพทรงไทยในหัวเวียง.....	113

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1.1	ผังบริเวณแสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา.....	3
2.1	ภาพแสดงลักษณะทั่วไปของเรือนแพทรงไทยเมื่อครั้งยังลอยน้ำ.....	12
2.2	ภาพความเป็นอยู่ตามริมน้ำของราษฎรในสมัยรัชกาลที่ 5.....	13
3.1	ภาพถ่ายทางอากาศแสดงลักษณะทางกายภาพของตำบลหัวเวียง.....	28
3.2	ผังเทศบาลตำบลหัวเวียง.....	29
3.3	ผังแสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา.....	30
3.4	ภาพถ่ายทางอากาศแสดงสถานที่สำคัญของชุมชนหัวเวียง.....	31
3.5	บรรยากาศบริเวณไผ่.....	32
3.6	วัดสุวรรณเจดีย์.....	33
3.7	วัดบางกระทิง.....	33
3.8	ตัวอย่างโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กในชุมชนหัวเวียง.....	34
3.9	ตัวอย่างบ้านไม้ร่วมสมัย ผสมโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก.....	34
3.10	ภาพแสดงเรือที่จอดอยู่ใต้ถุนบ้าน.....	35
3.11	ภาพแสดงชาวบ้านใช้เรือในการสัญจรชั่งน้ำหนัก.....	35
3.12	แผนที่ประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พ.ศ.2449-2484.....	39
3.13	ภาพแสดงเสาปักหน้าเรือนเพื่อป้องกันไม่ให้แพถูกบวมมาชนกับเรือน.....	34
3.14	ภาพแสดงถนนหน้าเทศบาล.....	40
3.15	ภาพแสดงบรรยากาศภาพรวมของชุมชนหัวเวียงในปัจจุบัน.....	40
3.16	ผังของชุมชนหัวเวียง แสดงตำแหน่งที่พบเรือนแพทรงไทยทั้ง 10 หลัง.....	41
3.17	ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-1.....	45
3.18	ผังพื้นที่และรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-1.....	45
3.19	ภาพแสดงลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-1.....	46
3.20	ภาพแสดงลักษณะภายในเรือนแพทรงไทย Hw-1.....	46
3.21	ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-2.....	47
3.22	ผังพื้นที่และรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-2.....	47
3.23	ภาพแสดงลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-2.....	48

รูปที่		หน้า
3.24	ภาพแสดงลักษณะภายในเรือนแพทรงไทย Hw-2.....	48
3.25	ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-3.....	49
3.26	ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-3.....	49
3.27	ภาพแสดงลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-3.....	50
3.28	ภาพแสดงลักษณะภายในเรือนแพทรงไทย Hw-3.....	50
3.29	ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-4.....	51
3.30	ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-4.....	51
3.31	ภาพแสดงลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-4.....	52
3.32	ภาพแสดงลักษณะภายในเรือนแพทรงไทย Hw-4.....	52
3.33	ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-5.....	53
3.34	ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-5.....	53
3.35	ภาพแสดงลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-5.....	54
3.36	ภาพแสดงลักษณะภายในเรือนแพทรงไทย Hw-5.....	54
3.37	ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-6.....	55
3.38	ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-6.....	55
3.39	ภาพแสดงลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-6.....	56
3.40	ภาพแสดงลักษณะภายในเรือนแพทรงไทย Hw-6.....	56
3.41	ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-7.....	57
3.42	ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-7.....	57
3.43	ภาพแสดงลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-7.....	58
3.44	ภาพแสดงลักษณะภายในเรือนแพทรงไทย Hw-7.....	58
3.45	ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-8.....	60
3.46	ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-8.....	60
3.47	ภาพแสดงลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-8.....	61
3.48	ภาพแสดงลักษณะภายในเรือนแพทรงไทย Hw-8.....	61
3.49	ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-9.....	63
3.50	ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-9.....	63
3.51	ภาพแสดงลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-9.....	65

รูปที่		หน้า
3.52	ภาพแสดงลักษณะภายในเรือนแพทรงไทย Hw-9.....	65
3.53	ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-10.....	66
3.54	ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-10.....	66
3.55	ภาพแสดงลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-10.....	67
3.56	ภาพแสดงลักษณะภายในเรือนแพทรงไทย Hw-10.....	67
3.57	ผังพื้นของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6).....	73
3.58	รูปตัดตามยาวของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6).....	74
3.59	รูปตัดตามขวางของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6).....	74
3.60	ภาพแสดงการใช้วัสดุของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ.....	75
3.61	รูปตัดตามขวางแสดงชิ้นส่วนของคานแพและคานขนาดเล็ก.....	76
3.62	เสาเรือนแพทรงไทยต้นแบบ.....	76
3.63	ลักษณะผนังของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ.....	77
3.64	ลักษณะโครงสร้างหลังคาของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6).....	78
3.65	ภาพแสดงลักษณะหลังคาของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6).....	79
3.66	ภาพแสดงการแบ่งห้องของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6).....	79
3.67	ภาพแสดงลักษณะช่วงเสาของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6).....	80
3.68	ภาพแสดงตำแหน่งของผู้ติดตามในเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6).....	80
4.1	ผังพื้น และผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-1.....	84
4.2	รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-1.....	84
4.3	ผังพื้น และผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-2.....	86
4.4	รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-2.....	86
4.5	ผังพื้น และผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-3.....	88
4.6	รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-3.....	88
4.7	ผังพื้น และผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-4.....	90
4.8	รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-4.....	90
4.9	ผังพื้น และผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-5.....	92
4.10	รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-5.....	92
4.11	ผังพื้น และผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-6.....	94

รูปที่		หน้า
4.12	รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรวงไทย Hw-6.....	94
4.13	ผังพื้น และผังหลังคาของเรือนแพทรวงไทย Hw-7.....	96
4.14	รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรวงไทย Hw-7.....	96
4.15	ผังพื้น และผังหลังคาของเรือนแพทรวงไทย Hw-8.....	98
4.16	รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรวงไทย Hw-8.....	98
4.17	ผังพื้น และผังหลังคาของเรือนแพทรวงไทย Hw-9.....	100
4.18	รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรวงไทย Hw-9.....	100
4.19	ผังพื้น และผังหลังคาของเรือนแพทรวงไทย Hw-10.....	102
4.20	รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรวงไทย Hw-10.....	102
4.21	ลักษณะผังพื้น ของเรือนแพทรวงไทยแบบ 4 ช่วงเสา.....	105
4.22	ตัวอย่างเรือนแพทรวงไทยแบบ 4 ช่วงเสา.....	106
4.23	ลักษณะผังพื้น ของเรือนแพทรวงไทยแบบ 5 ช่วงเสา.....	106
4.24	ตัวอย่างเรือนแพทรวงไทยแบบ 5 ช่วงเสา.....	106
4.25	ลักษณะผังพื้น ของเรือนแพทรวงไทยแบบ 3 ช่วงเสา.....	107
4.26	ตัวอย่างเรือนแพทรวงไทยแบบ 3 ช่วงเสา.....	107
4.27	ผังพื้น เรือนแพทรวงไทยที่มีทางเดินภายใน 2 ทาง.....	108
4.28	ตัวอย่างเรือนแพทรวงไทยที่มีทางเดินภายใน 2 ทาง.....	108
4.29	ผังพื้น เรือนแพทรวงไทยที่มีทางเดินภายใน 3 ทาง.....	109
4.30	ตัวอย่างเรือนแพทรวงไทยที่มีทางเดินภายใน 3 ทาง.....	109
4.31	ผังพื้น เรือนแพทรวงไทยที่มีทางเดินภายใน 1 ทาง.....	109
4.32	ตัวอย่างเรือนแพทรวงไทยที่มีทางเดินภายใน 1 ทาง.....	110
4.33	ผังหลังคาและรูปตัดแสดงลักษณะของเรือนแพทรวงไทยแบบจั่วเดี่ยว.....	110
4.34	ผังหลังคาและรูปตัดแสดงลักษณะของเรือนแพทรวงไทยแบบจั่วคู่แบบที่ 1.....	111
4.35	ผังหลังคาและรูปตัดแสดงลักษณะของเรือนแพทรวงไทยแบบจั่วคู่แบบที่ 2.....	111
4.36	ผังหลังคาและรูปตัดแสดงลักษณะของเรือนแพทรวงไทยแบบจั่วคู่แบบที่ 3.....	111
4.37	คานแพ และ เสาของเรือนแพ.....	115
4.38	รูปตัดของ Hw-6 แสดงให้เห็นคานแพและคานขนาดเล็ก.....	115
4.39	รอดและรา ในโครงสร้างเรือนไทยภาคกลาง.....	116

รูปที่		หน้า
4.40	ภาพแสดงโครงสร้างฐานแพลูกบวบและโครงสร้างของเรือแพร่วมสมัย.....	116
4.41	เสาของเรือแพทรงไทย.....	117
4.42	ภาพแสดงการเข้าผนังเรือนกับเสาเรือน.....	118
4.43	ลักษณะของฝากระดาน.....	118
4.44	ภาพแสดงพริ้งของเรือแพทรงไทย.....	119
4.45	รูปตัดขยายแสดงโครงสร้างพื้นของเรือแพทรงไทย.....	119
4.46	ร่องสำหรับขั้วถ้ำย และซ่อมบำรุงเรือโป๊ะ.....	120
4.47	ลักษณะโครงสร้างหลังคาของเรือทรงไทย.....	120
4.48	รูปตัดแสดงโครงสร้างหลังคาของเรือแพทรงไทย Hw-6.....	121
4.49	รูปตัดของเรือทรงไทย.....	121
4.50	วัสดุที่ใช้ในเรือแพทรงไทย.....	122
4.51	รูปตัดแสดงส่วนของพื้นที่ภายในเรือแพทรงไทย กลุ่มที่ 1.....	123
4.52	รูปตัดแสดงส่วนของพื้นที่ภายในเรือแพทรงไทย กลุ่มที่ 2.....	124
4.53	รูปตัดแสดงส่วนของพื้นที่ภายในเรือแพทรงไทย กลุ่มที่ 3.....	125
4.54	รูปตัดแสดงส่วนของพื้นที่ภายในเรือแพทรงไทย กลุ่มที่ 4.....	125
4.55	แผงบานกระทุ้งขนาดใหญ่.....	126
4.56	ฝาเสี้ยวที่พบในเรือแพทรงไทย.....	127
4.57	ช่องเปิดขนาดเล็กของเรือแพทรงไทย.....	127
4.58	ลักษณะของพื้นที่สำหรับบูชาเทพเจ้าจัน.....	128
4.59	การตกแต่งภายในเรือแพทรงไทย.....	128
4.60	เรือแพของนายจันท์ศิริ แซ่เฮียบ.....	131
4.61	ภาพแสดงลักษณะภายในของเรือโป๊ะ.....	132
4.62	ภาพแสดงลักษณะภายนอกของเรือโป๊ะ.....	132
4.63	รูปตัดตามยาวและตามขวางของเรือโป๊ะของเรือแพนายจันท์ศิริ แซ่เฮียบ.....	133
4.64	แบบจำลองผังพื้นของเรือแพทรงไทย Hw-6.....	136
4.65	แบบจำลองรูปตัดตามขวางของเรือแพทรงไทย Hw-6.....	137
4.66	แบบจำลองรูปตัดตามยาวของเรือแพทรงไทย Hw-6.....	137
4.67	ทัศนียภาพจำลองเรือแพทรงไทย Hw-6.....	138

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นอกจากที่อยู่อาศัยบนบกแบบเรือนยกเสาสูงแล้ว เรือนแพเป็นอีกหนึ่งสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่อยู่คู่กับประเทศไทยและที่ราบลุ่มแม่น้ำภาคกลางมาช้านาน เนื่องจากมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตในอดีตที่ผูกพันกับน้ำ ไม่ว่าจะเป็นการใช้น้ำเพื่อการเกษตร การบริโภค และการคมนาคม รวมไปถึงความสอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศซึ่งเป็นพื้นที่น้ำท่วมถึง ดังนั้นเรือนแพจึงเป็น ภูมิปัญญาที่แสดงออกถึงการอยู่ร่วมกับ “น้ำ” ได้อย่างเหมาะสม ทำให้ในอดีตเรือนแพจึงมีจำนวนและมีความนิยมมากเช่นเดียวกับบ้านยกเสาสูง

หากแต่ในปัจจุบันนี้ เรือนแพหาพบได้ยาก เนื่องจากเรือนแพได้ลดจำนวนลงเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่แล้วจะมีอุปสรรคในการสร้างและซ่อมแซมที่ยุ่งยากและมีราคาแพง กับมีอุปสรรคที่เกิดจากคลื่นจากจำนวนเรือที่มากขึ้น ทำให้การอยู่อาศัยไม่มีความสงบสุขอย่างแต่ก่อน เจ้าของเรือนแพจึงพากันย้ายเรือนขึ้นไปปลูกบนฝั่ง จำนวนเรือนแพจึงหมดลงด้วยเหตุนี้¹

เนื่องจากเรือนแพมีมาเป็นเวลานานตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน² ย่อมมีการพัฒนารูปแบบของเรือนแพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบด้วยกัน เรือนแพสามารถแยกกลุ่มตามลักษณะทางกายภาพออกเป็นหลายประเภท อาทิ เรือนแพแบบเรือนทรงไทยภาคกลาง ซึ่งมีแบบบ้านลมชนิดมีเหงาและบ้านลมแบบหางปลา เรือนแพแบบเรือนปั้นหยา มนิลา เรือนแพแบบเรือนเครื่องผูก และเรือนแพแบบเรือนเครื่องสับไม้จริงแบบชาวบ้าน และนอกจากนั้นหากตามลักษณะการใช้สอย สามารถแยกได้เป็นเรือนแพพักอาศัยและเรือนแพค้าขาย รวมทั้งเป็นโกดังเก็บสินค้าประเภทข้าวสาร ข้าวเปลือก และ ของแห้งอื่นๆ ที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร³

ชุมชนหัวเวียงที่ ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่เคยเป็นชุมชนเรือนแพมาตั้งแต่อดีต โดยปรากฏหลักฐานว่าเป็น “ตลาดแพจอดสองฝั่ง” ในแผนที่ประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พ.ศ.2449 - 2484 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของ

¹ โชติ ภัลยาณมิตร, “สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม,” ใน ลักษณะไทย : ภูมิหลัง, คีฤทธิ ปราโมช,บรรณาธิการ. (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2551), หน้า 398.

² จุลทัศน์ พยาขรานนท์, “เรือนแพที่อยู่อาศัยของคนไทยบนย่านน้ำ,” ใน มรดกของชาติเล่ม 6. (กรุงเทพฯ ,2539), หน้า 95.

³ อรศิริ ปาณินท์, บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น (กรุงเทพฯ: 2538), หน้า 129.

ชาวบ้านหลายๆคน สรุปได้ว่า เดิมเรือนแพที่ชุมชนหัวเวียงมีลักษณะหลังคาเป็นจั่วทรงสูงคล้ายกับบ้านทรงไทย ซึ่งสรุปได้ว่า รูปแบบของเรือนแพที่ชุมชนหัวเวียงนั้นเป็นเรือนแพแบบเรือนทรงไทยภาคกลาง หรือเรียกว่า “เรือนแพทรงไทย”

เรือนแพทรงไทยที่ชุมชนหัวเวียงประสบปัญหาเช่นเดียวกับชุมชนเรือนแพในที่อื่นๆ คือ ประสบปัญหาเกี่ยวกับการดูแลรักษาเรือโป๊ะและลูกบวบ และปัญหาจากคลื่นของเรือที่มีจำนวนมากขึ้น เจ้าของเรือนแพจึงตัดสินใจทยอยยกเรือนแพทรงไทยขึ้นตั้งบนเสาเป็นร้านค้าริมน้ำ โดยยังคงความเป็นตลาดไว้ได้เช่นเดิม แต่ต่อมามีการตัดถนนของเทศบาล ส่งผลให้ตลาดน้ำแห่งนี้ซบเซาลงไปมาก ความสำคัญของแม่น้ำลำคลองถูกแทนที่ด้วยถนน ทำให้วิถีชีวิตของคนหัวเวียงเปลี่ยนไป ส่งผลให้ร้านค้าริมน้ำที่เคยเป็นเรือนแพเหล่านั้นจึงปิดตัวลง⁴ บางหลังไปเปิดร้านใหม่ให้ไกลถนนมากขึ้น บางหลังถูกทิ้งร้าง กลายเป็นพื้นที่สำหรับเก็บของ ตลอดจนเรือถอนเพื่อนำไม้มาสร้างเรือนบนบกหลังใหม่ มีเพียงไม่กี่หลังที่ยังคงใช้เป็นที่อยู่อาศัย แต่ก็มักจะได้รับบริการต่อเติมซ่อมแซมและติดบ้านเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันให้มากขึ้น ส่งผลให้เรือนแพที่ตั้งบนเสาเหล่านี้มีสภาพทรุดโทรมและถูกการเปลี่ยนแปลงไปพอสมควร ทั้งนี้เนื่องมาจากคนทั้งภายในชุมชนต่างไม่ได้รับการชี้แจงให้เห็นความสำคัญของเรือนแพทรงไทย จึงไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมของเรือนแพทรงไทย จึงทำให้เรือนแพทรงไทยเหล่านี้มีภาวะเสี่ยงที่จะสูญหายไปจนหมด

แม้งานวิจัยและการศึกษาที่เกี่ยวกับเรือนแพและที่อยู่อาศัยนั้นพอมืออยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ มักกล่าวถึงชุมชนเรือนแพที่ยังคงสภาพชุมชนลอยน้ำอยู่ในปัจจุบันซึ่งมักเป็นเรือนแพร่วมสมัย ไม่ใช่เรือนแพทรงไทยที่มีความสวยงามและมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม มีเพียงหนังสือและบทความบางเรื่องที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทย แต่มักอยู่ในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนาถึงสภาพบ้านเมืองในอดีตเมื่อครั้งที่ยังมีเรือนแพอยู่เป็นจำนวนมาก มีเพียงบางเล่มที่บรรยายเชิงพรรณนาถึงรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยจากประสบการณ์และความทรงจำของผู้เขียน ไม่อธิบายโดยภาษาภาพและแบบทางสถาปัตยกรรม จึงไม่สามารถทำให้เข้าใจถึงรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยได้อย่างชัดเจน ดังนั้นถ้าหากไม่มีการบันทึกหรือศึกษาให้ละเอียดมากขึ้น ในขณะที่ตัวอย่างเรือนแพทรงไทยก็มีจำนวนลดน้อยลงทุกที องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับเรือนแพทรงไทยก็อาจจะสูญหายไปเป็นที่สุด

⁴ สัมภาษณ์ นางสมจิตร กิจกลิ่น, 26 กุมภาพันธ์ 2555.

เพราะฉะนั้นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยจึงมีความเร่งด่วนและจำเป็นอย่างมาก โดยเลือกชุมชนหัวเวียงเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากมีความเหมาะสม ทั้งจำนวนเรือนแพทรงไทยที่ยกตั้งบนเสาที่เหลือนอยู่มากถึง 10 หลัง ซึ่งเป็นจำนวนมากพอที่จะศึกษา อีกทั้งยังได้รับความเห็นชอบและการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนหัวเวียงอีกด้วย การศึกษาในครั้งนี้จะเป็นการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับเรือนแพทรงไทยให้ละเอียดและกว้างขวางยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำการรื้อฟื้นและอนุรักษ์ตลาดหัวเวียงแห่งนี้ต่อไป

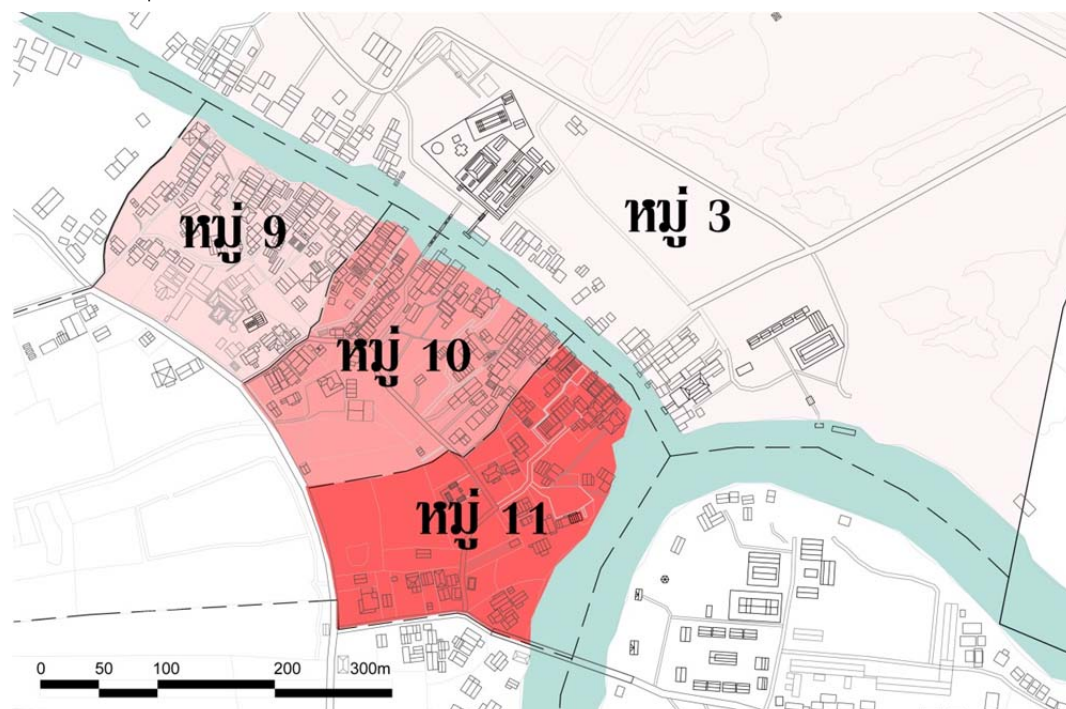
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนและเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง
- 1.2.2 เพื่อศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง
- 1.2.3 เพื่อจำลองรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตทางด้านพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาครอบคลุมพื้นที่ ในหมู่ 3, 9, 10 และ 11 ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา



รูปที่ 1.1 ผังบริเวณแสดงขอบเขตพื้นที่การศึกษา

1.3.2 ขอบเขตทางด้านผลการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะรูปแบบทางกายภาพที่ปรากฏในเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียงเท่านั้น ไม่ได้ทำการศึกษาในเชิงสภาพชีวิตและลักษณะการใช้พื้นที่ เนื่องจากเจ้าของเรือนแพซึ่งก็คือผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรือนแพเป็นหลักนั้น ไม่สามารถจะอธิบายเกี่ยวกับสภาพวิถีชีวิตในอดีตได้อย่างชัดเจน เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีช่วงอายุน้อย ไม่ทันเห็นเรือนแพทรงไทยในขณะที่ยังลอยน้ำอยู่ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงที่ยกตั้งขึ้นมาบนเสาแล้ว ดังนั้นจึงศึกษาได้เพียงลักษณะทางกายภาพ ซึ่งหากจะศึกษาต่อไปในเชิงสภาพวิถีชีวิตและการใช้พื้นที่ในอดีต จะต้องอดจากการศึกษาในครั้งนี้ เพราะรูปแบบทางกายภาพที่สันนิษฐานได้จะสะท้อนถึงสภาพการใช้ชีวิตในอดีตได้ส่วนหนึ่ง

ส่วนการศึกษารูปแบบทางกายภาพนั้น คือการศึกษาในส่วนของวัสดุ โครงสร้าง ผนัง พื้น และรูปทรงของเรือนแพทรงไทยในหัวเวียงเป็นหลัก ซึ่งเป็นกรอบในการศึกษาในครั้งนี้ โดยจะอธิบายในบทที่ 2

ส่วนการศึกษาในองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ช่องเปิด ช่องแสง การระบายอากาศ หรือ การประดับตกแต่ง จะศึกษาโดยภาพรวม ไม่ลงในรายละเอียด เนื่องจากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า มีรายละเอียดค่อนข้างมากและต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น ดังนั้นจึงสามารถเก็บไว้เป็นการศึกษาในครั้งต่อไปได้

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา

แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

1.4.1 การศึกษาข้อมูล

เป็นขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ผลการศึกษาดตามวัตถุประสงค์ แบ่งเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.4.1.1 การทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทย

เป็นการศึกษาข้อมูลผ่านทางเอกสารต่างๆที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทยในเชิงสถาปัตยกรรม เพื่อให้ได้รูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งใช้เป็นกรอบในการระบุตำแหน่งของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียงต่อไป

1.4.1.2 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนและเรือนแพทรงไทยในหัวเวียง

เป็นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนและเรือนแพทรงไทยในหัวเวียง โดยแบ่งข้อมูลเป็น 2 ประเภทได้แก่

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษา โดยทำการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนหัวเวียง รวมไปถึงการสำรวจและรังวัดผังของชุมชน

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากเอกสารต่างๆที่กล่าวถึงชุมชนหัวเวียง รวมไปถึงภาพถ่ายทางอากาศในบริเวณพื้นที่ศึกษา

ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งประวัติความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่มีผลต่อเรือนแพทรงไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงผังของชุมชนในปัจจุบันอีกด้วย

1.4.1.3 การศึกษาเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียงเบื้องต้น

ทำการสำรวจชุมชนหัวเวียงอีกครั้ง เพื่อพิจารณาหาตำแหน่งของเรือนแพทรงไทยโดยใช้กรอบในการระบุตำแหน่งของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียงที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อระบุลงในผังของชุมชนที่ได้จากการรังวัด จากนั้นจึงสำรวจเรือนแพทรงไทยที่พบ โดยการสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาและประวัติการต่อเติมของเรือนแพแต่ละหลัง รวมไปถึงการรังวัดผังพื้นและรูปตัดโดยประมาณ (ไม่แสดงรายละเอียดส่วนโครงสร้างอย่างชัดเจน) เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาต่อไป

1.4.1.4 การศึกษาเรือนแพทรงไทยต้นแบบ

ทำการคัดเลือกเรือนแพต้นแบบเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณารูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยเบื้องต้น โดยเลือกเรือนแพทรงไทยที่มีความเหมาะสมในการศึกษา มีเกณฑ์ดังนี้

ก. ความคงสภาพเดิมของเรือนแพทรงไทย

พิจารณาจากรูปแบบทางกายภาพในปัจจุบัน ที่จะต้องไม่มีการต่อเติมใดๆ หรือต้องเป็นการต่อเติมในตำแหน่งที่ไม่ส่งผลต่อรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทย

ข. ความแข็งแรงของเรือนแพทรงไทย

จะต้องไม่ทรุดโทรมเกินไป จนเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุหรือไม่ปลอดภัยแก่ผู้ศึกษาระหว่างทำการศึกษา

ค. ความพร้อมในการเข้าทำการศึกษา

เจ้าของเรือนแพทรงไทยสามารถให้ความร่วมมือได้อย่างเต็มที่ ทั้งในการให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการเปิดเรือนแพให้เข้าไปทำการศึกษาได้สะดวก

เรือนแพทรงไทยต้นแบบ คือ เรือนแพทรงไทยที่มีความเหมาะสมและมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ข้างต้น จากนั้นจึงทำการศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยต้นแบบโดยรังวัด ผังพื้น รูปตัดตามยาว และ รูปตัดตามขวาง ในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยต้นแบบโดยละเอียด และใช้กรอบในการศึกษาอันได้แก่ วัสดุ โครงสร้าง ผังพื้น และ รูปทรง มาเป็นแนวทางในการพิจารณารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ ทำให้ได้ รูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลคือการนำเอาข้อมูลที่ทำการศึกษาทั้งหมดมาประมวล เพื่อตรวจสอบและสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยแต่ละหลัง ตลอดจนวิเคราะห์เพื่อแบ่งแยกประเภทและหาลักษณะร่วมของรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยทั้ง 10 หลัง เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในหัวเวียง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.4.2.1 การตรวจสอบและสันนิษฐานเรือนแพทรงไทยทั้ง 10 หลัง

ทำการตรวจสอบโดยใช้รูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาเปรียบเทียบรูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันว่ามีลักษณะหรือร่องรอย เหมือนหรือแตกต่างกับเกณฑ์ในส่วนนั้นๆหรือไม่ หากส่วนใดมีลักษณะหรือร่องรอยเหมือนกับเกณฑ์ ก็จะทำให้สันนิษฐานได้ว่าส่วนนั้นเป็นรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิม แต่หากส่วนใดมีลักษณะหรือร่องรอยในปัจจุบันไม่เหมือนกับเกณฑ์ ต้องนำมาศึกษาและวิเคราะห์อีกครั้งเพื่อตรวจสอบว่าเป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นใหม่ หรือเป็นรูปแบบดั้งเดิมอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งอยู่นอกเหนือจากเกณฑ์ที่ค้นพบจากเรือนแพต้นแบบ จากนั้นทำการรวบรวมรูปแบบทางกายภาพที่ได้จากการตรวจสอบ และ สันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยทั้ง 10 หลัง โดยแสดงผลการสันนิษฐานผ่าน ผังพื้น ผังหลังคา รูปตัดตามยาว และรูปตัดตามขวาง โดยประมาณ (ไม่แสดงรายละเอียดทางด้านโครงสร้าง)

1.4.2.2 การวิเคราะห์ประเภทของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง

พิจารณาผลการสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยทุกหลัง เพื่อหาลักษณะร่วมบางประการที่สามารถจับกลุ่มเรือนแพทรงไทยทั้ง 10 หลังได้ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของเรือนแพทรงไทย

1.4.3 การสรุปข้อมูล

ในการสรุปข้อมูลคือ การรวบรวมเอาข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์มา ศึกษา สรุป และเรียบเรียงให้เป็นเรื่องเดียวกัน ให้ได้มาซึ่งรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียงที่สมบูรณ์ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจำลองรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทย โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.4.3.1 การศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง

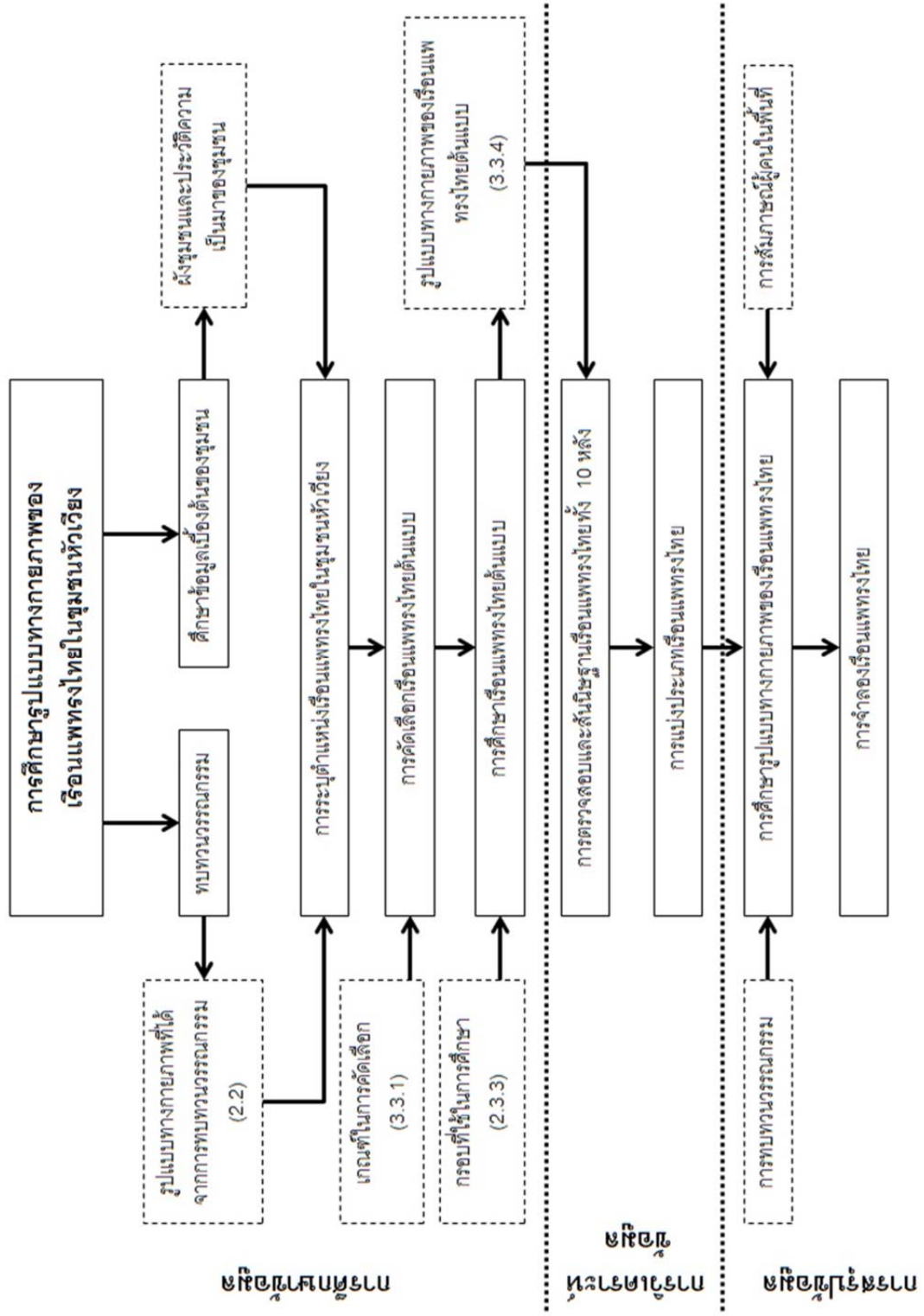
เป็นการรวบรวมเอาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียบเรียงตามกรอบของการศึกษาให้สมบูรณ์ โดยใช้การค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเพื่ออธิบายรูปแบบทางกายภาพนั้นๆ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยทำการศึกษารูปแบบทางเอกสารที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทย เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง

1.4.3.2 การจำลองเรือนแพทรงไทย

ทำการจำลองเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง โดยเลือกเรือนแพทรงไทยต้นแบบมาทำการจำลอง เนื่องจากมีข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้องมากที่สุด เนื่องจากมีสภาพคงเดิมมากที่สุด โดยทำการสัมภาษณ์ถึงประวัติความเป็นมาและรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ จากนั้นนำเอาข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาทำการจำลองเรือนแพทรงไทยให้มีรูปแบบทางกายภาพใกล้เคียงของเดิมมากที่สุด

ในส่วนของโครงสร้างสำหรับการลอยน้ำนั้น มีข้อจำกัดทางการศึกษา เนื่องจากในปัจจุบันไม่หลงเหลือโครงสร้างส่วนนี้ให้เห็นและทำการศึกษาได้ในพื้นที่ศึกษา และข้อมูลที่สรุปได้จากการศึกษาไม่เพียงพอต่อการจำลอง ดังนั้นจำเป็นต้องหากรณีศึกษาเพิ่มเติมจากภายนอก

ระหว่างทำการศึกษาพบว่ายังคงมีเรือนแพที่ยังลอยน้ำอยู่ ได้แก่ เรือนแพของนายจันทร์ศิริ แซ่เฮียบ ตำบลเจ้าเจ็ด อำเภอสวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งอยู่ในละแวกใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษาและใช้ลักษณะโครงสร้างสำหรับการลอยน้ำแบบเดียวกันกับที่ชุมชนหัวเวียง แต่รูปแบบทางกายภาพของเรือนแพหลังนี้ในปัจจุบันถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมค่อนข้างมาก ทำให้ไม่สามารถใช้เป็นต้นแบบในการศึกษาได้ ดังนั้นจึงเลือกศึกษาเรือนแพหลังนี้ เฉพาะส่วนของโครงสร้างสำหรับการลอยน้ำ เพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยในรายละเอียดของเรือนแพหลังนี้จะปรากฏในภาคผนวกต่อไป



1.5 ข้อจำกัดในการศึกษา

ข้อจำกัดในการศึกษาเกี่ยวกับ การได้มาซึ่งข้อมูล เนื่องจากเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียงถูกยกขึ้นตั้งบนเสามายาวนานเกินกว่าอายุของผู้ให้ข้อมูล ทำให้การศึกษาในครั้งนี้จึงไม่สามารถหาคำตอบได้ใน 2 ประเด็นได้แก่

การดำรงชีวิตโดยละเอียดของผู้ที่อยู่อาศัยบนเรือนแพ เนื่องจากไม่มีบุคคลที่สามารถยืนยันในคำตอบได้ มีเพียงการคาดเดาและสันนิษฐาน เนื่องจากเรือนแพถูกยกขึ้นเสามานานเกินอายุของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมไปถึงวิถีชีวิตและอาชีพของผู้คนในปัจจุบันก็เปลี่ยนแปลงไม่เหมือนจากอดีตแล้ว จึงทำให้ไม่สามารถศึกษาในประเด็นนี้ได้

โครงสร้างสำหรับการลอยน้ำ เนื่องจากเรือนแพทรงไทยที่ชุมชนหัวเวียงถูกยกขึ้นตั้งบนเสามาเป็นระยะเวลาานมากแล้ว ทำให้ไม่เหลือร่องรอยของโครงสร้างสำหรับการลอยน้ำมากพอจะทำการศึกษาอย่างละเอียดได้ ทำให้ไม่สามารถศึกษาอย่างละเอียดเกี่ยวกับเรือโป๊ะและโครงสร้างสำหรับการลอยน้ำได้ ดังนั้นจึงต้องทำการศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาจากเรือนแพของนายจันทร์ศิริ แซ่เฮียบ ต.เจ้าเจ็ด อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเรือนแพที่ยังลอยน้ำอยู่และมีลักษณะของเรือโป๊ะตรงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้คนในชุมชนหัวเวียง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้เจ้าของเรือนแพทรงไทยและคนในชุมชนหัวเวียงตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของเรือนแพทรงไทยอันเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมของชาติ

1.6.2 เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการอนุรักษ์เรือนแพทรงไทยและเรือพื้นตลาดหัวเวียงให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ซึ่งสามารถพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งให้ความรู้เกี่ยวกับเรือนแพทรงไทยและวิถีชีวิตของชาวเรือนแพทรงไทยในอดีตได้เป็นอย่างดี

1.6.3 เป็นการเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับเรือนแพให้แก่วงวิชาการสถาปัตยกรรมให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยอาจนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาต่อยอด เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยในสภาพพื้นที่ลุ่มน้ำซึ่งมักประสบปัญหาน้ำท่วมในปัจจุบัน

บทที่ 2

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้เป็นกรกล่าวถึงข้อมูลเบื้องต้นที่ใช้ในการศึกษาซึ่งได้มาจากการศึกษาผ่านเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรือนแพทรงไทย เพื่อให้ได้รูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม อีกทั้งอธิบายกรอบในการศึกษาเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง

2.1 การทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทย

ในการศึกษาลักษณะทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยที่หัวเวียงนั้น เป็นการศึกษาโดยใช้สภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นตัวตั้งต้น ก่อนที่จะศึกษาย้อนกลับไปว่าในอดีตเรือนแพทรงไทยเหล่านั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร ดังนั้นจึงต้องทราบถึงองค์ความรู้เดิมเกี่ยวกับเรือนแพทรงไทย เพื่อใช้ในการศึกษาและทำความเข้าใจที่อยู่อาศัยแบบเรือนแพทรงไทยให้มากขึ้น จึงทำการศึกษาผ่านทางเอกสารต่างๆที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทย เพื่อรวบรวมให้กลายเป็นลักษณะดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม

จากการค้นคว้าของผู้วิจัย พบว่ามีหนังสือหลายเล่มที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทยในแง่มุมต่างๆ ทั้งในเชิงสังคมและเชิงสถาปัตยกรรมโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 วรรณกรรมที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทยในเชิงสังคม

หนังสือที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทยในเชิงสังคม มักอธิบายถึงสภาพบ้านเมืองในอดีต ความสำคัญของเรือนแพทรงไทยที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม เช่นตัวอย่างต่อไปนี้

บันทึกของหมอแกมป์เฟอร์ ที่เข้ามาในสมัยกรุงศรีอยุธยา บันทึกไว้ว่า

“รอบๆกรุงมีบ้านอยู่มากด้วยกัน บางแห่งอยู่กันในเรื่องลอยมากกว่าบ้าน ล่าละสองครัว สามครัวบ้าง และบ้างก็มากกว่านี้ โยกไปย้ายมาจอดอาศัยอยู่ที่โน่นบ้างที่นี้บ้าง แห่งละชั่วคราว ชั่วคราว โดยเฉพาะเมื่อเวลาน้ำมาก หรือมีงานก็ลอยลำเที่ยวเร่ขายของเป็นอาชีพ ส่วนบ้านเรือนในหมู่บ้านซึ่งปลูกอยู่บนบกนั้น ตามปกติสร้างด้วยไม้ไผ่ประกอบกับไม้กระดาน และสิ่งอื่นๆที่หาได้ง่ายๆ แต่บ้านที่ปลูกอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำนั้น ปลูกบนเสาสูงถึงฟathomหนึ่ง เพื่อมิให้กระแสน้ำท่วมถึงบ้านแต่ละบ้านมีบันไดสำหรับลงน้ำในเวลาแห้งแล้ง และมีเรือสำหรับไปมาในเวลาน้ำมากด้วย”¹

¹ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, “เรือนแพ เอกลักษณะลือน้ำ,” ใน มรดกไทย, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ปานยา, 2519), หน้า 215-

บันทึกของเซอร์ยอนเบาว์ริง หรือพระยากัลยาณไมตรี ราชทูตอังกฤษ ที่เข้ามาทำหนังสือสัญญาพระราชไมตรีกับประเทศสยามในสมัยรัชกาลที่ 4 พ.ศ.2398 ได้บันทึกไว้ว่า

“เมื่อเราขึ้นมาเกือบใกล้จะถึงกรุงเทพฯ ก็แลเห็นแพมากชิ้นทุกที่ แพนั้นตั้งอยู่บนลูกบวบไม้ไผ่ และปักเสาข้ามขึ้นไปไว้บนตลิ่ง และตามแพนั้นมีทั้งร้านและตลาดขายของ และมีแพอยู่ตามหน้าบ้านใหญ่ๆ...”²

บันทึกรายวันของเทาเซนต์ แฮร์ริส ซึ่งเป็นทูตอเมริกาได้เข้ามาทำหนังสือทางพระราชไมตรีในรัชกาลที่ 4 เมื่อปีพ.ศ.2399 ซึ่งเข้ามาหลังเซอร์ยอน เบาว์ริงเพียงปีเดียว กล่าวถึงเรือแพว่า

“ขณะที่เดินทางจากปากน้ำเข้ามายังกรุงเทพฯ ยิ่งเข้ามาก็ยิ่งพบเรือแพมากขึ้น และบรรยายถึงลักษณะเรือแพว่า สร้างบนแพไม้ไผ่ ลอยเหนือน้ำประมาณ 2 ฟุต พร้อมทั้งกล่าวชมด้วยว่า เรือแพเหล่านี้มองดูปราณีต สะอาดตา ถ้าจัดให้เป็นระเบียบก็จะเป็นที่ชื่นชมยิ่งกว่าบ้านเรือนของพวกกรรมกรในยุโรปอเมริกาเท่าทีเดียว”³

ม.มอริซ การ์ซีออง ได้เขียนคำนำในการรวบรวมบันทึกจดหมายเหตุรายวันของบาทหลวง เดอร์ซัวซีร์ ผู้ช่วยทูตในคณะของเซอวาเลียร์ เดอโซมงองค์ ในปีพ.ศ.2471 หรือสมัยรัชกาลที่ 7 ซึ่งแปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร ตอนหนึ่งว่า

“ไกลออกไปอีก หลังจากที่ได้ข้ามคลองไปแล้วหลายต่อคลองบนสะพานสูง กระทั่งถึงริมฝั่งแม่น้ำ (แม่น้ำเจ้าพระยา) ตลาดก็เปลี่ยนแปลงไป คนญวนซึ่งเป็นชาวประมงที่เก่งกาจ นำปลา มาวางขาย ส่วนพวกชาวสวนในบริเวณใกล้เคียงกันนั้น ก็ทำการค้าขายผลไม้และผัก กุ้งแห้งเค็ม ออกสีส้มอยู่กลางแดด กองเป็นพะเนินออกมาจนถึงทางเท้า ถนนหนทางก็เปลี่ยนแปลงไป เหมือนกัน คลองมีจำนวนมากขึ้น ทำให้นครหลวงเป็นเมืองลายนํ้ามากมุลไปด้วยเรือแพ อันเป็นตัวเรือนประกอบด้วย เสาเข็มสามเสา และพยุ่งให้ลายนํ้าอยู่ได้ด้วยลำไม้ไผ่จำนวนมากพันๆลำ ตัวเรือนนั้นสร้างขึ้นบนแพลูกบวบเหล่านี้ ล้อมรอบด้วยระเบียบทำด้วยไม้สัก หลังคา(สังกะสี)นั้น ยกสันสูง ตัดกับท้องฟ้ามองเกือบเป็นสีขาว ค่าที่สะท้อนแสงกระจ่างจ้าด้านหน้าเชิดกว้าง มีชั้นของสินค้านานาชนิด บรรดาที่ล่อใจผู้ผ่านไปมา แต่ทั้งหมดนั้นคลุ้งไปด้วยกลิ่นนํ้าปลาเครื่องหมักของเรือแพเหล่านี้เรียงรายกันอยู่ถึงหัวแถว แต่ละแถวจะมีสะพานเล็กๆบอบบางเชื่อมกันทุกหลัง ช่องทางระหว่างแถวต่อแถว นั้น เป็นทางสัญจรของเรือสำปั้น โดยฝีพายที่ชำนาญพายแหวกไปตาม

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 223

³ เทพชู ทับทอง, กรุงเทพฯ ในอดีต. (กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2518). หน้า 69.

เสียงเอ็ดอึ้งของพวกเด็กๆที่ลงเล่นน้ำกันอยู่สลับกัน ทุกชีวิตรวมกันอยู่ในแม่น้ำบนสิ่งปลูกสร้างที่บางเบา นี้ ด้านในซึ่งเป็นห้องโถงแต่เพียงห้องเดียว มีดทับ มีเครื่องใช้สอยที่จำเป็นแก่บุคคลที่เกิด จำเวรวิญญ์และสิ้นชีวิตไปบนน้ำ ซ่อนสุขกันอยู่”⁴

สมเด็จพระปรมหาราชวราวุฒิกษัตริย์ ทรงนิพนธ์ไว้ในหนังสือพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5 ว่า

“เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอฯ สมเด็จพระทับที่พระตำหนักสวนกุหลาบในพระบรมมหาราชวัง มีแพเป็นที่เสด็จประพาสจอดไว้ที่ข้างท่าราชวรดิษฐ์หลังหนึ่ง ด้วยสมัยนั้นที่สโมสรของผู้ดียังอยู่ทางแม่น้ำตามแบบโบราณ ผู้มีบรรดาศักดิ์ก็มีแพเป็นที่พักและเป็นที่พักปะมิตรสหาย ชอบไปมาเที่ยวเตร่กันโดยทางเรือเป็นพื้น”⁵

เรือแพ เอกลักษณะลอยน้ำ บทความหนึ่งในหนังสือ มรดกไทย ของวิบูลย์ ลี้สุวรรณ ได้บรรยายเกี่ยวกับเรือแพไว้ว่า

“เรือแพเป็นอีกหนึ่งสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีความนิยมมากเช่นเดียวกับเรือทรงไทย ใต้ถุนสูงที่พบเห็นได้ในปัจจุบันเนื่องจากคนไทยในสมัยก่อน นิยมตั้งบ้านเรือนตามที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลองไหลผ่าน มากกว่าที่จะตั้งถิ่นฐานในที่สูงตามไหล่เขาหรือเนินเขา เหตุที่คนไทยนิยมอยู่กันตามริมแม่น้ำลำคลองก็เพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตนั่นเอง

คนไทยส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรม ทำสวน ทำไร่ ทำนา จึงจำเป็นต้องอาศัยน้ำจากแม่น้ำลำคลอง ้วยหนอง บึง เพื่อการเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหาร และใช้น้ำในการบริโภคด้วย คนไทยยังได้อาศัยแม่น้ำลำคลองเป็นเส้นทางคมนาคม การขนส่งทางน้ำดูจะสะดวกและเป็นที่นิยมกันมากที่สุด คนไทยในสมัยก่อนนิยมใช้ท้องน้ำเป็นเส้นทางลำเลียง และเป็นศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยนสินค้า บางแห่งลอยเรือซื้อขายสินค้ากันกลางน้ำจนเกิดเป็นตลาดน้ำขึ้นมา

เมื่อมีตลาดน้ำขึ้นมาในท้องถิ่นใด ก็จะทำให้บริเวณนั้นกลายเป็นแหล่งชุมชนทางน้ำ เป็นชุมชนของสรรพสินค้าต่างๆ ตลาดน้ำอาจจะเป็นที่ชุมนุมของเรือสินค้าเร่ ซึ่งใช้เรือเป็นพาหนะนำสินค้าของตนเร่ขายไปเรื่อยๆ แต่ก็มีคนไทยจำนวนหนึ่งที่มีอาชีพค้าขายอยู่ตามท้องน้ำ หากแต่ไม่

⁴ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, เรือแพ เอกลักษณะลอยน้ำ, หน้า 224-226.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 224

ต้องการเคลื่อนย้ายที่อยู่และทำเลการค้าขายของตน จึงทำให้มีผู้คิดสร้างบ้านลอยน้ำขึ้นมา ซึ่งเรียกกันในภายหลังว่า “เรือนแพ”⁶

สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม ในหนังสือลักษณะไทยตอนภูมิหลัง ซึ่งเขียนโดย ไซติ กัลยาณมิตร กล่าวถึงเรือนแพไว้ดังนี้

เนื่องจากเรือนอยู่อาศัยของคนไทยในภาคกลางเป็นเรือนที่พัฒนาขึ้น จากการปลูกสร้างในที่ลุ่ม น้ำมักจะท่วมถึง จึงเห็นได้ว่าเรือนไทยเป็นเรือนที่สามารถประกอบกิจกรรม ในการกินอยู่ได้ เบ็ดเสร็จบนเรือน แม้แต่การปลูกสวนชานเรือนบนยกพื้นดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว แม้จะมีความ สะดวกสบายและไม่มีอุปสรรคในเรื่องน้ำท่วมก็ตาม ก็ยังมีคนบางกลุ่มที่พอใจจะอยู่กับน้ำ และ อาศัยลำน้ำเป็นทางดำเนินชีวิตประจำวัน คนเหล่านี้ปลูกเรือนอยู่ในน้ำและเคลื่อนย้ายเรือนของตน ไป ตามทำเลประกอบอาชีพ เช่น พวกที่ทอดแหจับปลา หรือค้าขาย ในอดีตนั้นการคมนาคมทาง น้ำนับว่าเป็นหนทางที่สะดวกรวดเร็วที่สุด การขนถ่ายสินค้าทางน้ำจากท้องถิ่นหนึ่ง ไปยังอีก ท้องถิ่นหนึ่งทำได้ง่ายในปริมาณที่มากกว่าที่จะใช้พาหนะทางบก นอกเหนือจากเหตุผลอื่น คนไทย เป็นชนชาติที่มีอาชีพหลักในการเกษตรกรรม ดังนั้นการตั้งถิ่นฐานของคนไทยจึงนิยมอาศัยลำน้ำ เป็นทำเลประกอบอาชีพที่สำคัญ เมืองในอดีตจึงตั้งอยู่ชิดหรือใกล้ลำน้ำใหญ่ทุกแห่ง แม้เมืองจะ เจริญเติบโตและต้องขยายเข้าไปในแผ่นดินส่วนลึกมากขึ้นก็ตาม คนก็พยายามขุดคลองตามเข้าไป หาชุมชนเพื่อใช้น้ำในการเกษตรกรรม และใช้เป็นทางคมนาคมตลอดมา ตัวอย่างของระบบการขุด คลองที่สลับซับซ้อนของกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์เป็นหลักฐานที่สนับสนุนความจริงข้อนี้ ได้ เพราะฉะนั้น บ้านเรือนของชุมชนไทยจึงมักจะมีแบบที่สำคัญอยู่สองแบบคือ เรือนบนบก และ เรือนในน้ำ สำหรับเรือนในน้ำนั้น เรือนแพมีแบบเฉพาะที่สร้างขึ้น ตามประโยชน์ใช้สอยในการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ

ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อไม่นานมานี้เอง เรือนแพก็ยังมีอยู่หนาแน่น ตามริมฝั่งแม่น้ำลำคลอง และเพื่อให้ท่านผู้อ่านได้เห็นลักษณะอันแท้จริงและบรรยากาศในอดีต ผู้เขียนจึงขอนำภาพที่คาร์ล ดอริง สถาปนิกชาวเยอรมัน ได้บันทึกไว้มาแสดงประกอบในที่นี้ ทั้งนี้ เพราะในปัจจุบัน ไม่อาจหาภาพถ่ายให้เห็นความหนาแน่นของเรือนแพเช่นนั้นได้อีก

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 215-216.



รูปที่ 2.1 ภาพแสดงลักษณะทั่วไปของเรือนแพทรงไทยเมื่อครั้งยังลอยน้ำ



รูปที่ 2.2 ภาพความเป็นอยู่ตามริมน้ำของราษฎรในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่ง คาร์ล ดอริง สถาปนิกชาวเยอรมันได้บันทึกภาพไว้เป็นหลักฐาน

ในปัจจุบันนี้แม้จะมีเรือนแพอยู่บ้างในบางท้องที่ เช่น ที่จังหวัดอุทัยธานี แต่รูปลักษณะของแบบและวัสดุก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ส่วนใหญ่แล้วจะมีอุปสรรคในการสร้างและซ่อมแซมท่อนลอย ที่มีราคาแพงกับมีอุปสรรคที่เกิดจากคลื่นจากจำนวนเรือที่มีมากขึ้น ทำให้การอยู่อาศัยไม่มีความสงบสุขอย่างแต่ก่อน เจ้าของเรือนแพจึงพากันย้ายเรือนขึ้นไปปลูกบนฝั่ง จำนวนเรือนแพจึงหมดลงด้วยเหตุนี้

ส่วนการสร้างเรือนขึ้นอยู่อาศัยในลำน้ำนั้น ต้องการความรู้เรื่องการลอยตัวและเทคนิคในการประกอบโครงสร้างเป็นพิเศษ ยิ่งกว่าการปลูกสร้างบนบก เรือนแพมีสภาพคล้ายเรือที่ต้องเคลื่อนขึ้นลงตามคลื่น และมีการสั่นโยกมากกว่าเรือนบนบก จึงต้องการความรู้ในการถ่วงบรรทุกเพื่อมิให้เอียงไปในทางใดทางหนึ่ง เพราะฉะนั้นแม้ว่าโดยหลักการใหญ่ โครงสร้างของเรือนแพจะเป็นเช่นเดียวกับเรือนบนฝั่งก็ตาม แต่จุดต่อทุกจุดจะต้องมีวิธีการทำเป็นพิเศษให้เคลื่อนขยับได้เมื่อถูกแรงคลื่น มิฉะนั้นแล้วก็จะทำให้โครงสร้างนั้นหักพังได้ ส่วนการถ่วงน้ำหนักบรรทุกนั้น ชาวแพก็ใช้วิธีการอย่างง่าย คือตั้งโองน้ำใส่น้ำกินน้ำใช้ลงตรงจุดที่ต้องการถ่วง และน้ำหนักถ่วงนั้นก็คือปริมาณน้ำที่เก็บไว้ใช้นั่นเอง⁷

เรือนแพ บ้านในสายน้ำ บทความตอนหนึ่งในหนังสือ กรุงเทพฯในอดีต ของ เทพชู ทับทอง มีการอธิบายความเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรือนแพ มีเนื้อหา ดังนี้

“ในรัชกาลที่ 4 นี้ ทางกรมได้เริ่มเก็บภาษีเรือนแพเป็นครั้งแรก แทนการเก็บอากรตลาดซึ่งมีมาแต่เดิม จากข้อความในประกาศตอนหนึ่ง มีใจความว่า

เรียกภาษีแต่เจ้าของที่ ค่าจ้าง ค่าเช่าที่บ้านเรือน โรงร้าน ตึก แพ ที่ใส่บ่อนต่างๆ เจ้าของทำให้เช่า ราคาไม่น้อยเท่าใด กำหนดเอาค่าเช่าเรียกภาษีตามราคาให้เช่า 12 ชัก 1 ใช้ชักภาษี แต่ผู้เจ้าของที่ได้ค่าเช่าที่บ้านเรือน โรงร้าน ตึก แพ เจ้าของใส่สินค้า ซึ่งซื้อที่แต่ที่อื่นเป็นของตัวไว้ขาย ให้เรียกเอาตามบ้านเรือน โรงร้าน ตึก แพ เท่ากันกับที่ผู้ให้เช่า แต่แพที่ซื้อสินค้าเอาไว้ขายนั้น ไม่เสมอกัน ใหญ่บ้างเล็กบ้าง ให้เรียกตามแพใหญ่เล็ก ตั้งแต่แพ ละ 2 ตำลึงลงมา เรียกภาษีค่าที่ 12 ชัก 1 ให้ชักเอาแต่ผู้เจ้าของฯ

ในรัชกาลที่ 5 เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น เรือแพนาวาคับคั่งมากขึ้น ทางกรมจึงได้ตราพระราชบัญญัติเดินเรือ ในน่านน้ำสยามขึ้นใหม่ เพื่อป้องกันอันตรายในการเดินเรือ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก 124 (พ.ศ.2488) แทนกฎหมายและข้อบังคับต่างๆว่าด้วยการเดินเรือในท้องน้ำซึ่งทำไว้เมื่อวันศุกร์ขึ้น 4 ค่ำ เดือนอ้าย ปีมะเส็ง นพศก จุลศักราช 1219 หรือวันที่ 24 พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ศก 76 (พ.ศ.2400) และประกาศไว้ ณ วันศุกร์ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 6 ปีวอก โทศก จุลศักราช 1220 เมษายนรัตนโกสินทร์ศก 77 กับพระราชกำหนดว่าเรือกลไฟและเรือใบ ประกาศไว้ เมื่อวันที่ 13 ค่ำ เดือน 9 ปีมะเส็ง ตรีศก จุลศักราช 1243 หรือวันที่ 23 สิงหาคม รัตนโกสินทร์ศก 100 และในพระราชบัญญัตินี้ได้กล่าวถึงแพคนอยู่ว่า

⁷ ชาติ กัลยาณมิตร, “สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม,” ใน ลักษณะไทย : ภูมิหลัง, คีฤกษ์ ปรามิข, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2551), หน้า 398-399.

มาตรา 50 ห้ามไม่ให้เจ้าของแพปักเสาหลักแพ สำหรับผูกแพของตนพันกำหนดจากหน้าแพ ออกไปเกินกว่า 3 ศอก ถ้าจอดแพให้ห่างจากตลิ่งเกินกว่าที่จำเป็นจะไม่ให้แพนั้นติดแห้งได้ ในเวลาที่น้ำงวดลง

มาตรา 51 ห้ามมิให้แพใดๆจอดกินที่โดยกว้าง แลโดยยาวเกินกว่า 80 วา (๓๕ ฟุต) รวมทั้งแพคร้วแลชานหน้าแพด้วย

มาตรา 52 ให้เจ้าท่ามีอำนาจที่จะบังคับบรรดาเรือ (รวมทั้งแพด้วย) ที่จอดอยู่ตามฝั่งแม่น้ำ ลำคลองทั้งสองฟากในเขตท่านั้น ให้จอดเรียบร้อยเพื่อไม่ให้กีดขวางทางเดินเรือได้

มาตรา 54 แพที่จอดอยู่ในคลองทั้งปวง ห้ามมิให้จอดกินที่กว้างกว่า 6 วา คัดทั้งชานแพด้วย แลถ้าผูกโยงแพขึ้นไปบนฝั่งกีดขวางเรือที่จะเดิน แลให้เจ้าท่ามีอำนาจที่จะห้ามได้

มาตรา 55 ห้ามมิให้จูงแพขึ้นลงในลำแม่น้ำเมื่อพระอาทิตย์ตกแล้ว

มาตรา 56 ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดทำผิดต่อมาตรา 50 มาตรา 51 มาตรา 52 มาตรา 52 มาตรา 53 มาตรา 54 มาตรา 55 ต้องมีโทษปรับคดีหนึ่งเป็นเงินไม่เกินกว่า 100 บาท แลจะบังคับให้ถอยแพ ถูถอนหลักแพ ออกมานอกเขตต่างๆที่กล่าวไว้ข้างบนนั้นด้วย”⁸

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าเรือนแพทรงไทยนั้นมีความนิยมมากเช่นเดียวกับเรือนทรงไทยบนบก ผู้คนทั้งสามัญชนและชนชั้นสูงต่างก็นิยมอยู่ในเรือนแพเนื่องจากอยู่สบายและยังสะดวกต่อการสัญจรทางน้ำอีกด้วย เมื่อจำนวนเรือนแพที่มากขึ้นเรื่อยๆจึงต้องมีการออกกฎหมายควบคุมดูแลให้เรือนแพเหล่านี้อยู่ในระเบียบเรียบร้อย เพื่อไม่ให้กีดขวางการสัญจรทางน้ำ รวมไปถึงการเก็บภาษีจากเรือนแพร้านค้าเหล่านี้ด้วย

2.1.2 วรรณกรรมที่กล่าวถึงเรือนแพในเชิงสถาปัตยกรรม

ข้างต้นเป็นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพของเรือนแพในอดีต แต่ในการศึกษาเพื่อหาลักษณะดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยแล้ว จะต้องศึกษาเอกสารที่กล่าวถึงเรือนแพในเชิงสถาปัตยกรรม เพื่อให้เข้าใจและทราบว่าองค์ความรู้เดิมเกี่ยวกับเรือนแพทรงไทยเป็นอย่างไร จากการค้นคว้าของผู้วิจัยพบว่า มีเอกสารที่ให้ข้อมูลในเชิงสถาปัตยกรรมดังนี้

เรือนไทยเดิม เขียนโดย ฤทัย ใจจรงรัก เป็นหนังสือที่กล่าวถึงลักษณะสถาปัตยกรรมของเรือนแพ โดยมีเนื้อหาดังนี้

“เรือนแพคือร้านค้าที่ลอยน้ำเคลื่อนที่ไปมาได้ รวมทั้งเป็นที่อยู่อาศัยหลับนอน มีลักษณะเหมือนเรือนไทยแฝด หลังเอนเป็นที่พักผ่อน - นอน หลังนอกเป็นร้านค้ามีฝาผนังปิดเปิด ด้านหน้าเป็น

⁸ เทพชู ทับทอง, กรุงเทพฯ ในอดีต. (กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2518). หน้า 69-72.

ระเบียงซึ่งติดกับน้ำ บางหลังมีระเบียงรอบ ช่วงยาวมี 3 ห้อง ด้านหลังเป็นครัวและอาหารหลังคา ครัวมีขนาดเล็กกว่าหลังคาตัวเรือนใหญ่ ด้านล่างซึ่งเป็นแพองรับตัวเรือนมี 2 ชนิด

1. เป็นไม้ไผ่ผูกรวมกันเป็นแพ เรียกแพลูกบวบ
2. ไม่จริงต่อเป็นแพสี่เหลี่ยมยาวเรียกว่าโป๊ะ มีโครงกระดูกภายใน ลักษณะคล้ายเรือ อุดยาด้วยชั้นต่อติดกัน 3 โป๊ะ ต่อ 1 หลัง แพทั้งสองแบบต้องบูรณะทุกปี

โครงสร้างของเรือนแพเหมือนกับเรือนไทย แต่การยึดของตัวไม้ไม่แข็งแรงแน่นอน ปล่อยให้ทุกจุดขยับเขยื้อนได้เล็กน้อย

ฝาหน้าถึงมีหลายแบบ เดิมที่เป็นฝากระแซงอ่อนหรือฝาขัดแตะ ซึ่งมีน้ำหนักเบา สามารถเปิดเป็นบานกระทุ้งได้ ต่อมาเปลี่ยนเป็นฝาถ้งบานเลื่อนถอดออกเป็นแผ่นๆ นำไปเก็บที่อื่น”⁹

เรือนแพ เอกลักษณ์ลอยน้ำ บทความหนึ่งในหนังสือ มรดกไทย ของวิบูลย์ ลี้สุวรรณ ได้ให้ความหมายและบรรยายสภาพของเรือนแพไว้ดังนี้

“เรือนแพ เป็นคำประสม 2 คำ คือคำว่า “เรือน” และ คำว่า “แพ” เรือนหมายถึงสิ่งปลูกสร้างที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย แพหมายถึงไม้ที่เอามาผูกมัดกันหลายๆต้น ใช้สำหรับลอยน้ำ ดังนั้นเรือนแพจึงหมายถึงเรือนที่ตั้งอยู่บนแพ และลอยอยู่ในน้ำ

เรือนแพเป็นทั้งที่พักอาศัยและใช้เป็นที่ค้าขายตามริมแม่น้ำลำคลอง โดยมีหลักหรือเสาปักยึดเรือนแพไว้ไม่ให้ลอยไปตามกระแสน้ำ เรือนแพบางแห่งจะมีสะพานทอดขึ้นไปบนบกด้วย เรือนแพโดยทั่วไปจะเป็นเรือนทรงไทย รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังคาจั่วมากกว่าที่จะเป็นทรงอื่น แต่จะมีสัดส่วนเตี้ยกว่าเรือนไทยที่ปลูกสร้างบนบก เรือนแพหนึ่งมักจะมีเรือน 2 หลังคู่กัน เรือนที่อยู่ด้านหน้าใช้เป็นที่ค้าขาย เรือนที่อยู่ด้านหลังใช้เป็นที่อยู่อาศัย

โครงสร้างของเรือนแพ จะตั้งคร่อมอยู่บนแพลูกบวบที่เป็นไม้ไผ่ทั้งลำมัดรวมกันเป็นร้อยๆ ลำ เพื่อให้เป็นท่อนหนุนให้ตัวเรือนลอยอยู่ได้ เรือนแพบางหลังอาจตั้งอยู่บนโป๊ะ ที่ต่อด้วยไม้เป็นกล่องสี่เหลี่ยมผืนผ้า ลอยหนุนอยู่ใต้ตัวเรือนเพื่อรับน้ำหนักของเรือนไว้เช่นเดียวกับโป๊ะลูกบวบ เรือนแพหลังหนึ่งอาจจะใช้โป๊ะรับน้ำหนักของเรือนหลายโป๊ะก็ได้

ลักษณะทั่วไปของเรือนแพจะมีรูปร่างคล้ายกับเรือนไทยภาคกลางทั่วไป ฝาเรือนโดยรอบจะมีบานหน้าต่างเล็กๆ สำหรับเปิดปิด ส่วนหน้าจะมีแผงค้ำยันเป็นบานขนาดใหญ่คล้ายกันสาดสำหรับกันแดดกันฝน และใช้เป็นฝาปิดส่วนด้านหน้าของเรือนที่ใช้เป็นที่ขายสินค้าไป ตัวเรือนด้านหลังแบ่งเป็นห้องๆ สำหรับสมาชิกในครอบครัว รอบๆแพจะมีขานไม้เล็กๆยื่นออกมาโดยรอบ

⁹ ฤทัย ใจจรงค์, เรือนไทยเดิม. (กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2534.)

เนื้อที่ที่จะใช้ประโยชน์ของเรือนแพไม่กว้างขวาง ห้องหับต่างๆจะมีเนื้อที่จำกัดไม่เหมือนเรือนไทยที่ปลูกอยู่บนบก แต่รูปทรงของเรือนแพก็มีสัดส่วนที่กลมกลืนประสานกันอย่างงดงามเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง เรือนแพโดยทั่วไปจะสร้างด้วยไม้จริงและมักจะเป็นไม้สักมากกว่าไม้ชนิดอื่นๆ บางหลังจะมีฝาปะกนที่แกะสลักเป็นลวดลายงดงาม อย่างไรก็ตามรูปร่างและลักษณะของเรือนแพในแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกันในด้านส่วนประกอบปลีกย่อยอยู่บ้าง แต่โดยทั่วไปแล้วจะคล้ายกัน”¹⁰

ศิลปกรรมในสมัยรัชกาลที่ 1 บทเขียนของ จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ ที่รวบรวมไว้พร้อมกับนิราศทำดินแดง หลวงยกרבัตราชบุรี ซึ่งพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมหลวงวงศ์ สุรวงศ์วิวัฒน์ ได้กล่าวถึงลักษณะสถาปัตยกรรมในสมัยรัชกาลที่ 1 ซึ่งหมายรวมถึงเรือนแพอีกด้วย มีเนื้อความดังนี้

“เรือนแพ ความนิยมปลูกเรือนอยู่บนแพ ทำเป็นที่อยู่อาศัยลอยอยู่ริมแม่น้ำและลำคลองก็เป็นความนิยมสืบมาแต่ครั้งกรุงเก่า การอยู่เรือนแพนั้นสะดวกหลายประการ การใช้น้ำทำนั้นไม่ต้องพูดถึง ว่าถึงการไปมาก็สะดวกกว่าอยู่บนบก เพราะการสัญจรแต่ก่อนใช้ทางน้ำกันมากกว่าทางบก การค้าขายและซื้อหาอาหารสิ่งของต่างๆก็มักได้จากเรือค้าที่พายคอนไปตามแม่น้ำลำคลอง การอยู่แพนั้นยังอาศัยเปิดเป็นร้านค้ามีอาชีพต่างๆได้หลายอย่างด้วย

ความนิยมอยู่กันใเรือนแพ เมื่อสมัยรัชกาลที่ 1 นั้น คงจะมีมาก เพราะสะดวกสบายไปเสียทุกอย่าง จะเห็นได้ว่าจำนวนแพมีมากไปทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำ

เรือนแพนั้นส่วนมากใช้ไม้ไผ่นำมารวมผูกเป็นแพ เรียกว่าแพลูกบวบ แล้ววางตะเข้รับเสาตั้งเป็นเรือนขึ้นบนหลังแพ เรือนหลังข้างหน้าทำเปิดโถง ด้านข้างมีจันทับ ทำเป็นแผงเปิดค้ำออกไปและปิดเมื่อกลางคืน ข้างหลังเรือนใหญ่ทำเป็นเรือนหลังย่อม เรียกว่า ฟ่วง ทำเป็นเรือนครัว และเก็บของแห้งเช่นพืนและเสปียงต่างๆ”¹¹

หมู่บ้านลอยน้ำของไทย¹² โดยอรศิริ ปาณินท์ที่เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนเรือนแพที่ บริเวณแม่น้ำสะแกกรัง จ.อุทัยธานี และ แม่น้ำน่าน จ.นครสวรรค์ ซึ่งทั้งสองชุมชนนี้เป็นชุมชนเรือนแพที่ยังคงลอยน้ำอยู่ในปัจจุบัน แต่ในการศึกษาพบว่าเรือนแพส่วนใหญ่เป็นเรือนร่วมสมัย พบเรือนแพทรงไทยเพียง 1 หลัง โดยสามารถสรุปลักษณะของเรือนแพทรงไทยหลังนั้นได้

¹⁰ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, เรือนแพ เอกลักษณ์ลอยน้ำ, หน้า 216-218.

¹¹ จุลทัศน์ พยาฆรานนท์, “ศิลปกรรมในสมัยรัชกาลที่ 1” ใน นิราศทำดินแดง หลวงยกרבัตราชบุรี ศิลปกรรมสมัยรัชกาลที่ 1, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ บัณฑิตการพิมพ์ 2522), หน้า 233-234.

¹² อรศิริ ปาณินท์, หมู่บ้านลอยน้ำของไทย, (กรุงเทพฯ: เจ.พีรินท์ ท่าพระจันทร์. 2546.)

ว่า มีลักษณะคล้ายเรือนทรงไทย หลังคาจั่วทรงสูง มีลักษณะเป็นจั่วแฝด บานเปิดด้านหน้าเป็นเพ็ญม มีจำนวน 5 ช่วงเสา โดยห้องนอนล้อมรอบพื้นที่ส่วนกลางของเรือนแพ ใช้ทั้งโลหะเป็นวัสดุสำหรับหนุนให้ลอย ด้านหน้าเรือนแพเป็นบานเพ็ญมเปิดได้ตลอดบาน

บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น¹³ โดยอรศิริ ปาณินท์ ได้อธิบายเกี่ยวกับเรือนแพไว้ว่า เรือนแพสามารถแยกกลุ่มตามลักษณะทางกายภาพได้หลายประเภท เช่น เรือนแพแบบเรือนทรงไทยภาคกลาง ซึ่งมีแบบบ้านลมชนิดมีเหงาและบ้านลมชนิดทางปลา เรือนแพแบบเรือนปั้นหย่า มนิลา เรือนแพแบบเรือนเครื่องผูก และเรือนแพแบบเรือนเครื่องสับไม้จริงแบบชาวบ้าน และนอกจากนั้น หากแยกตามลักษณะการใช้สอย สามารถแยกได้เป็นเรือนแพพักอาศัยและเรือนแพค้าขาย รวมทั้งโกดังเก็บสินค้าประเภทข้าวสาร ข้าวเปลือกและของแห้งอื่นๆที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร

ลักษณะโครงสร้างของเรือนแพโดยส่วนรวมแยกเป็น 2 ส่วน คือส่วนตัวเรือนและส่วนแพ ที่เป็นทุ่นลอยน้ำและส่วนล่างจะเป็นส่วนสำคัญที่รับน้ำหนักของเรือน

ลักษณะโครงสร้างของเรือนแพส่วนแพ แยกประเภทสำคัญๆได้ 3 ประเภท

1. เรือโป๊ะ คือเรือประเภทหนึ่งที่ใช้เป็นทุ่นรองรับเรือนแพ ลักษณะของเรือโป๊ะคือ เรือไม้รูปทรงแบบกล่องสี่เหลี่ยมคางหมู ด้านคู่ขนานแคบอยู่ในน้ำ ด้านกว้างขึ้นข้างบน มีโครงภายในแบบโครงกระดูกงูเรือ โครงนี้เรียกว่ากั้งตั้งและกั้งนอน ติ้ไม้แผ่นปิดรอบสามด้านและหัวท้าย ยกเว้นด้านบน ยกกันซีมและบุด้วยสังกะสีแผ่นเรียบปิดกั้นรอบกันน้ำซีมอีกชั้นหนึ่ง เรือโป๊ะแต่ละลำสามารถยาวได้ตามความพอใจของเจ้าของแพ แต่ขนาดมาตรฐานที่นิยมใช้อยู่ระหว่าง ก้าง 1.20 – 1.50 เมตร ยาว 3.50 – 4.00 เมตร ลึกประมาณ 1.00-1.20 เมตร ดังนั้นเรือนแพแต่ละหลังจะต้องใช้เรือโป๊ะประมาณ 4-6 ลำเป็นฐานรับตัวเรือ เรือโป๊ะแต่ละลำมีหูโป๊ะอยู่ที่ท้ายข้างละคู่เพื่อใช้จับสะดวกในการขนย้าย และการก่อสร้างเรือโป๊ะจะเรียงตามแนวยาวขนานกับน้ำ เว้นช่องว่างระหว่างเรือโป๊ะแต่ละลำเล็กน้อย เพื่อให้ลมพัดผ่านใต้เรือได้ มาทำให้ส่วนหัวและท้ายของโป๊ะมีพื้นที่หน้าตัดที่ด้านลมมากเกินไป ตัวแพจะมีคานขนาดใหญ่ยึดโป๊ะเข้าไว้ด้วยกัน และคานดังกล่าวส่วนใหญ่ มักใช้ไม้หน้าตัดกว้างหรือเสา 4x4 นิ้ว วางนอนเพื่อใช้เป็นตัวรับน้ำหนักถ่ายจากเรือน และใช้เป็นตัวยึดเสาเรือนซึ่งต้องบากเข้าลิ้นให้แน่นหนาด้วย ส่วนตัวเรือนด้านบนเมื่อวางเสาเข้ากับคานของโป๊ะแล้วการก่อสร้างเหมือนเรือนไทยบนบกทุกประการ

2. ลูกบวบไม้ไผ่ ซึ่งเป็นไม้ไผ่ที่มีดรวมกันเป็นพอนๆ พอนหนึ่งประมาณ 40-50 ลำ ถ้าเป็นลูกบวบขนาดเล็ก และประมาณ 60 -100 ลำ สำหรับลูกบวบขนาดใหญ่ ลูกบวบทำหน้าที่ให้แพ

¹³ อรศิริ ปาณินท์, บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น, (กรุงเทพฯ, 2538) หน้า 129 - 130

ลอยได้เหมือนเรือโป๊ะ แต่ราคาถูกกว่ามาก แพแต่ละลำอาจใช้ลูกบวบถึง 10 มัดก็ได้ถ้าเป็นแพขนาดใหญ่ ลูกบวบหลายๆ มัดจะถูกตีกรอบให้อยู่ร่วมกัน และยึดติดกันด้วยลวดมัดแบบชั้นชะเนาะ ด้านบนจะตีคานรอบ และคานซอยเป็นช่วงๆ เพื่อใช้เป็นบานรับน้ำหนักของตัวเรือนด้านบน แพลูกบวบราคาถูกกว่าเรือโป๊ะ แต่อายุการใช้งานไม่ยาวนานทั้งยังต้องปรับเปลี่ยนลูกบวบเพื่อปรับระดับแพให้ได้ระดับบ่อยๆ เนื่องจากตัวลูกบวบเมื่อใช้งานนานมีอายุมากจะเริ่มจมทำให้ระดับของลูกบวบไม่เท่ากัน

3. แท่งคอนกรีต มีลักษณะเหมือนเรือโป๊ะขนาดใหญ่ที่กลวง ภายในมีอากาศ แท่งเป็นท่อนที่ทนทาน แต่ราคาแพงกว่าชนิดอื่น ๆ มาก ส่วนใหญ่จะใช้เป็นท่อนสำหรับทำขึ้นลงเรือมากกว่า

เรือนแพที่อยู่อาศัยของคนไทยบนย่านน้ำ¹⁴ ในหนังสือเรื่อง มรดกของชาติ เล่ม 6 ซึ่งเขียนโดย จุลทัศน์ พยาธราพันธ์ ได้กล่าวถึงลักษณะของเรือนแพไว้ว่า ตัวเรือนประธานเป็นรูปทรงคล้ายกล่องสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำหลังคาทรงจั่วคลุมอยู่ข้างบน เรือนแพทางด้านจั่วทั้งสองข้างจัดเป็นด้านหัวและท้ายแพ หน้าแพนั้นอยู่ด้านยาวของตัวเรือ ซึ่งหันออกสู่แม่น้ำลำคลอง เรือนแพหลังหนึ่งมีขนาดยาว 2 ห้อง คือ 2 ช่วงเสาหน้าแพ แต่ที่เป็นเรือนแพขนาดใหญ่ทำหน้าแพขนาด 3 ช่วงเสาหรือยาว 3 ห้องก็มี

ข้างหน้าเรือนแพ ต่อพื้นออกมาเป็นระเบียงแล่นยาวตลอดหน้าเรือนแพ มีหลังคาต่อจากชายคาเรือนลาดลงคลุมเหนือพื้นส่วนระเบียงนี้ด้วย หน้าระเบียงนี้ยังต่อพื้นทำเป็นชายแล่นยาวตลอดหน้าระเบียง แต่ไม่ทำหลังคาถาวรปกคลุมแดดฝนแก่ชาน แต่จะใช้แผงทำด้วยลำแพนบ้าง พังก้าบ้าง หรือสมัยต่อมาใช้สังกะสีแผ่นเข้ากรอบไม่เป็นแผงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า จำนวน 3 -4 แผงแล้วแต่ขนาดความกว้างของหน้าเรือนแพ แผงนี้แขวนเรียงกันอยู่ใต้ชายคาระเบียง แผงนี้ปกติห้อยลงปิดหน้าเรือนแพเสมือนเป็นฝาประจำด้านหน้า ถ้าต้องการเปิดก็ใช้ไม้ค้ำดินแผงเปิดขึ้นเหมือนกับบานกระทุ้ง ใช้เป็นเครื่องป้องกันแดดฝนให้แก่พื้นที่ตรงชาน ทางด้านหลังเรือนแพก็ต่อพื้นออกไปเป็นระเบียงมีหลังคาคลุมเช่นเดียวกันกับระเบียงทางด้านหน้าเรือนแพ อนึ่งเรือนแพมักปูพื้นเรือนและพื้นระเบียงหน้าหลังระดับเสมอกัน ไม่ลดระดับพื้นระเบียงต่ำกว่าพื้นเรือน ส่วนพื้นชานนั้นทำระดับต่ำกว่าพื้นระเบียงประมาณ 1 คืบ

¹⁴ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, “เรือนแพที่อยู่อาศัยของคนไทยบนย่านน้ำ” ใน มรดกของชาติ เล่ม 6 (กรุงเทพฯ, 2539), หน้า 100-103

เรือนแพแบบเก่าๆ มักกั้นฝาที่แบบฝาหน้าถ้งโดยรอบ 3 ด้าน คือด้านหัวแพและท้ายแพ กับ ด้านหลังตอนท้ายระเบียง ส่วนด้านหน้าแพไม่กั้นฝาถ้ง แต่ใช้แผงดั่งกล่าวแล้วหับปิดเป็นฝา ในเวลาที่ต้องการจะปิดหน้าเรือนแพ

ห้องในเรือนแพได้หลังคาทรงจั่ว เป็นห้องโล่งๆ มีอยู่เพียงห้องเดียว ค่อนข้างมืดเพราะ ด้านหน้าเรือนและด้านหลังเรือนกั้นฝาที่ไปตามความยาวของตัวเรือน ช่องทางเปิดออกไปหน้าแพหรือระเบียงหลังแพไม่ค่อยกว้าง แสงสว่างจึงลอดเข้ามาได้ไม่มาก ในห้องภายในเรือนแพจึง ค่อนข้างมืดและอบอ้าว ทั้งนี้เนื่องด้วยคนอยู่เรือนแพไม่นิยมทำหน้าต่างสำหรับเรือนประเภทนี้

เรือนแพทำหลังคาทรงจั่ว ลักษณะคล้ายกับหลังคาเรือนเครื่องสับ แต่ไม่นิยมทำทรง หลังคาพนมสูงชัน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ด้านลมเมื่อมีพายุแรง ซึ่งอาจปะทะหลังคา ทำให้เรือนแพโคลง หนัก เกิดอันตรายแก่ผู้อาศัยและสิ่งของต่างๆ ในเรือนนั้น

เรือนแพแต่ละหลังจะปูกระดานเรียบด้านข้างนอกเรือนทั้งสองข้าง สำหรับเป็นทางเดิน จากหัวชานออกไปทางด้านหลังแพได้

รูปลักษณะของเรือนแพข้างต้นเป็นลักษณะของเรือนแพขนาดย่อมๆ ที่ใช้เป็นที่อาศัย สำหรับครอบครัวเล็กๆ ทั่วไป เรือนแพสำหรับครอบครัวเล็กๆ อาจจะมีการทำเรือนขนาดเล็กต่อ ออกไปจากริมระเบียงตอนหลังของเรือนแพ เรือนเล็กหลังนี้ขนาดยาวเสมอกันกับตัวเรือนประธาน ทำหลังคาทรงจั่วติดบ้านลม ทำรางน้ำฝนที่ระหว่างชายคาเรือนหลังเล็กต่อกันกับชายคาระเบียง หลังใหญ่เพื่อถ่ายน้ำฝนออกไปตกข้างนอกแพทั้งสองข้าง เรือนหลังเล็กซึ่งตั้งอยู่บนแพอยู่ทาง ด้านหลังเรือนประธานนี้ เรียกว่า พ่วง มักใช้เป็นครัวไฟ แยกต่างหากออกจากระเบียงหลังแพ

เรือนแพรุ่นเก่าสมัยรัชกาลที่ 5 มุงด้วยจากและแฝก ภายหลังมีการนำเข้ามาของสังกะสี จึง ทำให้คนหันมานิยมมุงสังกะสีแทนจาก เนื่องด้วยการมุงจากจะต้องเปลี่ยนบ่อยๆ การใช้สังกะสี สำหรับแพมีความจำเป็นเนื่องจากน้ำหนักเบา อีกอย่างหนึ่งลมแรงจากแม่น้ำไม่ตลบหลังค่าง่ายๆ อีกทั้งหลังคาเรือนแพไม่เคยมีการมุงด้วยกระเบื้องดินเผา เคยมีแต่มุงหลังคาด้วยกระเบื้องไม้ เนื่องจากกระเบื้องดินเผามีน้ำหนักมาก ซึ่งเพิ่มน้ำหนักขึ้น แปะที่หนักเรือนอาจไม่พอที่จะรองรับให้ เรือนตั้งอยู่ได้ อีกประการหนึ่งคือเรือนไม่มีเสาที่ยังลงในดินเหมือนเรือนที่ปลูกอยู่บนบก จึงโคลง ไหวอยู่เสมอ หากส่วนหลังคามุงกระเบื้องหนักกว่าเรือนแพ ย่อมเสียการทรงตัว ทำให้เรือนแพพลิกคว่ำได้

เรือนแพนั้นจอดอยู่เป็นที่ โดยใช้เสาไม้หมาก ไม้เหลาชะโอนและไม้แก่น อย่างใดอย่างหนึ่ง ทำเป็นเสาหลักแพ บักเสาลงทางด้านข้างแพทั้ง 2 ด้าน ด้านละ 3 ถึง 4 ต้น ให้อยู่ในแนวเดียวกัน ใช้โซ่หรือเชือกผูกโยงเข้ากับเสาหลักแพ เพื่อตรึงแพไม่ให้ไหลลอยไปกับกระแสน้ำ โดยการการผูก

แพเข้ากับเสานี้ คนอยู่แพจะเอาห่วงเหล็กสวมลงกับเสาแล้วล่ลมโซ่ติดกับห่วงเหล็ก หรือใช้เชือกผูกกับห่วงนี้เสียก่อนจึงโยงไปผูกกับแพ เพื่อให้สะดวกเวลาน้ำขึ้นหรือลง แพจะลอยขึ้นและลงตามระดับน้ำได้เองโดยไม่ต้องแก้มือหรือโซ่อยู่บ่อยๆ ห่วงเหล็กจะรูดขึ้นลงกับเสาได้คล่องตัว มีฉะนั้นเวลาน้ำขึ้นเร็วๆ คนในแพแก้มือหรือโซ่ไม่ทัน แพลอยขึ้นก็ถอนเอาหลักติดแพขึ้นมาด้วย

2.2 รูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม

จากการรวบรวมวรรณกรรมที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทยในเชิงสถาปัตยกรรมทั้งหมดอันได้แก่

1. เรือนไทยเดิม เขียนโดย ฤทัย ใจจงรัก
2. เรือนแพ เอกลักษณ์ลอยน้ำ เขียนโดย วิบูลย์ ลีสุวรรณ
3. ศิลปกรรมในสมัยรัชกาลที่ 1 เขียนโดย จุลทัศน์ พยาฆรานนท์
4. หมู่บ้านลอยน้ำของไทย เขียนโดย อรศิริ ปาณินท์
5. บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น เขียนโดย อรศิริ ปาณินท์
6. เรือนแพที่อยู่อาศัยของคนไทยบนย่านน้ำ เขียนโดย จุลทัศน์ พยาฆรานนท์

หากนำมาเปรียบเทียบเพื่อสรุปถึงรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าสามารถอธิบายรูปแบบทางกายภาพได้ในระดับหนึ่ง แต่เนื่องจากในวรรณกรรมทุกเล่มไม่ได้อธิบายโดยใช้แบบทางสถาปัตยกรรม หรืออธิบายโดยใช้รูปภาพโดยละเอียด จึงทำให้ไม่สามารถเข้าใจได้ชัดเจนนัก ดังนั้น การศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในครั้งนี้ จะสามารถอธิบายรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยได้ชัดเจนขึ้นเนื่องจากใช้เรือนแพทรงไทยของจริงมาเป็นกรณีศึกษา

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้ จะต้องสืบค้น และ ระบุว่าบ้านเรือนในชุมชนหัวเวียงเคยเป็นเรือนแพทรงไทยมาก่อน โดยในการระบุตำแหน่งของเรือนแพทรงไทยในชุมชนนั้น จะต้องมีการเก็บบันทึกในการพิจารณา ซึ่งเก็บบันทึกนี้ย่อมได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมในข้างต้น เพื่อสรุปออกมาเป็นรูปแบบทางกายภาพที่สามารถนำไปใช้ในการสังเกตและพิจารณาหาบ้านเรือนที่เคยเป็นเรือนแพทรงไทยในอดีตได้โดยง่าย ซึ่งได้ข้อสรุปดังนี้

1. หลังคาจั่วทรงไทย มีตัวเหงาและบันลม วัสดุมุงเป็นจาก แฝก หรือสังกะสี
2. ด้านหน้าเป็นบานเปิดขนาดใหญ่ มีทั้งเป็นฝาดังบานกระทุ้ง บานเพี้ยม และ บานเลื่อน ถอดเป็นชิ้นๆไปเก็บที่อื่น รอบๆเรือนเป็นหน้าต่างบานเล็ก

3. มีตะเข้วางบนฐานแพเพื่อรับเสาเรือนแพ

บ้านเรือนหลังที่มีคุณสมบัติ เข้าข่ายตามเกณฑ์นี้ จะถือว่าเป็นเรือนแพทรงไทยมาก่อน เพื่อใช้ในการศึกษาต่อไป

2.3 การหากรอบที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในครั้งนี้ จะต้องมีกรอบเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา โดยกรอบที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของเรือนแพทรงไทยได้จากการอ้างอิงกรอบจาก หมู่บ้านลอยน้ำของไทย ของอรศิริ ปาณินท์¹⁵ เป็นหลัก เนื่องจากเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรือนแพเช่นเดียวกัน อีกทั้ง การศึกษาในรายละเอียดทางสถาปัตยกรรมของเรือนแพก็เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษานี้ ผู้ศึกษาจึงถือเอาประเด็นในการศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอรศิริมาเป็นหลักในการสร้างกรอบในการศึกษาที่ชุมชนหัวเวียง

2.3.1 การทบทวนการศึกษาเรื่อง หมู่บ้านลอยน้ำของไทย

ในการศึกษาเรื่องหมู่บ้านลอยน้ำของไทย มีรายละเอียดของการศึกษาเป็นดังนี้

2.3.1.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ก. เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของหมู่บ้านแพ ซึ่งยังหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะการดำเนินชีวิตต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีต โดยการศึกษาเปรียบเทียบการวางผังสองลักษณะ คือ ลักษณะเกาะกลุ่มและลักษณะยาวตามลำน้ำ เพื่อให้ทราบถึงสภาพทางกายภาพของกลุ่มเรือน และองค์ประกอบในกลุ่มที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม

ข. ศึกษารายละเอียดของเรือนแพทรงไทยในแง่ของสถาปัตยกรรมทั้งการใช้สอย รูปทรง วิธีการก่อสร้าง และรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง

ค. ศึกษาแนวโน้มในอนาคตของหมู่บ้านลอยน้ำทั้งสองประเภท

2.3.1.2 วิธีการศึกษา

ในส่วนของวิธีการศึกษา อรศิริ ได้ทำการสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมา และรังวัดแบบทางสถาปัตยกรรมของเรือนแพแต่ละหลังที่เป็นกรณีศึกษา รวมไปถึงการศึกษาเอกสารต่างๆเพื่อนำมารวมรวมและวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบทางกายภาพตามช่วงเวลาของการสร้างซึ่งเป็นกรอบในการศึกษาของอรศิริ โดยในการวิเคราะห์ อรศิริได้แบ่ง ประเด็นในการวิเคราะห์เป็นดังนี้

ก. ผังพื้น มวล และ รูปทรง

อรศิริได้อธิบายรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพกรณีศึกษา โดยการแบ่งประเภทรูปทรงของหลังคา เป็นเรือนจั่วเดี่ยว เรือนจั่วแฝด เรือนสามจั่ว และเรือนขยาย เป็นหลัก โดยอธิบายเพิ่มเติมในแต่ละประเภทถึงลักษณะของผังพื้นภายในและภายนอกของ

¹⁵ อรศิริ ปาณินท์, หมู่บ้านลอยน้ำของไทย, (กรุงเทพฯ: เจ.พีรินทร์ ท่าพระจันทร์, 2546.)

เรือนแพ และองค์ศาลหลังคาของเรือนแพแต่ละประเภท เปรียบเทียบไปกับช่วงเวลาของการก่อสร้างเรือนแพหลังนั้น

ข. โครงสร้างและวัสดุก่อสร้าง

ในส่วนของโครงสร้างของเรือนแพ อรศิริ ได้แบ่งโครงสร้างของเรือนแพเป็น 2 ส่วน คือ โครงสร้างฐาน และ โครงสร้างตัวเรือน โดยอธิบายว่าในส่วนโครงสร้างฐานพบว่ามีรูปแบบใดบ้าง มีลักษณะแบบใด ส่วนโครงสร้างตัวเรือนได้อธิบายถึงลักษณะของโครงสร้างโดยรวม และขนาดหน้าตัดของแต่ละชั้นส่วน

ค. ช่องเปิด ช่องแสง และช่องระบายอากาศต่างๆในเรือน

อธิบายถึงภาพรวมของลักษณะ ประตู หน้าต่าง ช่องแสง และช่องระบายอากาศของเรือนแพในกรณีศึกษา โดยวิเคราะห์ความคู่ไปกับการใช้ชีวิตและการใช้ชีวิตในเรือนแพ

ง. ประเพณีและความเชื่อที่ส่งผลต่อเรือนและหมู่ของเรือน

อธิบายถึงการใช้พื้นที่ภายในบางประการที่แสดงออกถึงประเพณีและความเชื่อของผู้ที่อาศัยในเรือนแพ

จ. การดำรงชีวิตและอาชีพที่ส่งผลมาจากการใช้สอยของเรือน

อธิบายลักษณะการใช้พื้นที่ภายในควบคู่ไปกับการใช้ชีวิตประจำวัน โดยวิเคราะห์ลักษณะของที่วางและคุณภาพของที่วางที่มีความสอดคล้องกับกิจกรรมนั้นๆ รวมไปถึงอาชีพของชาวเรือนแพที่ส่งผลต่อการใช้ที่ว่างของเรือนแพและหมู่เรือนอีกด้วย

2.3.2 การสร้างกรอบในการศึกษา

จากรายละเอียดข้างต้น พบว่าแม้วัตถุประสงค์จะไม่สอดคล้องกับการศึกษาในครั้งนี้ แต่ในส่วนของประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้น เป็นประเด็นที่กล่าวถึงรูปแบบทางกายภาพของสถาปัตยกรรม อีกทั้งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรือนแพเช่นกัน จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นกรอบในการศึกษาในครั้งนี้ได้

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาในครั้งนี้ มีขอบเขตการศึกษาที่จำกัดอยู่และมีข้อจำกัดทางการศึกษาบางประการ ดังนั้นทำให้ไม่สามารถใช้ประเด็นข้างต้นมาเป็นกรอบได้ทั้งหมด ได้แก่

ในประเด็นแรก ก. ผังพื้น มวล และ รูปทรง อรศิริไม่ได้ให้ความหมายและคำจำกัดความของแต่ละประเด็นไว้อย่างชัดเจน ในการวิเคราะห์เป็นการวิเคราะห์โดยภาพรวมไปทั่วหัวข้อ ซึ่งทางผู้ศึกษาเห็นว่า ในประเด็นของมวลนั้น ถูกกล่าวถึงน้อยในการศึกษาของอรศิริ จึงตัดประเด็นนี้ออกไปจากกรอบการศึกษา

ในประเด็นที่ 3 ค. ช่องเปิด ช่องแสง และช่องระบายอากาศต่างๆในเรือน จากการสำรวจ ทั้ง 10 หลัง พบว่ามีเนื้อหาที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนและมีปริมาณมาก เนื่องจากรูปแบบของช่องเปิด และช่องระบายอากาศนั้นมีหลากหลายรูปแบบ และมีความซับซ้อน ต้องใช้ความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านศิลปกรรมในงานสถาปัตยกรรมมาก หากจะทำการศึกษาให้ละเอียดชัดเจน ต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษา ดังนั้นจึงตัดการศึกษาในประเด็นนี้ไป

ในประเด็นที่ 4 ง. เรื่องประเพณีและความเชื่อ และ ประเด็นที่ 5 จ. การดำรงชีวิตและ อาชีพที่ส่งผลต่อการใช้สอยของเรือนแพ เป็นการศึกษาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นหลัก ดังนั้นผู้ให้สัมภาษณ์จะต้องมีความรู้และมีวิสัยทัศน์มากพอ ที่จะให้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ มีข้อจำกัดในการศึกษาเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากไม่มีบุคคลที่สามารถ ยืนยันในคำตอบได้ มีเพียงการคาดเดาและสันนิษฐาน เนื่องจากเรือนแพถูกยกขึ้นเสามาานเกิน อายุของผู้ให้สัมภาษณ์ อีกทั้งผู้ให้สัมภาษณ์บางคนก็แม้จะทันช่วงเวลาที่เป็นยังเป็นตลาดแพ ก็ เป็นผู้ที่อาศัยบนบก ไม่ใช่ผู้ที่อาศัยในเรือนแพ รวมไปถึงวิถีชีวิตและอาชีพของผู้คนในปัจจุบันก็ เปลี่ยนแปลงไม่เหมือนจากอดีตแล้ว จึงทำให้ไม่สามารถศึกษาในประเด็นนี้ได้

2.3.3 กรอบที่ใช้ในการศึกษา

จากเหตุผลข้างต้น กรอบในการศึกษาสามารถทำการศึกษาได้อย่างละเอียดครบถ้วนเป็น ดังนี้

2.3.3.1. วัสดุและโครงสร้าง

ในการศึกษานี้จะอธิบายถึงวัสดุที่ใช้ในเรือนแพทรงไทย ในแต่ละส่วน รวมไปถึง ลักษณะโครงสร้างในแต่ละส่วน โดยแบ่งการศึกษาโครงสร้างของเรือนแพทรงไทยเป็น โครงสร้างฐาน โครงสร้างตัวเรือนและโครงสร้างหลังคา โดยโครงสร้างฐานหมายถึงส่วนที่เป็นโครงสร้างสำหรับการลอยน้ำ โครงสร้างตัวเรือนหมายถึงส่วนตั้งแต่โครงสร้างขึ้นมา ก่อนถึงโครงสร้างหลังคาได้แก่ คาน พันทัน ผนัง เสา เป็นสำคัญ ซึ่งเป็นส่วนโครงสร้างที่ ครอบคลุมทั้งตัวเรือน และโครงสร้างหลังคาหมายถึง โครงสร้างที่ใช้ในการปกคลุมพื้นที่ ของเรือนแพ

2.3.3.2. ผังพื้น และรูปทรง

ในส่วนของผังพื้นจะกล่าวถึงลักษณะผังพื้นภายในและภายนอกของเรือนแพทรงไทยที่ปรากฏให้เห็นได้ในกรณีศึกษา ส่วนของรูปทรงจะหมายถึงในส่วนของลักษณะหลังคาของเรือนแพทรงไทย

ในกรอบการศึกษาข้างต้นนี้ เป็นกรอบที่ครอบคลุมกับการศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยได้มากเพียงพอ เนื่องจาก ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ จะสามารถอธิบายรูปแบบทางกายภาพได้อย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาต่อไปในรายละเอียดอื่นๆ เช่น ลักษณะการใช้พื้นที่ของเรือนแพทรงไทย หรือ การประดับตกแต่งภายในเรือนแพทรงไทย เป็นต้น

บทที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนและเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง

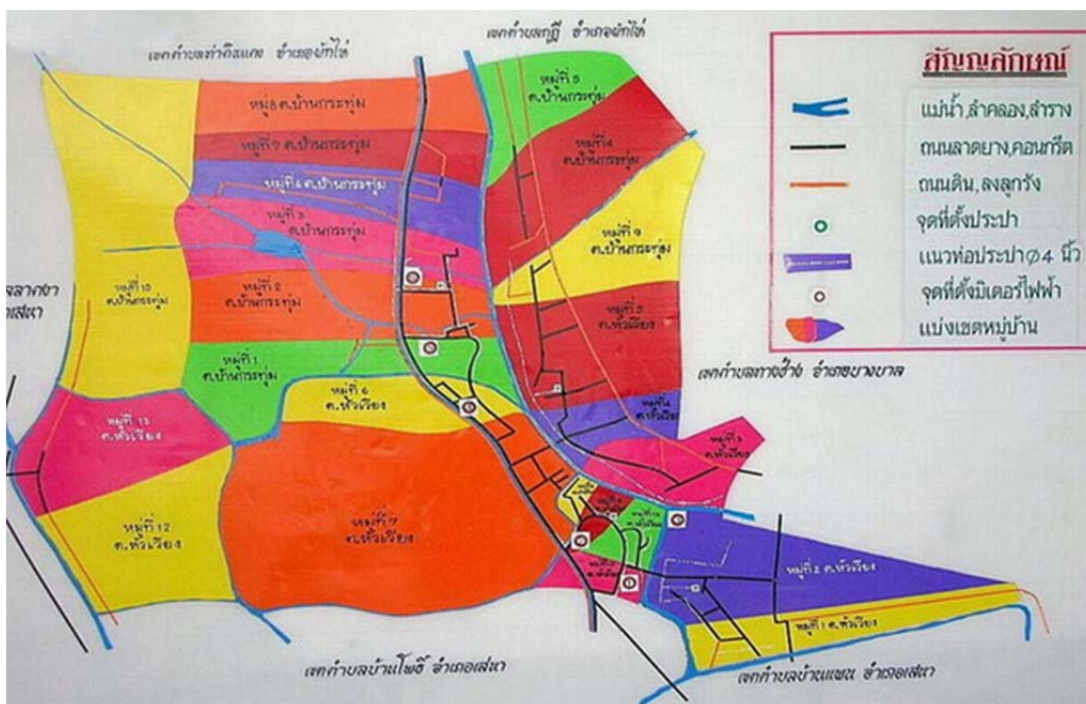
3.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนและเรือนแพในชุมชนหัวเวียง



รูปที่ 3.1 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงลักษณะทางกายภาพของตำบลหัวเวียงและพื้นที่โดยรอบ¹

ชุมชนหัวเวียง ตั้งอยู่ในตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของตำบลหัวเวียงเป็นแยกน้ำ 2 สายมาบรรจบกัน ได้แก่ แม่น้ำน้อยซึ่งไหลมาจากทางอำเภอผักไห่ และคลองบางหลวง ซึ่งไหลแยกมาจากแม่น้ำเจ้าพระยาในบริเวณอำเภอปากโมก ก่อนจะรวมกันเป็นแม่น้ำน้อยสายหลักที่ไหลผ่าน อำเภอเสนา แล้วไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาอีกครั้งที่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

¹ ภาพถ่ายทางอากาศ[ออนไลน์], 4 เมษายน 2555. แหล่งที่มา www.google.com



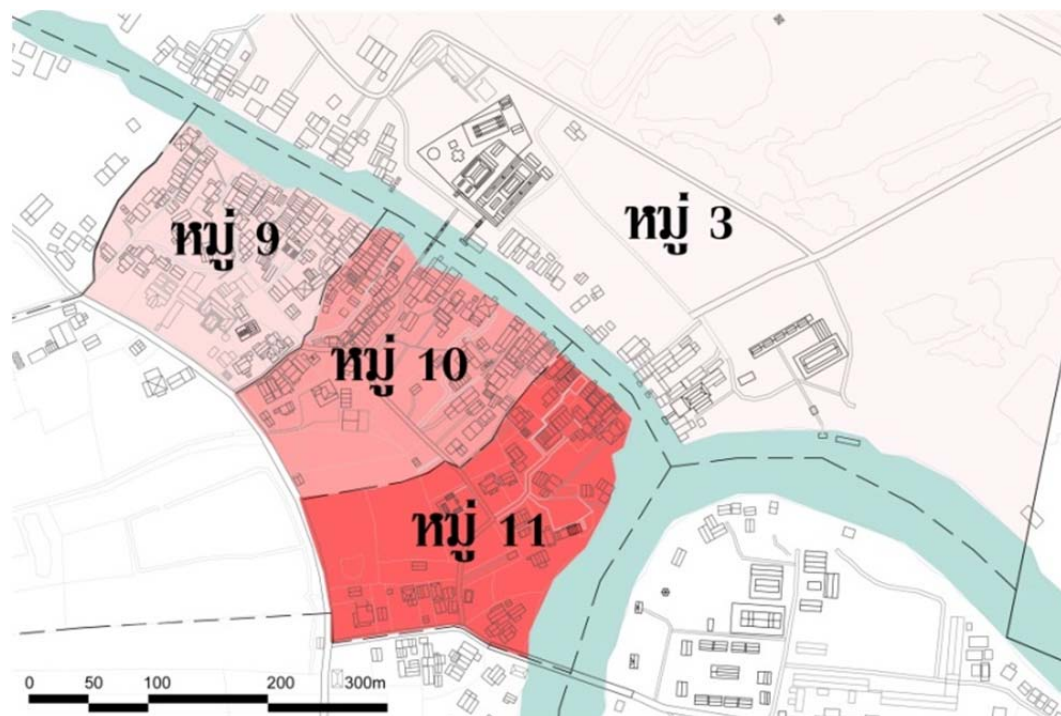
รูปที่ 3.2 ผังเทศบาลตำบลหัวเวียง²

ตำบลหัวเวียงเป็นส่วนหนึ่งของเทศบาลตำบลหัวเวียง อันประกอบด้วย 2 ตำบล 23 หมู่บ้าน คือ ตำบลหัวเวียง หมู่ที่ 1-13 และ ตำบลบ้านกระทุ่ม หมู่ที่ 1-10 รวมพื้นที่ประมาณ 20.8 ตารางกิโลเมตร ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประมาณ 30 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดสุพรรณบุรีประมาณ 48 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอผักไห่
ทิศใต้	ติดต่อกับ	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอบางบาล
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลลาดงา – ตำบลรางจระเข้ ³

² เทศบาลตำบลหัวเวียง, ผังผังเทศบาลตำบลหัวเวียง[ออนไลน์], 26 มีนาคม 2555. แหล่งที่มา www.hauwiangcity.com/history.html

³ เทศบาลตำบลหัวเวียง, ประวัติเทศบาลตำบลหัวเวียง[ออนไลน์], 26 มีนาคม 2555. แหล่งที่มา www.hauwiangcity.com/history.html



รูปที่ 3.3 ผังแสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาครอบคลุมพื้นที่ของหมู่ 3,9,10 และ 11 ของเทศบาลตำบลหัวเวียง ซึ่งมีแม่น้ำน้อยเป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลผ่านพื้นที่ศึกษา มีความกว้างโดยประมาณอยู่ที่ 30 เมตร ในปัจจุบันไม่มีการเดินเรือสาธารณะผ่านแม่น้ำน้อย เนื่องจากการเข้าถึงสามารถเข้าถึงได้จากถนนหลัก 2 สาย ได้แก่ ถนนลาดยางสายเสนา - ผักไห่ ซึ่งเป็นเส้นทางผ่านจากอำเภอเสนาไปอำเภอผักไห่ฝั่งตะวันตก และถนนคั่นกันน้ำลาดยาง - ลูกรังสาย เสนา-ผักไห่-บางบาล ฝั่งตะวันออก



รูปที่ 3.4 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงสถานที่สำคัญของชุมชนหัวเวียง

สภาพวิถีชีวิตของผู้คนในหัวเวียงค่อนข้างเรียบง่าย เนื่องจากเป็นชุมชนที่ไม่มีจุดสนใจที่ดึงดูดผู้คนจากภายนอกให้เข้ามาในชุมชน คนในวัยทำงานมักออกไปทำงานนอกชุมชน เช่น ในตัวเมือง หรือ นิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดอยุธยา แล้วจึงกลับบ้านในเวลาเย็น ทำให้ในเวลากลางวันในชุมชนจึงมักพบแต่ผู้สูงอายุและเด็กเป็นจำนวนมาก

ในพื้นที่ศึกษามีสถานที่ที่มีความสำคัญได้แก่ สำนักงานเทศบาลตำบลหัวเวียง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 9 ของตำบลหัวเวียง อยู่ใกล้บริเวณที่เรียกว่า ไผ่วง เนื่องจากในอดีตบริเวณนี้เป็นป่าไผ่จนกระทั่งชุมชนขยายตัวมาทางถนน ป่าไผ่จึงถูกทำลายไป กลายเป็นพื้นที่โล่ง ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน เนื่องจากมีร้านค้าขายอาหาร ของสด ของแห้ง เครื่องบริโภค อุปกรณ์ อีกทั้งอยู่ใกล้เทศบาลตำบลและเป็นทางเข้า-ออกของชุมชนอีกด้วย



รูปที่ 3.5 บรรยากาศบริเวณ ฝั่วง

นอกจากนี้ยังมีวัดบางกระทิง วัดสุวรรณเจดีย์ และ วัดหัวเวียง เป็นวัดที่มีความสำคัญกับผู้คนในชุมชนนี้มาก เนื่องจากเมื่อมีพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ชาวบ้านมักจะเข้าร่วมพิธีกรรมที่วัดเหล่านี้ โดยชาวบ้านมักเลือกไปวัดที่ใกล้กับบ้านของตนเอง ผู้คนที่ไปวัดบางกระทิงมักเป็นผู้คนที่อยู่หมู่ 8 และ หมู่ 9 ซึ่งมักจะไปวัดโดยการเดินเท้าข้ามสะพานคอนกรีตหน้าวัดบางกระทิงไป ส่วนผู้คนที่ไปวัดสุวรรณเจดีย์ มักเป็นผู้คนที่อยู่อาศัยที่หมู่ 10 และ 11 ซึ่งจะเดินทางไปวัดโดยการพายเรือข้ามแม่น้ำน้อยไป แล้วจอดเรือที่ท่าเรือของวัดสุวรรณเจดีย์ ส่วนผู้คนที่ไปวัดหัวเวียงมักอาศัยอยู่ฝั่งเดียวกับวัดเนื่องจากแม่น้ำน้อยบริเวณหน้าวัดหัวเวียงค่อนข้างใหญ่ ทำให้ไม่สามารถพายเรือข้ามไปได้



รูปที่ 3.6 วัดสุวรรณเจดีย์



รูปที่ 3.7 วัดบางกระทิง

ส่วนสภาพบ้านเรือนทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเรือนยกใต้ถุนสูงซึ่งมีความสูงตั้งแต่ 0-3 เมตร จากระดับดิน เพื่อยกเรือนให้สูงกว่าระดับน้ำท่วม เนื่องจากตำบลหัวเวียงเป็นพื้นที่รับน้ำตามนโยบายของภาครัฐ ทำให้มีระดับน้ำสูงและท่วมช้เวลานานกว่าพื้นที่อื่น ส่วนรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือนมีหลากหลายรูปแบบตั้งแต่บ้านไม้ร่วมสมัย เรือนทรงไทย

บ้านไม้ผสมโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก และอาคารโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก และที่น่าสนใจคือ เรือนแพทรงไทยที่ถูกยกขึ้นตั้งบนเสาซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอดีตและความสำคัญของชุมชนแห่งนี้ได้อย่างดี



รูปที่ 3.8 ตัวอย่างโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กในชุมชนหัวเวียง



รูปที่ 3.9 ตัวอย่างบ้านไม้จั่วผสม ผสมโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก

จากวิถีชีวิตและสภาพทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งด้วยปัญหาเรื่องน้ำท่วมที่เกินกำลังที่ชาวบ้านจะแก้ไขตนเองได้ ทำให้ผู้คนที่ชุมชนหัวเวียงมีเรือประจำบ้านกันทุกหลัง และยังคงใช้เรือในการเดินทางไปในระยะใกล้ๆ อีกทั้งยังมีความสำคัญมากขึ้นเมื่อช่วงน้ำท่วมสูง เพื่อให้สามารถสัญจรภายในชุมชนได้อย่างสะดวก ดังนั้นการอยู่อาศัยในเรือนแพ การใช้เรือและการสัญจรทางน้ำเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชุมชนนี้มาตั้งแต่อดีต เนื่องจากชุมชนแห่งนี้เคยเป็นตลาดแพที่สำคัญแห่งหนึ่งของอำเภอเสนาห์นั่นเอง



รูปที่ 3.10 มีเรือจอดอยู่ใต้ถุนของบ้านเรือนแพทุกหลัง



รูปที่ 3.11 ชาวบ้านใช้เรือในการสัญจรช่วงน้ำท่วม

จากการสัมภาษณ์ผู้คนที่สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนหัวเวียงเดิมเคยเป็นตลาดแพที่มีความคึกคักมาก เรียกว่าตลาดหัวเวียง ซึ่งตรงกับหลักฐานในแผนที่ประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พ.ศ.2449 – 2484 ว่าเป็นตลาดแพจอดสองฝั่ง มีเรือแพจอดเรียงรายยาวตั้งแต่บริเวณแยกแม่น้ำน้อยและคลองบางหลวง ไปจนถึงหมู่ที่ 4 ตำบลหัวเวียง



รูปที่ 3.12 แผนที่ประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พ.ศ. 2449-2484

จากการสัมภาษณ์นางสาวเพ็ญภา จิตจำนงค์⁴ อายุ 74 ปี สรุปได้ว่า ในอดีตแม่น้ำน้อยถือเป็นเส้นทางหลักเส้นหนึ่งในการเดินทางจากทางเหนือเข้าสู่กรุงเทพฯ มีเรือเมล์สาธารณะหลายสายสัญจรที่แม่น้ำน้อยเป็นประจำ เรือเมล์เป็นเรือ 2 ชั้น บรรทุกทั้งสินค้าจากกรุงเทพฯ และผู้คนที่ต้องการจะเดินทางผ่านเส้นทางเหล่านี้มาด้วย ชุมชนนี้จึงมีผู้คนสัญจรไปมามากมาย ถึงแม้ในขณะนั้นตลาดที่เสนาถือว่าเป็นศูนย์กลางความเจริญของบริเวณนี้ แต่ตลาดหัวเวียงแห่งนี้ก็เรียกได้ว่าเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญต่อคนหัวเวียงและคนที่อาศัยโดยรอบเช่นกัน

⁴ สัมภาษณ์ เพ็ญภา จิตจำนงค์, 15 กรกฎาคม 2554.

จากการสัมภาษณ์นางสาว จินตนา หยกชัยกุล⁵ อายุ 82 ปี สรุปลงได้ว่า ตลาดหัวเวียงเป็นตลาดที่มีเรือนแพเป็นร้านค้า จอดอยู่ริมสองฝั่งอย่างแน่นขนัด ซึ่งเจ้าของเรือนแพส่วนใหญ่เป็นชาวจีนโพ้นทะเลที่ย้ายมาตั้งรกรากในประเทศไทย โดยประกอบกิจการหลากหลายประเภท เช่น ร้านขายของชำ-ของแห้ง ร้านซ่อม-กลึงอะไหล่เรือ ร้านขายยา ร้านทำทอง ร้านตัดเสื้อ ร้านขายน้ำมันยาง ร้านขายข้าว ร้านขายของครุภัณฑ์จำพวก เครื่องสังฆภัณฑ์ หรือ สำหรับพิธีกรรมต่างๆ รวมไปถึงจนถึงร้านค้าส่งที่ล่องเรือไปรับสินค้าจากในกรุงเทพฯ มาขายต่อให้กับเรือนแพที่เป็นทางผ่านตั้งแต่กรุงเทพฯ ถึงหัวเวียง ส่วนผู้ที่มาซื้อ หากเป็นช่วงน้ำแห้งคนไทยที่มีที่ดินอยู่ใกล้ที่นาของตนก็จะเดินเข้ามาซื้อของที่ตลาดแห่งนี้ หากเป็นช่วงหน้าน้ำ ผู้คนก็จะพายเรือมาซื้อของที่ตลาดนี้แทน

จากการสัมภาษณ์นางนพวรรณ ทองอยู่⁶ อายุ 48 ปี เจ้าของเรือนแพจำนวน 3 หลังในชุมชนหัวเวียง กล่าวว่า เรือนแพมีมาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ทวด(พ่อของปู่) ที่เข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทย เนื่องจากไม่สามารถระบุปีที่ได้เริ่มสร้างเรือนแพได้ ทราบเพียงว่าปี พ.ศ. 2406 เป็นปีเกิดของปู่ทวด หากนับย้อนจากปีปัจจุบัน (พ.ศ.2555) รวมเป็นระยะเวลา 149 ปี หมายความว่าเรือนแพมีอายุการก่อสร้างไม่เกิน 149 ปี หากประมาณอายุของปู่ทวดเมื่อเริ่มเข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทยเป็นตอนอายุ 20 ปี ก็หมายความว่า เรือนแพหลังนี้มีอายุกว่า 100 ปีแล้ว

จากการสัมภาษณ์นางสมจิตร์ กิจกลิน⁷ อายุ 76 ปี สรุปลงได้ว่า เรือนแพเหล่านี้ สันนิษฐานว่าถูกสร้างขึ้นโดยช่างชาวจีนไหหลำเนื่องจากการประดับตกแต่งหลายจุดเป็นรูปแบบการตกแต่งแบบจีน โดยไม้ที่ใช้สร้างเรือนแพมักเป็นไม้สัก เพราะมีความแข็งแรง ทนน้ำ ไม่บิด ไม่งอ และมีน้ำหนักเบา ชาวบ้านในชุมชนหัวเวียงกล่าวว่า ในชุมชนหัวเวียงมีโรงเลื่อยที่ใช้แรงคนอยู่ 1 แห่งที่ตั้งอยู่ข้างบ้านของผู้ให้ข้อมูลเอง ในปัจจุบันได้เลิกกิจการไปแล้ว ในอดีตผู้คนที่ต้องการจะสร้างบ้านก็ต้องมาซื้อไม้จากโรงเลื่อยแห่งนี้ ซึ่งไม้ที่นำมาเข้าโรงเลื่อยแห่งนี้ เป็นซุงไม้ที่ล่องมาทางแม่น้ำน้อยจากป่าทางเหนือ โดยพวกไม้ที่มีน้ำหนักมากเช่น ไม้แดง จะถูกหนุ่ด้วยลำไม้ไผ่เพื่อไม่ให้ไม้จมน้ำ ส่วนไม้สักที่มีน้ำหนักเบาและไม้จมน้ำ เช่น ไม้สัก จะหนุ่ด้วยไม้หน้าตัดเล็กตีเป็นแพเพื่อลอยไม้มา ดังนั้นจึงมีบางครั้งที่ซุงไม้หลุดลอยมากะแทกกับแพ

เรือนแพเหล่านี้ลอยน้ำได้ด้วยโครงสร้าง 2 ชนิด ได้แก่

⁵ สัมภาษณ์ นางสาว จินตนา หยกชัยกุล, 15 กรกฎาคม 2554.

⁶ สัมภาษณ์ นางนพวรรณ ทองอยู่, 15 กรกฎาคม 2554.

⁷ สัมภาษณ์ นางสมจิตร์ กิจกลิน, 26 กุมภาพันธ์ 2555.

ลูกบวบ เป็นลำไม้ไผ่มัดรวมกัน แล้วนำไปหนุนไว้ใต้เรือนแพหลายๆมัด เพื่อให้เรือนแพสามารถลอยน้ำได้ ซึ่งลำไม้ไผ่พวกนี้ได้มาจากโรงเลื่อยดังกล่าว ที่ต้องใช้ลูกบวบหนุนไม้ซุงไม่ให้จม⁸

เรือโป๊ะ เป็นไม้จริงตีกลองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 1.50 เมตร ยาวเท่ากับความยาวของเรือนแพ และลึกประมาณ 1.00 – 1.50 เมตร มีโครงคล้ายกับเรือเรียกว่าวงเรือ ตีแผ่นไม้ปิดบนโครงโดยใช้ลูกกะสักตอกลงไป ตอกหมัน ยาชันน้ำมันระหว่างร่องแผ่นไม้กันไม่ให้น้ำเข้า⁹

เรือโป๊ะและลูกบวบต้องได้รับการดูแลบำรุงรักษาทุกปี กล่าวคือต้องมีการเปลี่ยนลำไม้ไผ่ใหม่แทนลำที่ผุ ส่วนเรือโป๊ะก็ต้องตรวจดูรอยรั่วอย่างสม่ำเสมอ เมื่อต้องดูแลรักษาค่อนข้างมาก ประกอบกับลูกบวบหายากและมีราคาสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เจ้าเรือนแพส่วนใหญ่ตัดสินใจยกเรือนขึ้นตั้งบนเสา เพื่อลดภาระการดูแลรักษาเรือโป๊ะและลูกบวบ

จากการสัมภาษณ์นายพงศ์สรร คงเกียรติ¹⁰ อายุ 55 ปี ชาวบ้านในตำบลเจ้าเจ็ด อำเภอเสนา ซึ่งเดิมเคยอยู่อาศัยในเรือนแพและยกขึ้นตั้งบนเสาเช่นกัน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการยกเรือนแพขึ้นเสา¹¹ ดังนี้

การยกเรือนแพขึ้นตั้งบนเสาต้องรอให้น้ำขึ้นสูงสุด ประมาณช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม โดยขั้นแรกจะต้องเลื่อนเรือนแพออกไปจากตำแหน่งเดิม จากนั้นจึงวัดตำแหน่งของเสาให้ไม่ตรงกับเรือโป๊ะ เสาจะโผล่พ้นระดับน้ำขึ้นมาแต่ไม่สูงกว่าระดับเรือโป๊ะ ซึ่งมักมีช่องว่างระหว่างผิวน้ำถึงหลังเรือโป๊ะประมาณ 0.5 - 1.00 เมตร จากนั้นทำการตั้งเสาโดยให้คนดำลงไปจับเสาให้ตรงกับตำแหน่งของเสาซึ่งต้องสื่อสารกับคนบนฝั่งถึงตำแหน่งของเสาที่ถูกต้อง คนบนเสาก็ขย่มเสาให้ลงไปในดิน เมื่อระยะดังกล่าวที่ จึงตอกให้จมลงด้วยสามเกลอ ซึ่งเสาจะต้องมีไม้ค้ำหนึ่งยาวประมาณ 1 วา มายึดตั้งฉากกับเสา โดยระยะห่างจากปลายล่างของเสาประมาณ 1 วาไปก่อนเพื่อทำหน้าที่เป็นบ่าของเสา ให้สามารถรับแรงในแนวนอน เช่นแรงของกระแสที่ได้แข็งแรงขึ้น ตอกเสาจนไม่สามารถตอกลงไปได้อีก จากนั้นจึงวัดระยะของเสาที่จมลงดิน แล้วจึงนำระยะนี้ไปใช้ในการกะระยะห่างของบ่าไม้กับปลายเสาในต้นอื่นๆ เมื่อทำครบทุกต้น ก็จะทำการมาวัดเสารอ

⁸ สัมภาษณ์ เพ็ญภา จิตต์จันทน์, 15 กรกฎาคม 2554.

⁹ สัมภาษณ์ สุภลักษณ์ ธารานุรักษ์, 16 กรกฎาคม 2554.

¹⁰ สัมภาษณ์ พงศ์สรร คงเกียรติ, 26 กุมภาพันธ์ 2555.

¹¹ จากการศึกษาในช่วงหลัง พบว่าในอำเภอเสนา มีหลายตำบลที่เคยเป็นตลาดน้ำ และมีเรือนแพ เช่นที่ หัวเวียงเจ้าเจ็ด บางซ้าย เป็นต้น เนื่องจากชาวบ้านในหัวเวียง ไม่สามารถให้ข้อมูลเรื่องการยกเรือนแพขึ้นตั้งเสาได้ชัดเจน แต่ที่เจ้าเจ็ดสามารถให้ข้อมูลได้ชัดเจน ผู้ศึกษาจึงขอสันนิษฐานว่าวิธีการยกเรือนแพของทั้ง 2 ชุมชน มีความคล้ายคลึงกัน

จากนั้นจึงเลื่อนแพมาให้ตรงกับตำแหน่งที่เตรียมไว้ เมื่อน้ำลดเรือแพจะตั้งลงมาอยู่บนเสา ระหว่างนั้นก็เอาเรือโป๊ะออก โดยการเอาน้ำเต็มเข้าไปในเรือโป๊ะให้จมต่ำลงมาแล้วดึงเอาเรือโป๊ะออกไปในที่สุด

อย่างไรก็ตาม แม้เรือแพส่วนใหญ่จะทยอยขึ้นตั้งบนเสา แต่วิถีชีวิตก็ยังคงยึดการสัญจรทางน้ำเป็นหลัก ทำให้ตลาดหัวเวียงยังคงคึกคักเช่นเดิม ระดับของเรือแพที่ถูกยกตั้งขึ้นบนเสาจะอยู่เหนือระดับน้ำไม่มาก เมื่อคนพายเรือมาซื้อของจะจอดเรือเทียบกับแพลูกบวบ 1 มัดที่ลอยอยู่ด้านหน้าเรือแพ จากนั้นจะมีไม้กระดานทางเดินพาดจากแพลูกบวบนั้นมายังเรือแพที่ยกขึ้นบนเสา



รูปที่ 3.13 เสาปักหน้าเรือ เพื่อกันไม่ให้แพลูกบวบสำหรับเทียบเรือลอยมาชนกับเรือ

ในเวลาต่อมา เริ่มมีการตัดถนนเข้าสู่ชุมชน การคมนาคมทางน้ำเริ่มหมดความสำคัญลงไปเมื่อการคมนาคมทางบกเข้ามามีบทบาทแทน ผู้คนเปลี่ยนจากการสัญจรทางน้ำมาใช้ถนนแทน เรือแพที่เป็นร้านค้าหลายร้านจำเป็นต้องปิดตัวลง และไปเปิดร้านใหม่ที่บริเวณใฝ่วง บางหลังกลายเป็นเพียงที่อยู่อาศัย บางหลังปิดเรือแพทิ้งร้างไปด้วย ทำให้มีสภาพทรุดโทรมลงเรื่อยๆ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ถนนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตลาดซบเซาหายไป



รูปที่ 3.14 ถนนหน้าเทศบาล

ยิ่งเวลาผ่านไป เรือนแพทรงไทยอายุกว่าร้อยปีเหล่านี้ ย่อมเสื่อมโทรมลงตามธรรมชาติของวัสดุ ทำให้มีการซ่อมแซมเปลี่ยนวัสดุ เปลี่ยนรูปทรงหลังคา เพื่อให้ใช้งานได้ต่อไป เรือนแพทรงไทยบางหลังก็ถูกรื้อถอนทิ้งไปแล้วนำไปใช้สามารถเรือนไม้ได้ทุนสูงใหม่ รวมไปถึงการติดบ้านเนื่องจากระดับน้ำที่ท่วมสูงขึ้นทุกปีๆ ทำให้ในปัจจุบันเรือนแพทรงไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมค่อนข้างมาก รูปลักษณะบางอย่างของเรือนแพทรงไทยก็ถูกเปลี่ยนไป หลงเหลือเพียงร่องรอยบางประการเท่านั้น



รูปที่ 3.15 บรรยากาศภาพรวมของชุมชนหัวเวียงในปัจจุบัน

3.2 การสำรวจเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง

ในการสำรวจเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง คือการลงพื้นที่ศึกษาเพื่อสำรวจหาเรือนแพทรงไทยที่ยังเหลืออยู่ในชุมชนหัวเวียง โดยในการสำรวจนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ การระบุตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย และ การศึกษาเรือนแพทรงไทยเบื้องต้น

3.2.1 การระบุตำแหน่งของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง

ในการระบุตำแหน่งของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง จะต้องใช้ผังของชุมชนที่ได้จากการสำรวจในเบื้องต้น มาเป็นเครื่องมือในการระบุตำแหน่งของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของคนในพื้นที่ และรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาเป็นข้อมูลในการพิจารณำบ้านเรือนแต่ละหลังในชุมชน โดยข้อสรุปจากการทบทวนวรรณกรรมมีรายละเอียดดังนี้

ก. หลังคาจั่วทรงไทย มีตัวหงาและปั้นลม วัสดุมุ่งเป็นจาก แผก หรือสังกะสี

ข. ด้านหน้าเป็นบานเปิดขนาดใหญ่ มีทั้งเป็นฝาถ้งบานกระทุ้ง บานเฟี้ยม และ บานเลื่อน ถอดเป็นชิ้นๆไปเก็บที่อื่น รอบๆเรือนเป็นหน้าต่างบานเล็ก


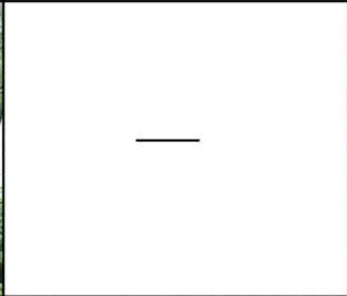













ค. มีตะเข้วางบนฐานแพเพื่อรับเส้าเรือนแพ

ในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด พบบ้านเรือนที่มีรูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันสอดคล้องกับเกณฑ์ ซึ่งสันนิษฐานว่าเคยเป็นเรือนแพทรงไทยที่เหลืออยู่ทั้งหมด 10 หลัง ผังเป็นดังต่อไปนี้

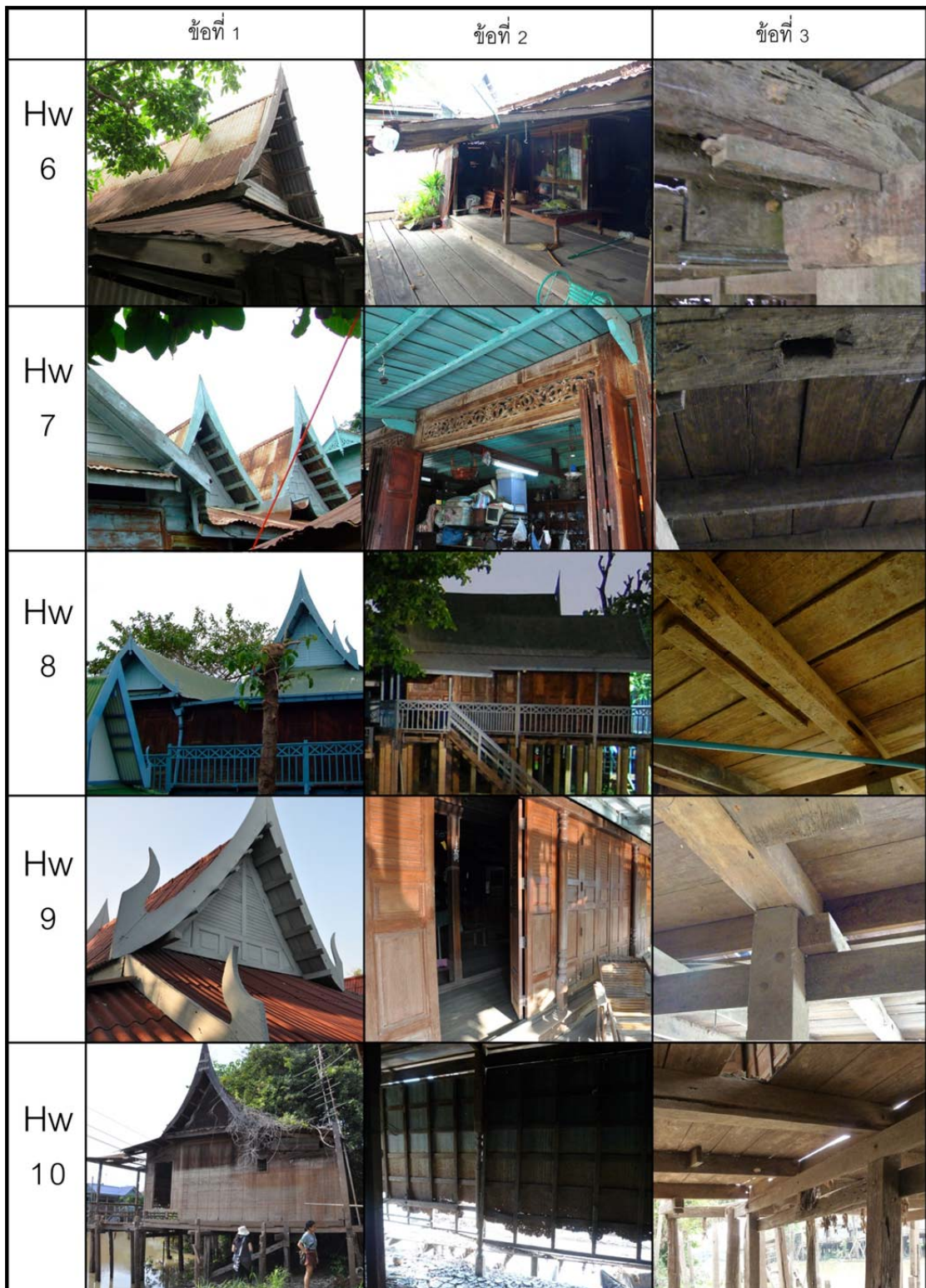


รูปที่ 3.16 ผังของชุมชนหัวเวียง แสดงตำแหน่งที่พบเรือนแพทรงไทยทั้ง 10 หลัง

โดยแต่ละหลัง พบว่ามีรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยที่ได้จากการทบทวน
วรรณกรรมเป็นดังตารางต่อไปนี้

	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3
Hw 1			
Hw 2			
Hw 3			
Hw 4			
Hw 5			

ตารางที่ 3.1 ตารางแสดงการเปรียบเทียบรูปแบบทางกายภาพในปัจจุบัน กับ รูปแบบทางกายภาพจากการทบทวนวรรณกรรม



ตารางที่ 3.2 ตารางแสดงการเปรียบเทียบรูปแบบทางกายภาพในปัจจุบัน กับรูปแบบทางกายภาพจากการทบทวนวรรณกรรม(ต่อ)

จากตาราง หลัง Hw -1 และ Hw-5 ไม่สามารถระบุส่วนของบานเปิดขนาดใหญ่ได้ เนื่องจากในปัจจุบัน เจ้าของบริษัทได้ทำการเปลี่ยนแปลง และเรือเอาส่วนบานเปิดด้านหน้าออกไป จึงยังถือว่าผ่านเกณฑ์อยู่

3.2.2 การศึกษาเรือนแพทรวงไทยเบื้องต้น

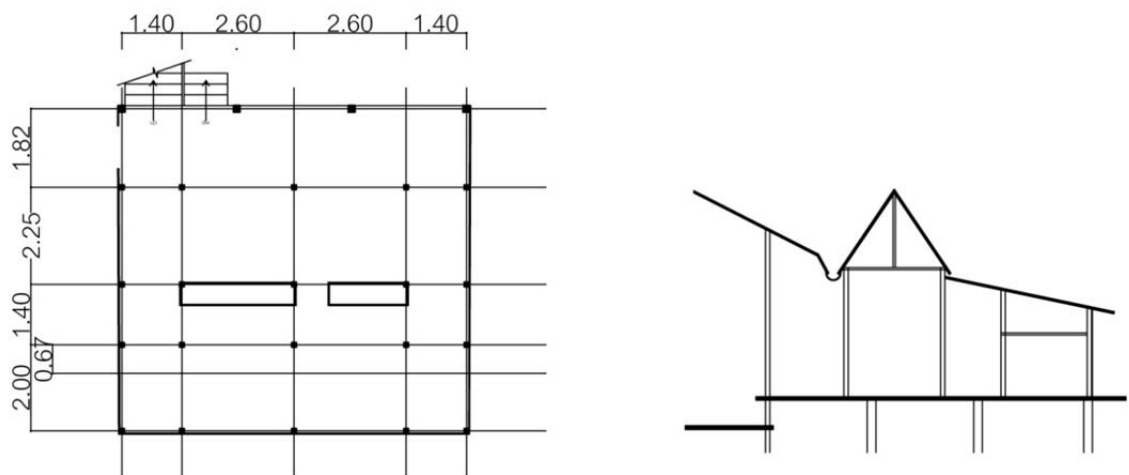
หลังจากที่ทราบตำแหน่งของเรือนแพทรวงไทยทั้ง 10 หลังแล้ว จึงทำการศึกษาเรือนแพทรวงไทยแต่ละหลัง โดยการสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาของเรือนแพหลังนั้น และประวัติการต่อเติมเปลี่ยนแปลงของเรือนแพทรวงไทยหลังนั้นๆ รวมไปถึงการสำรวจและรังวัดผังพื้นและรูปตัดในปัจจุบันโดยประมาณ (ไม่แสดงรายละเอียดของโครงสร้าง) ผลการศึกษาเป็นดังต่อไปนี้

Hw-1 เจ้าของ นางทองลั่น โตวิศิษฐ์ชัย

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 18 หมู่ 10 ต.หัวเวียง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา



รูปที่ 3.17 ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-1



รูปที่ 3.18 ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-1



รูปที่ 3.19 ภาพแสดงลักษณะภาพนอกของเรือนแพทรงไทย Hw - 1



รูปที่ 3.20 ภาพแสดงลักษณะภายในเรือนแพ Hw-1

เดิมเรือนแพทรงไทยหลังนี้เป็นร้านขายของชำ ซึ่งในปัจจุบันก็ยังค้าขายอยู่ แต่ย้ายจากการค้าขายบนเรือนแพมาบนบ้านที่ต่อเติมใหม่ ภายในเรือนแพมีการตกแต่งค่อนข้างละเอียดปราณีต พื้นผิวไม้ภายในยังมีสภาพดี แต่เจ้าของบ้านใช้เป็นพื้นที่เก็บของไม่ได้ใช้อุบายทำให้ภายในค่อนข้างรก ไม่เป็นระเบียบ

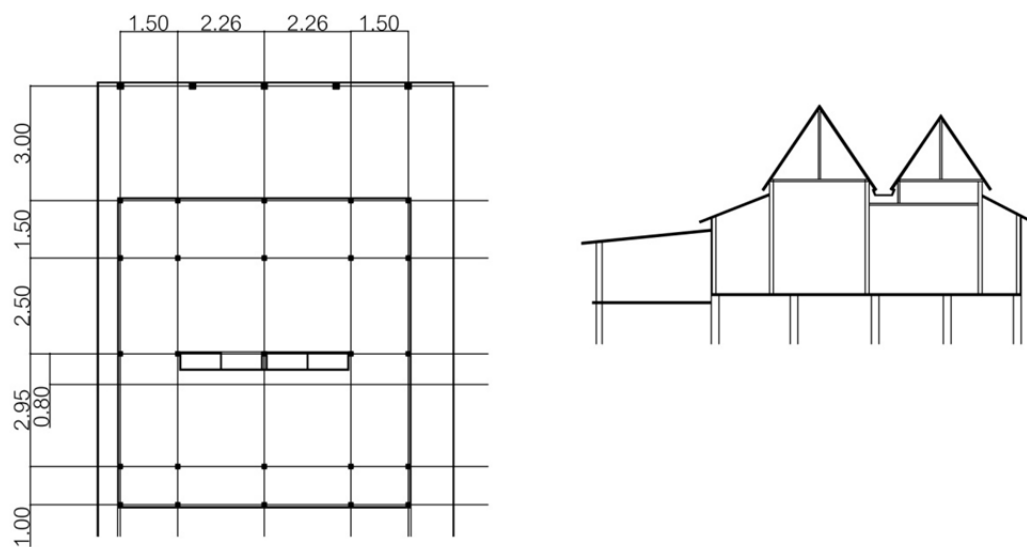
จากการสัมภาษณ์เจ้าของบ้าน กล่าวว่า เรือนแพหลังนี้ถูกต่อเติมขยายพื้นที่ทั้งด้านหน้าและด้านหลังของเรือนแพ โดยด้านหน้าถูกต่อเติมเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น ส่วนด้านหลังถูกต่อเติมเป็นร้านขายของชำโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กและโครงสร้างเหล็ก อีกทั้งหลังคาของตัวเรือนแพทรงไทยก็ถูกเปลี่ยนแปลงไป จากที่เคยเป็นจั่วคู่ ในปัจจุบันจั่วด้านหลังถูกรื้อทิ้งไป กลายเป็นหลังคาลาดขนาดใหญ่ทั้งผืนแทน เพื่อแก้ปัญหาหน้ารั่วระหว่างจั่วทั้งสองอัน

Hw-2 เจ้าของ นางสาวสมคิด จันทร

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 1/1 หมู่ 10 ต.หัวเวียง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา



รูปที่ 3.21 ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-2



รูปที่ 3.22 ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-2



รูปที่ 3.23 ลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-2



รูปที่ 3.24 ภาพแสดงภายในของเรือนแพทรงไทย Hw-2

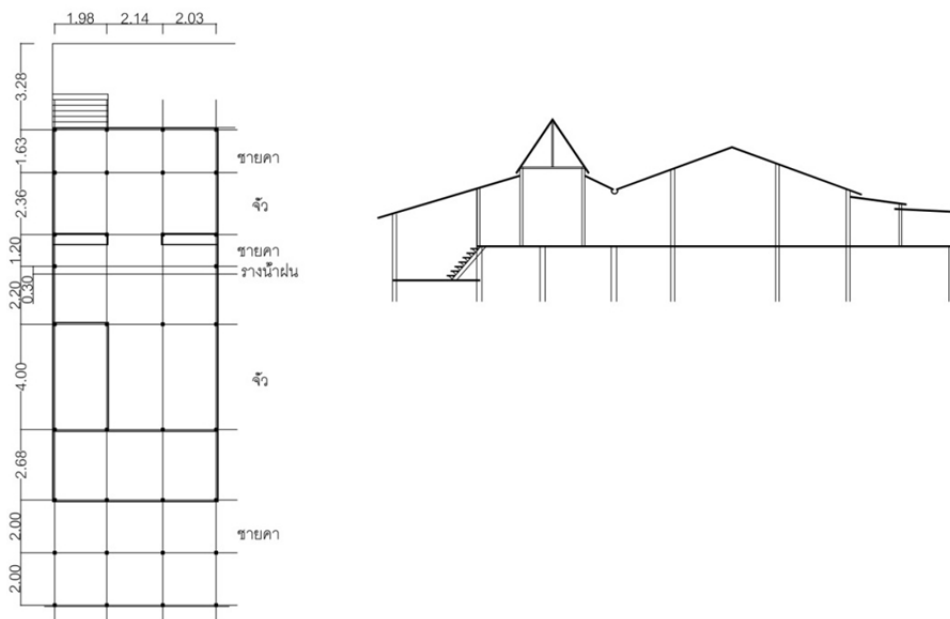
เรือนแพทรงไทยหลังนี้ เดิมเป็นร้านขายข้าวและร้านขายส่งสินค้าจากกรุงเทพฯ โดยมีเรือไปรับสินค้ามาจากท่าเตียนแล้วล่องเรือมาขายแก่เรือนแพที่เป็นร้านค้าอื่นๆ ในปัจจุบันถูกใช้เป็นพื้นที่เก็บของ และเป็นพื้นที่สำหรับบูชาพระพุทธรูป เทพเจ้าจีนและบรรพบุรุษ ภายในค่อนข้างสะอาด ข้าวของถูกจัดเป็นระเบียบ แม้ไม่มีการตกแต่งภายในที่ค่อนข้างมากเช่น Hw1 แต่ก็ได้รับการซ่อมแซมบำรุงรักษา เช่น มีการทาสีไม้ใหม่ เปลี่ยนฉนวนน้ำใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะหลังคาบริเวณปีกนกด้านหน้า และต่อเติมทางเดินด้านข้างเรือนแพให้กว้างขึ้น อีกทั้งคุณลุงของเจ้าของบ้านซึ่งเป็นผู้อาวุโสที่สุดในบ้าน ไม่สะดวกที่จะให้เข้าทำการศึกษาและรังวัด

Hw-3 เจ้าของ นางสาวเพ็ญภา จิตจำนงค์

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 49 หมู่ 11 ต.หัวเวียง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา



รูปที่ 3.25 ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-3



รูปที่ 3.26 ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-3



รูปที่ 3.27 ลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-3



รูปที่ 3.28 ภาพแสดงภายในของเรือนแพทรงไทย Hw-3

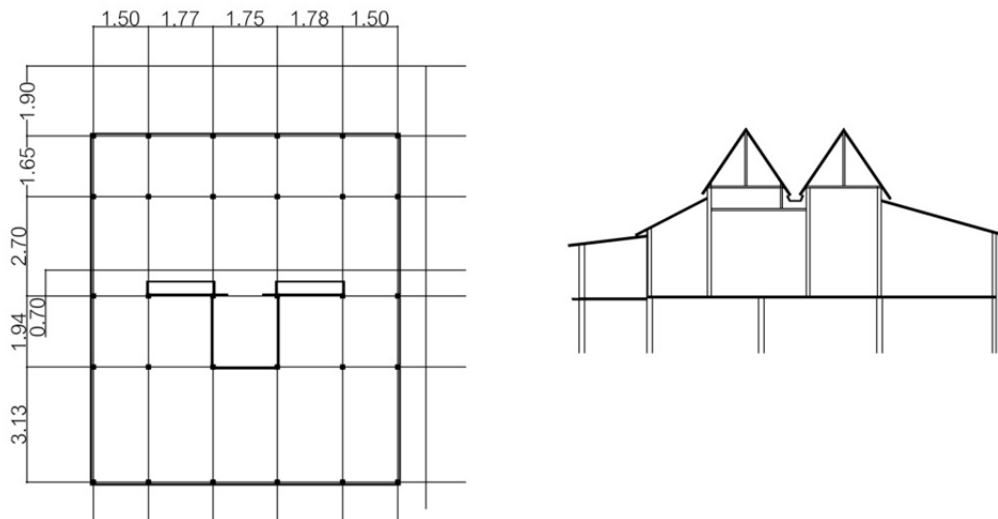
เรือนแพทรงไทยหลังนี้ นางสาวเพ็ญภา เจ้าของเรือนแพในปัจจุบันกล่าวว่าเดิมเป็นแพเรือนหอของพ่อแม่ของตน ซึ่งเดิมอาศัยอยู่กับตาและยายของตนในเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-4 เมื่อแม่แต่งงานมีธรรมเนียมน่า ฝ่ายชายจะต้องเอาสินสอดมาให้ฝ่ายหญิง พ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะต้องซื้อแพเรือนหอให้คู่บ่าวสาวเป็นการตอบแทน ในอดีตเรือนแพทรงไทยหลังนี้ทำกิจการค้าขายสินค้าจำพวกอาหารแห้ง เช่น น้ำตาลปีบ กะปิ น้ำปลา น้ำมัน ตลอดจนน้ำมันยางสำหรับใช้กับเรือ ต่อมาเริ่มผลิตกระเช้าทำจากลวดส่งไปขายที่ท่าเตียน ในปัจจุบันใช้เป็นบ้านพักอาศัย มีส่วนสำหรับร้านทำผมในส่วนด้านหน้า พื้นที่ภายในไม่ค่อยเป็นระเบียบ เนื่องจากเจ้าของบ้านชอบเก็บสะสมข้าวของจำนวนมาก ได้รับการต่อเติมค่อนข้างมาก มีการรื้อหลังคาส่วนหลังออก แล้วทำเป็นหลังคาจั่วขนาดใหญ่คลุมพื้นที่แทน

Hw-4 เจ้าของ นายบุญโต ไททยพิศาล

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 48 หมู่ 11 ต.หัวเวียง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา



รูปที่ 3.29 ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-4



รูปที่ 3.30 ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-4



รูปที่ 3.31 ลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-4



รูปที่ 3.32 ภาพแสดงภายในของเรือนแพทรงไทย Hw-4

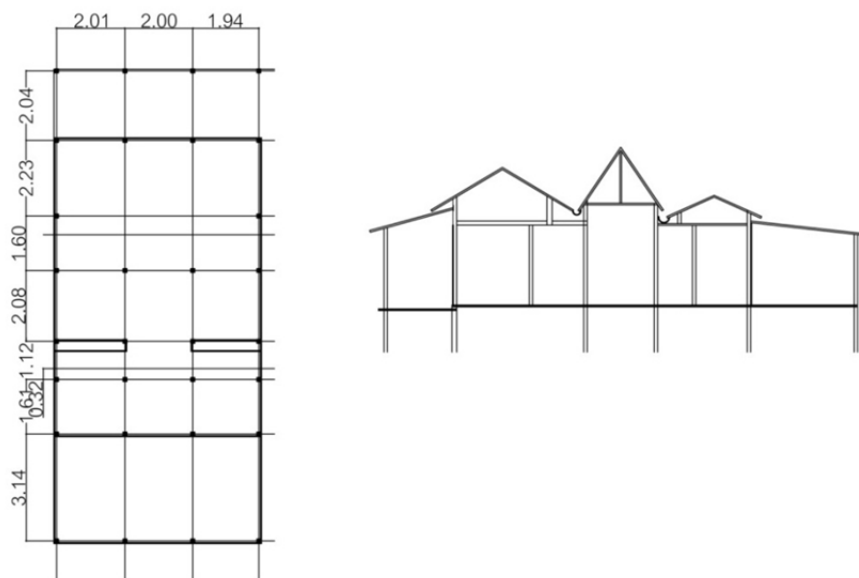
เรือนแพทรงไทยหลังนี้ มีประวัติความเป็นมาว่าเจ้าของเรือนแพรุ่นแรก เป็นตาและยายของนางสาวเพ็ญภา เจ้าของเรือนแพหลัง Hw-3 ซึ่งในปัจจุบันเรือนแพทรงไทยหลังนี้ได้ถูกปรับเปลี่ยนรูปทรงโดยการเพิ่มพื้นที่ด้านหลังของเรือนแพให้ยาวขึ้นซึ่งใช้เป็นส่วนพักอาศัยของนายบุญโต ไททยพิศาล ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องกับนางสาวเพ็ญภา จิตต์จางค์ ด้วยการที่เป็นญาติกันของเรือนแพทรงไทยทั้งสองหลังจะเห็นว่า ขานหน้าเรือนแพของทั้งสองเรือนจะถูกต่อเติมให้สามารถเดินเชื่อมต่อถึงกันได้ โดยมีบ้านสองชั้นของพี่สาวของนางสาวเพ็ญภา คั่นอยู่ระหว่างเรือนแพทั้งสอง เดิมเรือนแพทรงไทยหลังนี้ เป็นร้านกึ่งอะไหล่เรือ ขายน้ำมันยาง ให้บริการซ่อมแถมเรือที่ผ่านไปมาในตลาดหัวเวียง

Hw-5 เจ้าของ นายรัตน์ ทองอยู่

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 47 หมู่ 11 ต.หัวเวียง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา



รูปที่ 3.33 ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-5



รูปที่ 3.34 ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-5



รูปที่ 3.35 ลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-5



รูปที่ 3.36 ภาพแสดงภายในของเรือนแพทรงไทย Hw-5

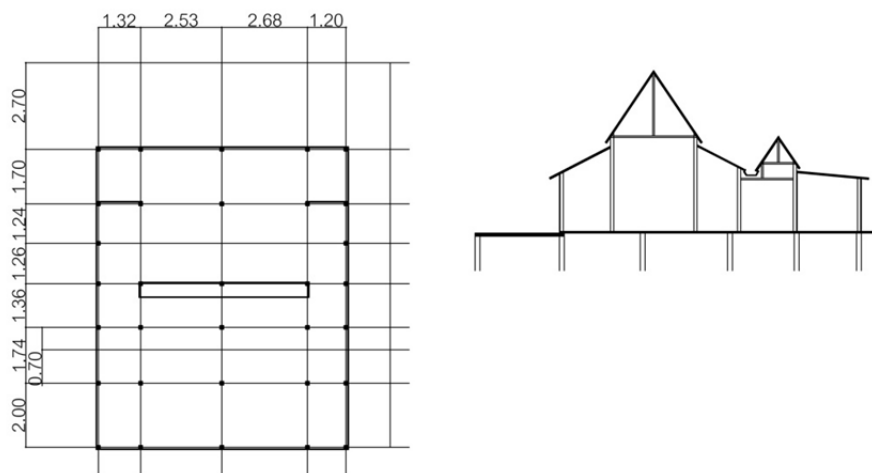
นางสุดใจ หยกชัยกุล เจ้าของรุ่นแรกของเรือนแพหลังนี้เป็นลูกของนายเฮียง ประคุณหังสิต ชาวจีนโพ้นทะเลผู้เป็นเจ้าของเรือนแพรุ่นแรกของHw-7 เรือนแพทรงไทยหลังนี้ซื้อสำเร็จมาจากฝักให้ มาเป็นร้านขายทอง เนื่องจาก นางสุดใจได้แต่งงานกับช่างทำทองชาวจีนชื่อ นายใช้ หยกชัยกุล ต่อมาเมื่อตลาดซบเซาจึงปิดกิจการไป ทำให้เรือนแพตกทอดเป็นของรุ่นลูกรุ่นหลาน จนในปัจจุบัน เจ้าของรุ่นสุดท้ายคือนางสาวจินตนา ผู้เป็นลูกสาวของนางสุดใจ ซึ่งพำนักอยู่ที่อื่น ได้ฝากเรือนแพหลังนี้ให้อยู่ในความดูแลของนางนพวรรณ ทองอยู่ ผู้เป็นลูกหลานอีกสายหนึ่งของนายเฮียงเช่นกัน เรือนแพทรงไทยหลังนี้ ถูกปรับเปลี่ยนรูปทรงต่อเติมขยายพื้นที่ด้านหน้าแล้วคลุมด้วยหลังคาจั่วแบบในปัจจุบัน

Hw-6 เจ้าของ นายรัตน์ ทองอยู่

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 46 หมู่ 11 ต.หัวเวียง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา



รูปที่ 3.37 ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-6



รูปที่ 3.38 ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-6



รูปที่ 3.39 ลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-6



รูปที่ 3.40 ภาพแสดงภายในของเรือนแพทรงไทย Hw-6

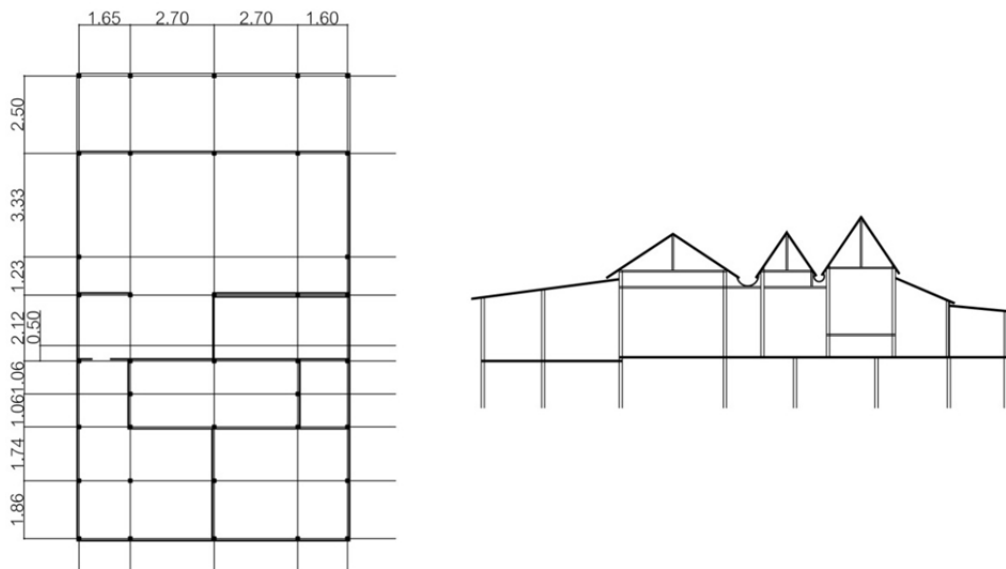
เรือนแพทรงไทยหลังนี้มีประวัติความเป็นมาคล้ายคลึงกับเรือนแพ Hw-5 เนื่องจาก นางกัญเกียรติ แซ่หลือ เป็นลูกของนายเฮี้ยง ประคุณหังสิตเช่นกัน โดยเรือนแพหลังนี้เดิมเป็นร้านขายของใช้ในชีวิตประจำวันทั่วไป เช่น ที่นอน หมอน มุ้ง จาน ชาม ถ้วย แก้ว เป็นต้น ในปัจจุบันเรือนแพหลังนี้ ไม่ได้ถูกใช้งานแต่อย่างใด เป็นพื้นที่เก็บของ ลักษณะของบ้านคงสภาพเดิมค่อนข้างมาก มีเพียงการต่อเติมชานด้านหน้าเพิ่มเติม และเปลี่ยนรางน้ำฝนจากรางน้ำฝนไม้สักเป็นสังกะสีเพื่อแก้ปัญหาน้ำรั่วเท่านั้น ซึ่งเรือนแพทรงไทยหลังนี้อยู่ในความดูแลของนายรัตน์ และนางนพวรรณ ทองอยู่ ผู้เป็นลูกหลานของนายเฮี้ยง ประคุณหังสิต เช่นกัน

Hw-7 เจ้าของ นายรัตน์ ทองอยู่

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 45 หมู่ 11 ต.หัวเวียง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา



รูปที่ 3.41 ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-7



รูปที่ 3.42 ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-7



รูปที่ 3.43 ลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-7



รูปที่ 3.44 ภาพแสดงภายในของเรือนแพทรงไทย Hw-7

เจ้าของเรือนแพรุ่นแรก คือนายเฮี้ยง ประคุณหังสิต ชาวจีนโพ้นทะเลที่มาตั้งรกรากที่ประเทศไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยอาศัยอยู่ในเรือนแพทรงไทยหลังนี้ มีภรรยาอยู่ที่เมืองจีน 1 คนและ เมืองไทย 2 คน มีลูกทั้งสิ้นจำนวน 14 คน ทำกิจการร้านค้าขายของชำ และสินค้าที่มาจากประเทศจีน จนมีฐานะค่อนข้างดี โดยเห็นได้จากสามารถไปขอนางสิน ลูกสาวของนายช่าง

คชาธาร ผู้เป็นเพื่อนต้นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวครั้งเมื่อเสด็จประพาสต้นผ่านคลองบางหลวง มาเป็นลูกสะใภ้ได้

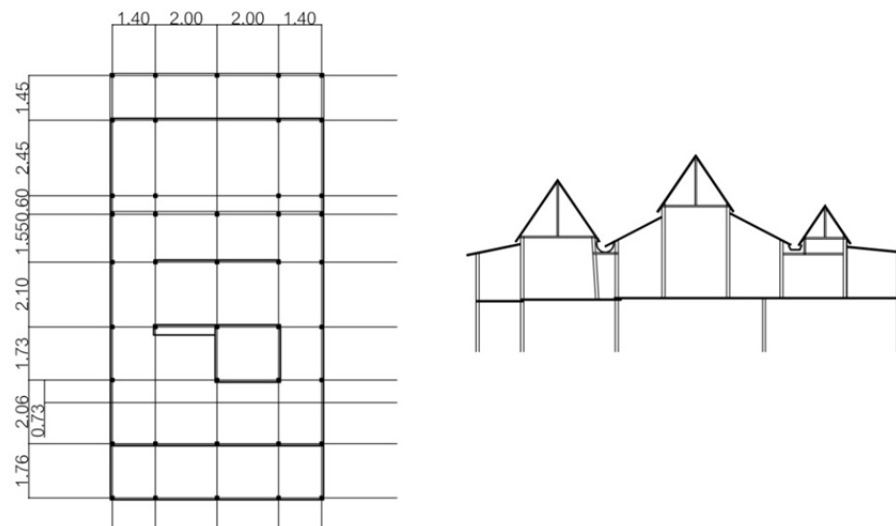
ลักษณะของเรือนแพทรงไทยในปัจจุบัน ได้ถูกต่อเติมในหลายส่วน เพื่อเพิ่มพื้นที่ให้กับครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ เช่นการต่อเติมหลังคาจั่วตัวหน้าสุด เพื่อเพิ่มพื้นที่ชายของ ตั้งแต่เมื่อครั้งยกเรือนแพขึ้นจากน้ำมาตั้งบนเสา ต่อมานายรัตน์และนางนพวรรณ ทองอยู่ ผู้เป็นเจ้าของและอยู่อาศัยในเรือนแพหลังนี้ได้ทำการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ด้านหลังและการใช้พื้นที่ภายในใหม่ โดยการกั้นห้องเพื่อเป็นห้องนอน จำนวน 2 ห้อง และมีการยกระดับหลังคาปีกนกด้านข้างให้สูงขึ้นด้วย

Hw-8 เจ้าของ นายสมศักดิ์ จารุพัฒน์

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 24 หมู่ 3 ต.หัวเวียง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา



รูปที่ 3.45ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-8



รูปที่ 3.46 ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-8



รูปที่ 3.47 ลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-8



รูปที่ 3.48 ภาพแสดงภายในของเรือนแพทรงไทย Hw-8

นายสมศักดิ์ แซ่จิว(จารุพัฒน์)ผู้เป็นเจ้าของเรือนแพหลังนี้ เป็นหลานชายของนายเฮี้ยง ประคุณหังสิต และเป็นลูกชายคนโตของนางทองอยู่ ซึ่งแต่งงานกับนายจำ แซ่จิว เดิมเป็นแพขายของใช้จำพวกเครื่องมือเครื่องใช้ และวัสดุก่อสร้าง สังกะสี สีทาบ้าน อุปกรณ์หาลปลา ในปัจจุบัน นายสมศักดิ์ได้เสียชีวิตไปแล้ว เรือนแพหลังนี้จึงตกทอดเป็นของลูกๆของนายสมศักดิ์ ซึ่งทุกคนอาศัยอยู่ที่อื่น เรือนแพจึงถูกปิดไว้ ไม่ได้ใช้งานใดๆ แต่อยู่ในความดูแลของ นายสุภลักษณ์ ธารานุรักษ์ ผู้เป็นลูกชายของนางสมจิตต์ น้องสาวของนายสมศักดิ์ ที่อาศัยอยู่บ้านข้างๆซึ่งสามารถเดินเชื่อมต่อกันได้

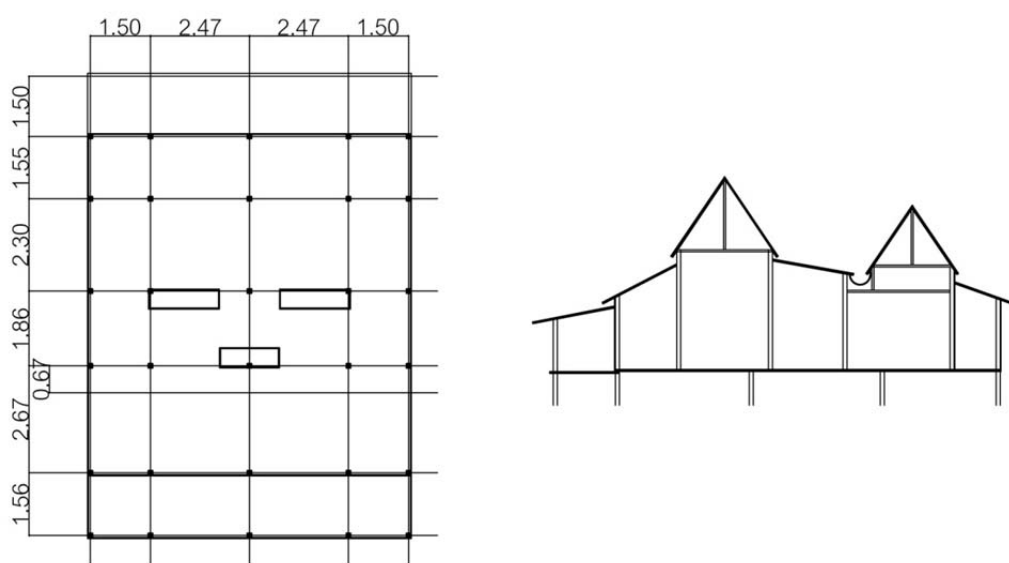
เรือนแพทรงไทยหลังนี้มีสภาพค่อนข้างดี ได้รับการดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอ แต่เนื่องจากเจ้าของบ้านไม่อาศัยอยู่ที่นี้ จึงไม่สามารถสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในเรือนแพในอดีตได้ จึงไม่สามารถทำการศึกษาได้อย่างสะดวก

Hw-9 เจ้าของ นางเนติมา ปทุมเทียนทอง

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 28 หมู่ 3 ต.หัวเวียง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา



รูปที่ 3.49 ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-9



รูปที่ 3.50 ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-9



รูปที่ 3.51 ลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-9



รูปที่ 3.52 ภาพแสดงภายในของเรือนแพทรงไทย Hw-9

เรือนแพทรงไทยหลังนี้ เจ้าของเรือนแพรุ่นแรกเป็นเพื่อนกับนายจำ แซ่จิว ซึ่งอยู่แพด้านข้าง เดิมเคยเป็นร้านขายทอง ก่อนที่จะเลิกกิจการไปเนื่องจากตลาดซบเซาเช่นเดียวกับร้านอื่นๆ ต่อมามีการสร้างบ้านหลังใหม่ด้านข้าง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านหลายๆคน สรุปได้ว่าตรงตำแหน่งบ้านหลังใหม่ เคยเป็นเรือนแพมาก่อนเช่นกัน

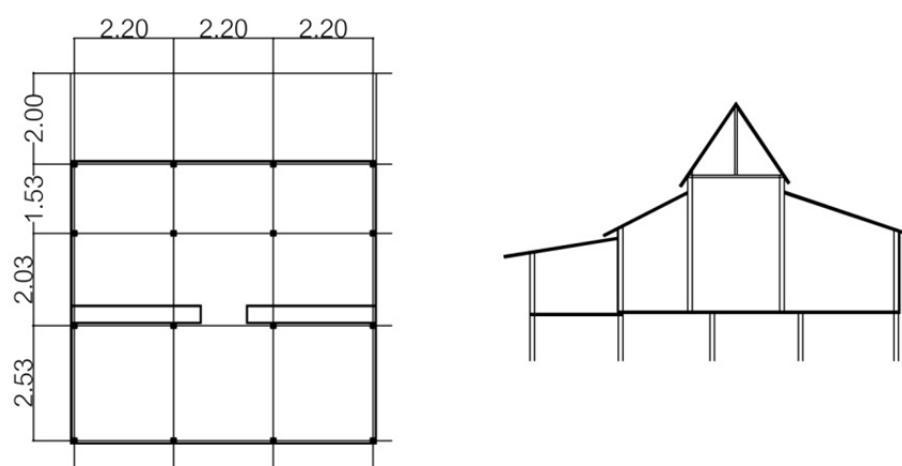
สภาพของเรือนแพหลังนี้ค่อนข้างสมบูรณ์ สวยงาม มีการประดับตกแต่งด้วยฉลุลอยอย่างประณีต อีกทั้งยังได้รับการดูแลอย่างดี เห็นได้จากผิวของไม้สักที่ยังเงางาม ภายในค่อนข้างสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ในปัจจุบัน เรือนแพหลังนี้ถูกปิดไว้ ไม่ได้ใช้งานแต่อย่างใด เนื่องจากครอบครัวของเจ้าของเรือนแพไม่ได้อาศัยอยู่ที่หัวเวียงเป็นประจำ จึงทำให้ยากต่อการเข้าศึกษาภายในเรือนแพและการสัมภาษณ์ขอข้อมูล

Hw-10 เจ้าของ นายมานพ กิจวรรณ

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 36 หมู่ 3 ต.หัวเวียง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา



รูปที่ 3.53 ผังแสดงตำแหน่งของเรือนแพทรงไทย Hw-10



รูปที่ 3.54 ผังพื้นและรูปตัดตามยาวในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-10



รูปที่ 3.55 ลักษณะภายนอกของเรือนแพทรงไทย Hw-10



รูปที่ 3.56 ภาพแสดงภายในของเรือนแพทรงไทย Hw-10

เรือนแพทรงไทยหลังนี้ เดิมเป็นเรือนแพทรงไทย 2 หลัง สร้างติดกัน ชื่อร้านกิจวรรณโอสถ เป็นร้านขายยาในตลาดหัวเวียง ต่อมาเมื่อตลาดซบเซาจึงเลิกปิดกิจการที่เรือนแพนี้ แล้วไปเปิดใหม่บริเวณไผ่ขวาง เมื่อครั้งมาศึกษาช่วงแรก ยังคงพบเรือนแพทั้งสองหลังอยู่ แต่ระหว่างทำการศึกษารือนแพหลังหนึ่งถูกรื้อถอนไปสร้างบ้านหลังใหม่ โดยนำเอาชิ้นส่วนไม้ของเดิมไปใช้ ทำให้ในปัจจุบันเหลือเพียงหลังเดียว อีกทั้งมีสภาพทรุดโทรมมาก เนื่องจากถูกน้ำท่วมสูงในช่วงหน้าน้ำเป็นประจำ ทำให้ไม่มีสภาพผูกร่อน ไม่แข็งแรง ส่วนลูกหลานของเจ้าของเรือนแพก็อยู่ในตัวเมืองอยุธยา ไม่ได้อาศัยที่หัวเวียงเป็นประจำ ส่วนนายมานพ กิจวรรณ ก็มีปัญหาสุขภาพทางการได้ยิน จึงไม่สะดวกแก่การสัมภาษณ์หรือขอข้อมูล

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของเรือนแพทรงไทยแต่ละหลังจะพบว่า ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนและมักจะเกี่ยวดองเป็นญาติกันในกลุ่มลูกและรุ่นหลาน ทำให้เรือนแพบางหลังมีชานเดินเชื่อมต่อกันได้ เช่น Hw-3 ที่เชื่อมกับ Hw-4 หรือ Hw-5 Hw-6 Hw-7 ที่เชื่อมกันสามหลัง อีกทั้งในปัจจุบัน นายรัตน์ ทองอยู่มักใช้ท่าเรือของHw-8 เป็นท่าเทียบเรือที่พายข้ามฝั่งจากบ้านของตนไปที่โรงงานสกรีนเสื้อที่อยู่ด้านหลังของเรือนแพหลังนี้เป็นประจำ แสดงออกถึงความสนิทสนมของผู้คนที่นี่ได้เป็นอย่างดี

3.3 การศึกษาเรือนแพทรงไทยต้นแบบ

จากการศึกษาเรือนแพทรงไทยเบื้องต้นพบว่าเรือนแพทรงไทยหลายหลังถูกต่อเติมเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิมค่อนข้างมาก บางหลังมีสภาพทรุดโทรมเกินจะเข้าทำการศึกษาได้ รวมไปถึงบางหลังเจ้าของเรือนแพทรงไทยไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนหัวเวียงเป็นประจำ จึงไม่สะดวกต่อการเข้าทำการศึกษา ดังนั้นจึงต้องทำการคัดเลือกเรือนแพทรงไทยทั้งหมด เพื่อหาเรือนแพทรงไทยต้นแบบซึ่งมีความพร้อมและเหมาะสม แก่การนำมาศึกษาโดยละเอียดต่อไป ดังนั้นในการศึกษาเรือนแพทรงไทยต้นแบบประกอบด้วย 2 ส่วนคือ การคัดเลือกเรือนแพทรงไทยต้นแบบ และการศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ

3.3.1 การคัดเลือกเรือนแพทรงไทยต้นแบบ

ในการคัดเลือกเรือนแพทรงไทยต้นแบบ จะต้องใช้เกณฑ์ในการเลือกดังต่อไปนี้

3.3.1.1. ความคงสภาพเดิมของเรือนแพทรงไทย

พิจารณาจากรูปแบบทางกายภาพในปัจจุบัน ที่จะต้องไม่มีการต่อเติมใดๆ หรือต้องเป็นการต่อเติมในตำแหน่งที่ไม่ส่งผลต่อรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทย โดยในตารางที่แสดงผล จะวงกลมตำแหน่งที่มีการต่อเติมซึ่งได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในข้างต้น

3.3.1.2. ความแข็งแรงของเรือนแพทรงไทย

จะต้องไม่ทรุดโทรมเกินไป จนเสี่ยงจะเกิดอุบัติเหตุหรือไม่ปลอดภัยแก่ผู้ศึกษาระหว่างทำการศึกษา จะประเมินโดยตัวผู้ศึกษาเองว่า สามารถเข้าทำการศึกษาได้หรือไม่

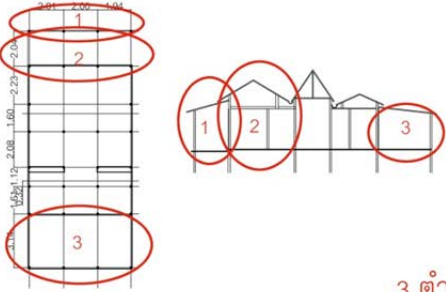
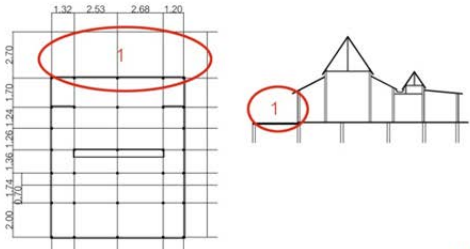
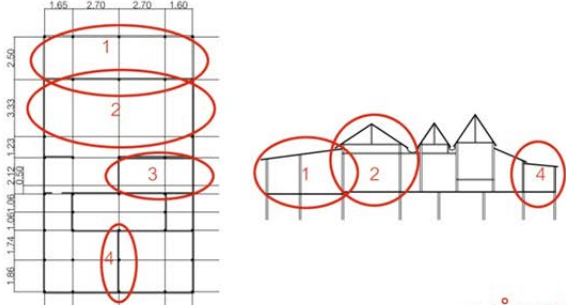
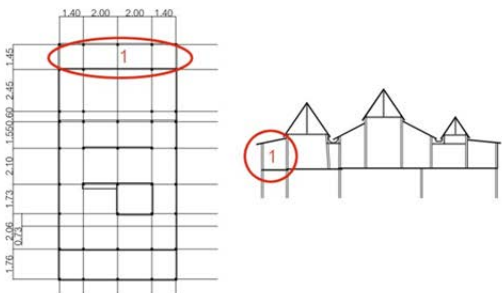
3.3.1.3. ความพร้อมในการเข้าทำการศึกษา

เจ้าของเรือนแพทรงไทยสามารถให้ความร่วมมือได้อย่างเต็มที่ ทั้งในการให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการเปิดเรือนแพให้เข้าไปทำการศึกษาได้โดยสะดวก

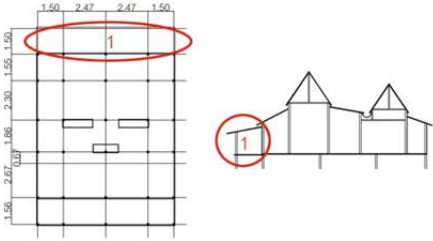
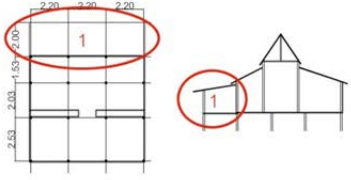
สามารถสรุปมาเป็นตารางได้ดังนี้

	ตำแหน่งที่ถูกเปลี่ยนแปลง	ความแข็งแรง	ความพร้อม
Hw 1	<p>2 ตำแหน่ง</p>	●	●
Hw 2	<p>หลังคาบริเวณนี้</p> <p>2 ตำแหน่ง</p>	●	
Hw 3	<p>2 ตำแหน่ง</p>	●	●
Hw 4	<p>2 ตำแหน่ง</p>	●	●

ตารางที่ 3.3 ตารางแสดงผลการคัดเลือกเงื่อนไขต้นแบบ (1)

	ตำแหน่งที่ถูกเปลี่ยนแปลง	ความแข็งแรง	ความพร้อม
Hw 5	 <p>3 ตำแหน่ง</p>	●	●
Hw 6	 <p>1 ตำแหน่ง</p>	●	●
Hw 7	 <p>4 ตำแหน่ง</p>	●	●
Hw 8	 <p>1 ตำแหน่ง</p>	●	

ตารางที่ 3.4 ตารางแสดงผลการคัดเลือกเงื่อนไขต้นแบบ (2)

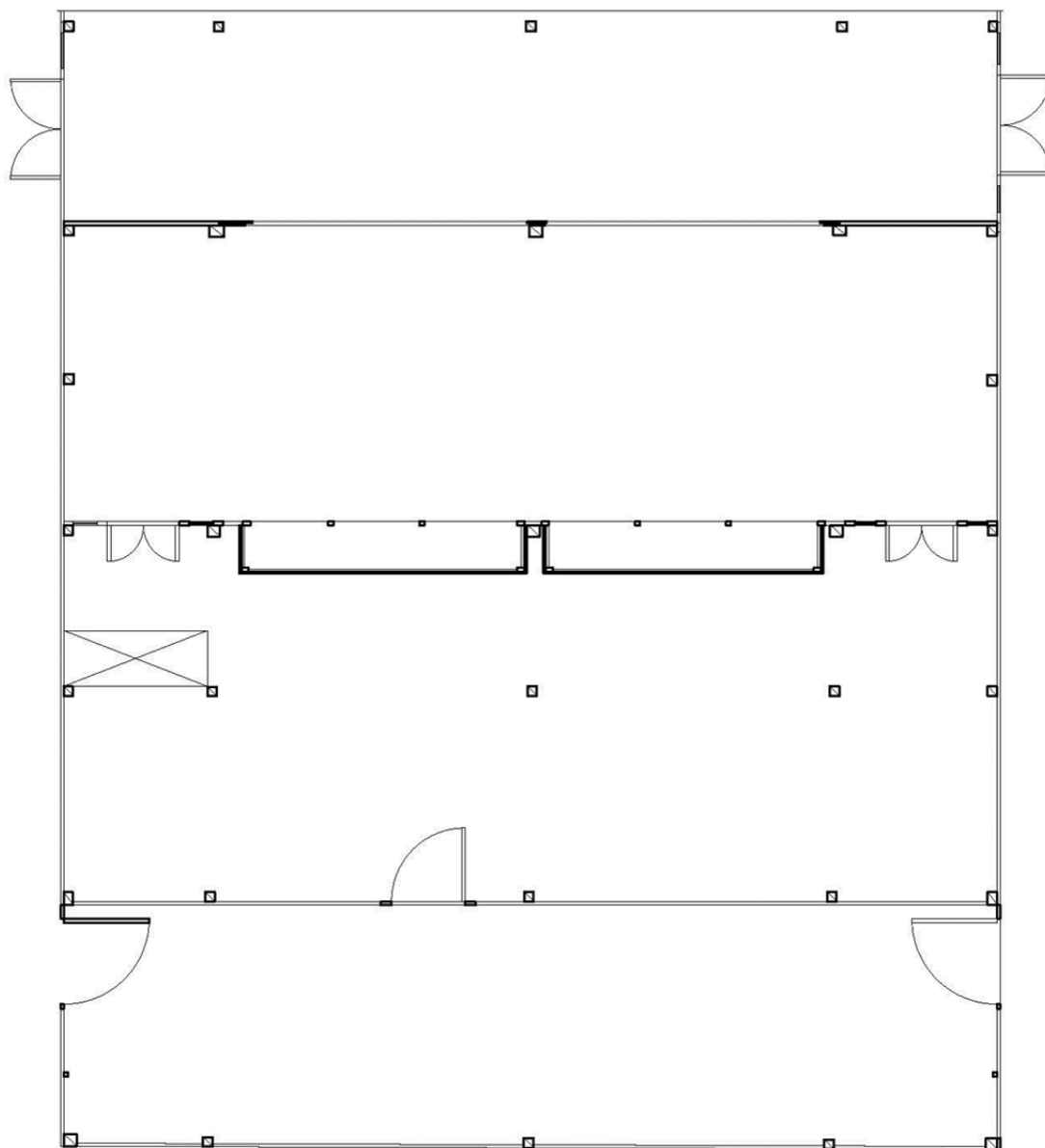
	ตำแหน่งที่ถูกเปลี่ยนแปลง	ความแข็งแรง	ความพร้อม
Hw 9	 <p style="text-align: right; color: red;">1 ตำแหน่ง</p>	●	
Hw 10	 <p style="text-align: right; color: red;">1 ตำแหน่ง</p>		

ตารางที่ 3.5 ตารางแสดงผลการคัดเลือกเรือนแพต้นแบบ (3)

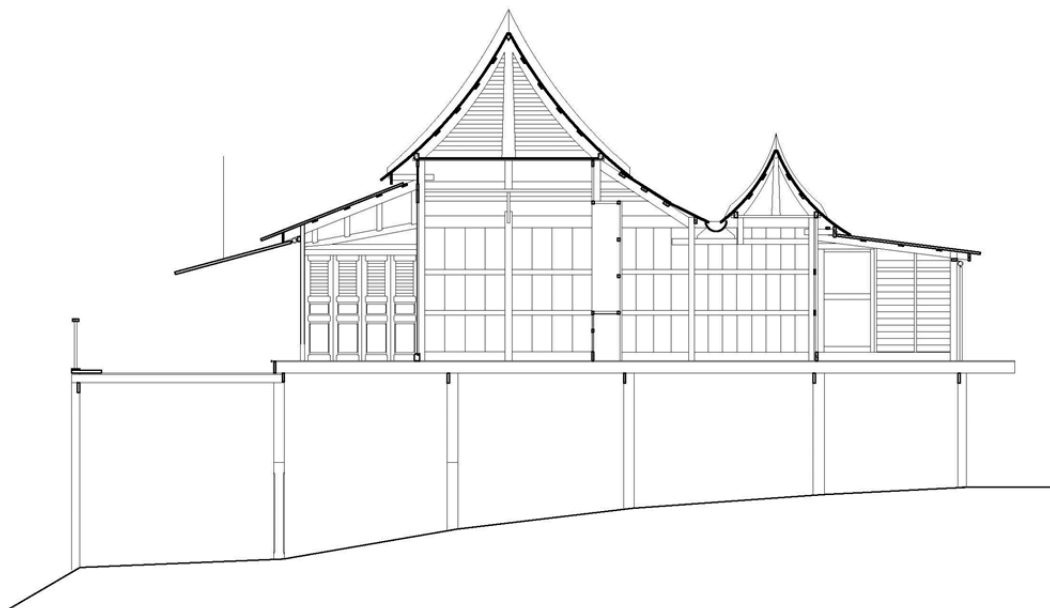
จากตาราง พบว่าเรือนแพทรงไทยหลังที่มีความพร้อมต่อการศึกษามากที่สุดคือ Hw-6 ของนายรัตน์ ทองอยู่ บ้านเลขที่ 46 หมู่ 11 ต.หัวเวียง อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงเพียงทางด้านหน้าซึ่งไม่มีผลต่อรูปทรงโดยรวมของเรือนแพทรงไทย อีกทั้งเจ้าของบ้านยังสามารถให้ความร่วมมือได้ดี และมีสภาพไม่ทรุดโทรมมาก สามารถเข้าทำการศึกษาได้

3.3.2 การศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ

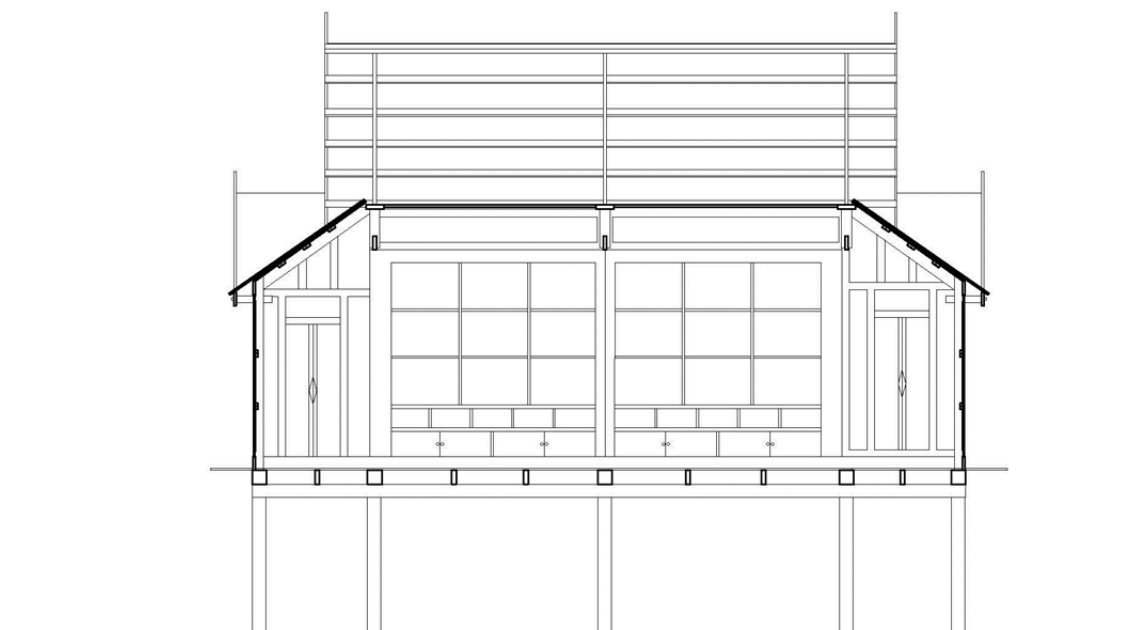
เมื่อคัดเลือกเรือนแพทรงไทยต้นแบบได้ จึงทำการศึกษาโดยการรังวัดผังพื้น รูปตัดตามยาวและ รูปตัดตามขวางโดยละเอียด เพื่อนำมาวิเคราะห์หารูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยต้นแบบโดยใช้กรอบในการศึกษาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ โดยผลการศึกษาเป็นดังนี้



รูปที่ 3.57 ผังพื้นของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6)



รูปที่ 3.58 รูปตัดตามยาวของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6)



รูปที่ 3.59 รูปตัดตามขวางของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6)

3.4 รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ

3.4.1. วัสดุและโครงสร้าง

การใช้วัสดุในส่วนตัวเรือนและโครงสร้างหลังคาเป็นไม้จริงโดยเฉพาะไม้สัก วัสดุผนังเป็นสังกะสี โดยลักษณะโครงสร้างที่พบเป็นรูปแบบของเรือนเครื่องสับ เนื่องจากมีการเข้าชิ้นส่วนของโครงสร้างไม้ด้วยสลักเดือย เข้าลิ้น ซึ่งจะอธิบายในแต่ละส่วนต่อไป โดยส่วนของโครงสร้างแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ โครงสร้างฐาน โครงสร้างตัวเรือนและโครงสร้างหลังคา



รูปที่ 3.60 ภาพแสดงการใช้วัสดุของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ

3.4.1.1 โครงสร้างฐาน

ในส่วนของโครงสร้างฐาน คือส่วนของโครงสร้างสำหรับการลอยน้ำ ซึ่งไม่พบรูปแบบทางกายภาพในปัจจุบัน เนื่องจากเรือนแพทรงไทยถูกยกขึ้นตั้งบนเสา จึงรื้อถอนเอาโครงสร้างส่วนนี้ออกไป

3.4.1.2 โครงสร้างตัวเรือน

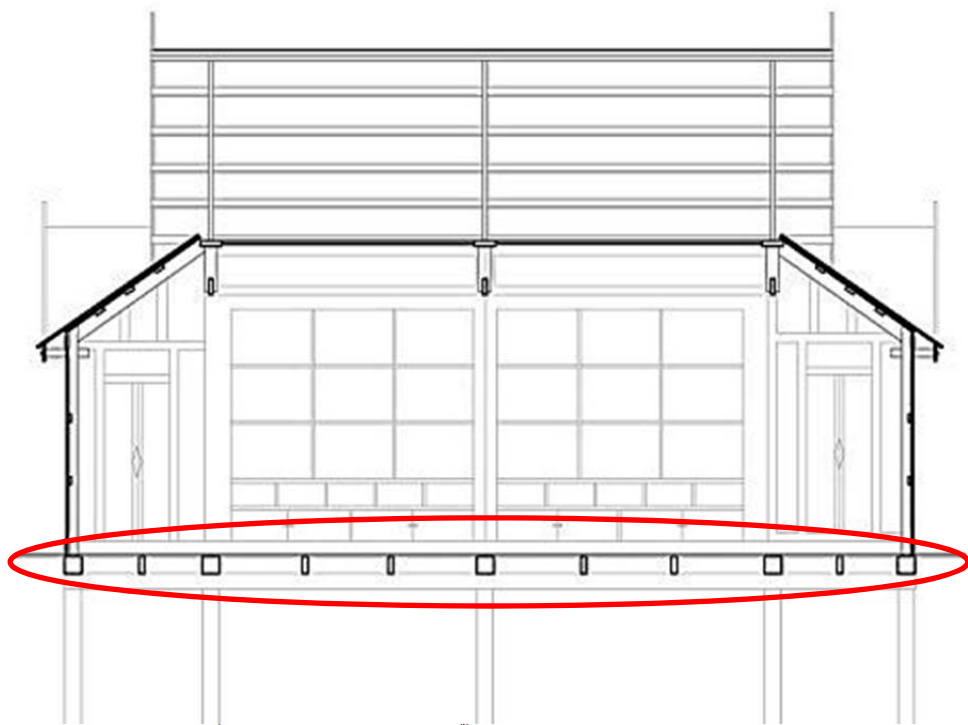
ในส่วนของตัวเรือน คือโครงสร้างตั้งแต่โครงสร้างฐานขึ้นไปจนถึงโครงสร้างหลังคา ซึ่งประกอบด้วยส่วน คาน เสา พื้น ผนัง โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

ก. คาน

จากการรังวัด พบว่ามีชิ้นส่วนที่เป็นคานอยู่ 2 รูปแบบ ได้แก่

ก1. คานแพ เป็นคานหน้าตัดสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด 6"×6" วิ่งตลอดความยาว ตั้งแต่ด้านหน้าถึงด้านหลังของแพ โดยพบว่าคานแพจะวางพาดบนหัวเสาที่ยึดด้วยคานใหม่เท่านั้น

ก2. คานขนาดเล็ก เป็นคานไม้ที่มีหน้าตัด 2"×6" วางบนคานใหม่(คานที่เสริมขึ้นตอนที่ยกเรือนแพขึ้นตั้งบนเสา) เพื่อไม่ให้พื้นไม้ตกท้องช้าง



รูปที่ 3.61 รูปตัดตามขวางแสดงชิ้นส่วนของคานแพะและคานขนาดเล็ก

ข. เสา

จากการรังวัด พบว่าเสามีขนาด 4" x 4" ซึ่งมีขนาดเล็กและถูกหลบเหลี่ยมมุมในช่วงระดับความสูงที่ 0.20 – 2.00 เมตร



รูปที่ 3.62 เสาของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ

ค. พื้น

จากการรังวัด พบว่าพื้นของเรือนแพทรงไทยต้นแบบมีลักษณะเป็นแผ่นไม้กว้างประมาณ 30-45 เซนติเมตร วางบนคานแพ มีบางแผ่นมีร่องรอยว่าสามารถเปิดได้

ง. ผนัง

จากการรังวัด พบว่าผนังมีลักษณะเป็นไม้กระดานหน้ากว้างประมาณ 30-45 เซนติเมตร ตีชิดตามตั่ง เข้าร่องอยู่กับพริ้งด้านล้างและคอสองด้านบน โดยเสาจะถูบบากเป็นร่องเพื่อใส่เคร้านอนลงไป ซึ่งเคร้านอนจะยึดกับแผงผนัง



รูปที่ 3.63 ลักษณะผนังของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ

3.4.1.3 โครงสร้างหลังคา

โครงสร้างหลังคา หมายถึงโครงสร้างสำหรับการคลุมพื้นที่ของเรือนแพทรงไทย โดยลักษณะของโครงสร้างหลังคาของเรือนแพทรงไทย มีลักษณะคล้ายคลึงกับโครงสร้างหลังคาของเรือนทรงไทยภาคกลาง คือประกอบด้วยอกไก่ จันทัน แปะหัวเสา แปะลาน ซื่อแบบแบน เต้ารุม เต้าราย ปีกนก ซึ่งทุกองค์ประกอบจะถูกสลักเข้าเดือย ในลักษณะเดียวกับเรือนเครื่องสับ



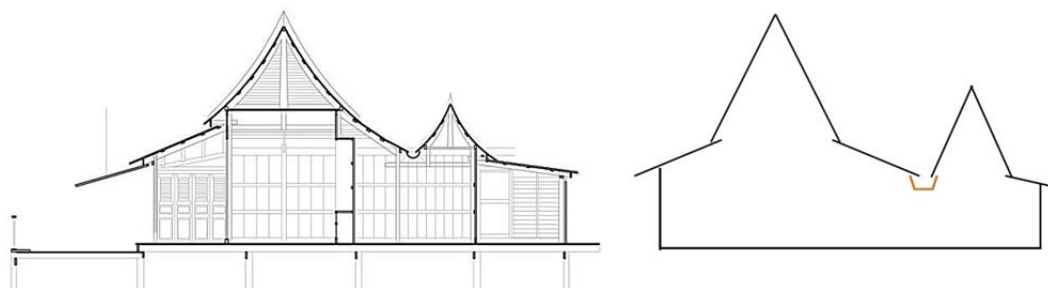
รูปที่ 3.64 ลักษณะโครงสร้างหลังคาของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6)

3.4.2 ผังพื้นและรูปทรง

ในการศึกษารูปแบบทางกายภาพในส่วนของผังพื้นและรูปทรงของเรือนแพทรงไทย ต้นแบบ พบว่ามีลักษณะดังนี้

3.4.2.1 ลักษณะหลังคา

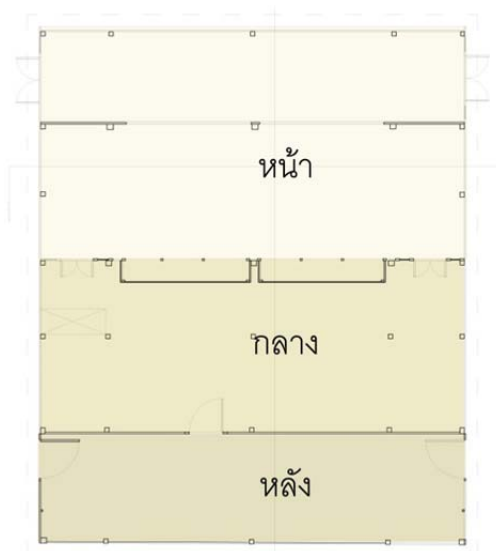
จากการรังวัด พบว่าลักษณะของหลังเป็นสิ่งที่แสดงออกของรูปทรงของเรือนแพ ทรงได้ชัดเจน โดยเรือนแพทรงไทยต้นแบบมีลักษณะหลังคา เป็นหลังคาทรงไทย มี 2 จั่ว โดยทั้งสองจั่วมีร่องรอยว่าเคยประดับด้วยตัวหงาและปั้นลม และ จั่วทั้งสองอันอยู่ไม่ ติดกัน โดยจั่วหน้าจะมีชายคาด้านหน้าและด้านหลัง ซึ่งชายคาด้านหลังจะติดกับจั่วอีก อันหนึ่งโดยมีรางน้ำอยู่ตรงกลางระหว่างชายคาและจั่ว



รูปที่ 3.65 ภาพแสดงลักษณะหลังคาของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6)

3.4.2.2 การแบ่งห้อง

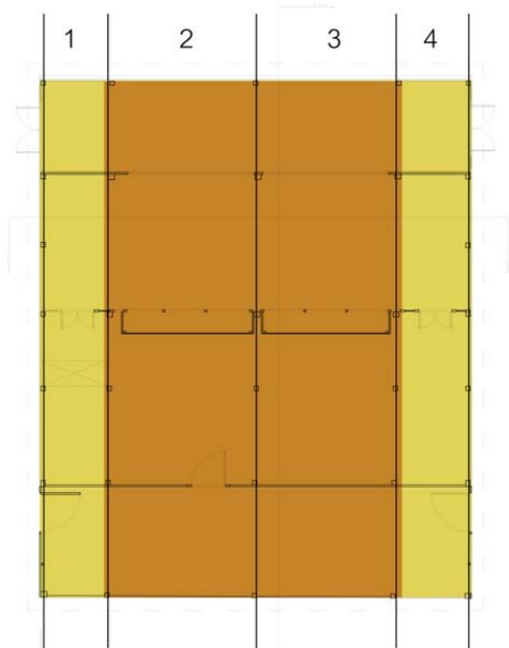
จากการรังวัดผังพื้น พบว่า ผังพื้นภายใน สามารถแบ่งเป็นห้องได้ 3 ห้อง กันส่วน หน้าและกลางโดยใช้ตู้ติดตาย แล้วแบ่งส่วนกลางและหลังด้วยผนังไม้



รูปที่ 3.66 ภาพแสดงการแบ่งห้องของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (Hw-6)

3.4.2.3 ลักษณะช่วงเสา

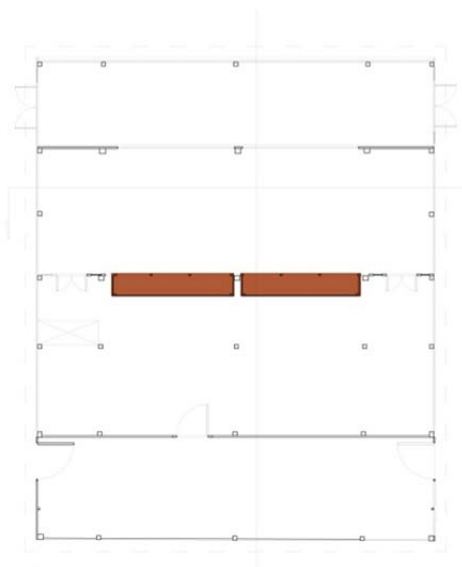
จากการรังวัดผังพื้นพบว่า ช่วงเสาของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ มีทั้งหมด 4 ช่วง เสา ประกอบด้วย 2 ช่วงเสาใหญ่ตรงกลางและ 2 ช่วงเสาเล็กด้านริม (ปีก)



รูปที่ 3.67 ภาพแสดงลักษณะช่วงเสาของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (HW-6)

3.4.2.4 ตำแหน่งของผู้ติดตาย

จากการรังวัดพบว่า ภายในเรือนแพทรงไทยต้นแบบจะมีผู้ติดตายอยู่ในช่วงเสา กลางของเรือน และมีประตูสำหรับเดินเข้าออกด้านข้างทั้งสองฝั่ง



รูปที่ 3.68 ภาพแสดงตำแหน่งของผู้ติดตายในเรือนแพทรงไทยต้นแบบ (HW-6)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ผลการศึกษาคือการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นแรก มาวิเคราะห์ เพื่อสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในหัวเวียงทั้ง 10 หลัง รวมไปถึงการแบ่งประเภทของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง จากนั้นจึงรวบรวม เรียบเรียงให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยทำการศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทย ให้กลายเป็นรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในหัวเวียงที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจำลองเรือนแพทรงไทยให้มีรูปแบบทางกายภาพใกล้เคียงกับดั้งเดิมมากที่สุด

4.1 การตรวจสอบและสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทย

ทำการตรวจสอบโดยใช้รูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยต้นแบบ มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาเปรียบเทียบรูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันว่ามีลักษณะหรือร่องรอย เหมือนหรือต่างกับเกณฑ์ในส่วนนั้นๆหรือไม่ หากส่วนใดมีลักษณะหรือร่องรอย เหมือนกับเกณฑ์ ก็จะทำให้สันนิษฐานได้ว่าส่วนนั้นเป็นรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิม แต่หากส่วนใดมีลักษณะหรือร่องรอยในปัจจุบันไม่เหมือนกับเกณฑ์ ต้องนำมาศึกษาและวิเคราะห์อีกครั้งเพื่อตรวจสอบว่าเป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นใหม่ หรือ เป็นรูปแบบดั้งเดิมอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งอยู่นอกเหนือจากเกณฑ์ที่ค้นพบจากเรือนแพต้นแบบ

ในการตรวจสอบจะทำการประเมิน โดยใช้สี เพื่อแสดงว่าผลการประเมินซึ่งมีทั้งหมด 3 สี มีรายละเอียดดังนี้





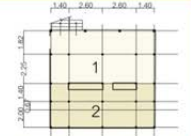

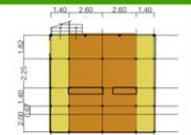

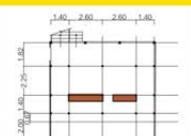
สีเขียว หมายถึง ลักษณะทางกายภาพในปัจจุบันที่เหลืออยู่ตรงกับเกณฑ์ในการระบุส่วนของเรือนแพทรงไทยที่มีลักษณะดั้งเดิม ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะนั้นเป็นรูปแบบดั้งเดิมตรงกับเกณฑ์ข้างต้น

สีเหลือง หมายถึง ลักษณะทางกายภาพในปัจจุบันที่เหลืออยู่ไม่ตรงกับเกณฑ์ในการระบุส่วนของเรือนแพทรงไทยที่มีลักษณะดั้งเดิม แต่ไม่ใช่ส่วนที่ถูกต่อเติมใหม่ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะนั้นเป็นลักษณะดั้งเดิมอีกรูปแบบหนึ่งที่นอกเหนือไปจากเกณฑ์

สีแดง หมายถึง ลักษณะทางกายภาพในปัจจุบันที่เหลือนอยู่ไม่ตรงกับเกณฑ์ในการระบุ ส่วนของเรือนแพทรงไทยที่มีลักษณะดั้งเดิม เนื่องจากถูกต่อเติม เปลี่ยนแปลงไป จากลักษณะดั้งเดิม ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะนั้นไม่ใช่ลักษณะดั้งเดิม ซึ่ง จะต้องวิเคราะห์ และอ้างอิงจากเรือนแพทรงไทยหลังอื่น และข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ เพื่อสันนิษฐานถึงรูปแบบดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยหลังนั้น

เมื่อทำการวิเคราะห์แต่ละหลังแล้ว จะนำเอาผลจากการวิเคราะห์นั้น มาสันนิษฐาน รูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยแต่ละหลัง โดยแสดงผลออกมาเป็นผังพื้น ผัง หลังคา รูปตัดตามยาวและรูปตัดตามขวาง โดยประมาณ (ไม่แสดงส่วนโครงสร้างและช่องเปิด เนื่องจากอยู่นอกเหนือขอบเขตการศึกษา) เพื่อนำเอารูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรง ไทยทั้ง 10 หลัง ไปศึกษาในขั้นตอนต่อไป โดยผลการวิเคราะห์และสันนิษฐานเป็นดังต่อไปนี้

4.1.1 การวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-1

ตารางแสดงการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-1					
เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์	เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์
วัสดุ	หลังคา - สังกะสี	หลังคา - สังกะสี	ลักษณะ หลังคา	หลังคาจั่วทรงไทย มีตัวเหนงาและบันลม	
	ตัวเรือน - ไม้	ตัวเรือน - ไม้			
โครงสร้าง ตัวเรือน	ประกอบด้วย คานแพหน้าตัดจัตุรัส และ คานขนาดเล็ก		ลักษณะ หลังคา	จั่วคู่ - จั่วหน้าล้อมรอบ ด้วยปีกนก 4 ด้าน โดย ปีกนกด้านหลังต่อกับจั่ว เล็กด้านหลัง	
	คานแพยาว ต่อเนื่องเป็นชิ้น เดียวกันตลอดแพ				
	ขนาดคาน 6" x 6" / 2"x 6"	4 1/2" x 5" / 2"x 6"	การแบ่งห้อง	แบ่งเป็น 3 ห้อง โดยใช้ ตู้ติดตายกั้นส่วนหน้า กับส่วนกลาง และใช้ผนัง กั้นส่วนกลางและส่วนหลัง	
	ขนาดเสา 4" x 4"	4" x 4"			
	ขนาดพื้นไม้ 30 - 45 ซม.	30 - 45 ซม.			
ผนังไม้ตีชิดตามตั้ง สอดเข้าร่องกับ พริ้งและคอสอง		ลักษณะ ช่องเสา	แบ่งเป็น 4 ช่องเสา ประกอบด้วย ช่องเสาหลัก 2 ช่อง และช่องเสาเล็กริม 2 ช่อง		
โครงสร้าง หลังคา	เหมือนโครงสร้าง เรือนไทยภาคกลาง		ตำแหน่ง ตู้ติดตาย	อยู่ตรงกลางของเรือนแพ มีทางเดินอยู่ริมทั้งสองข้าง	

ตารางที่ 4.1 ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-1

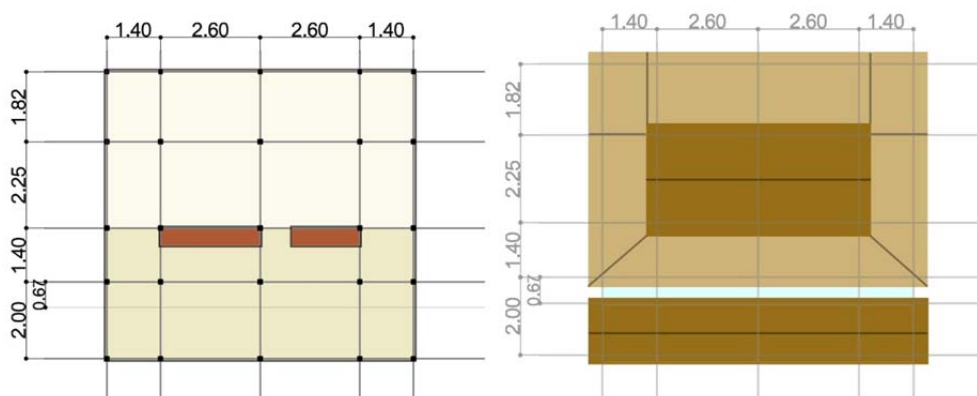
ประเด็นที่น่าสนใจและแตกต่างจากเกณฑ์มีดังนี้

รูปแบบทางกายภาพของหลังคาในปัจจุบันที่เหลืออยู่ไม่ตรงกับเกณฑ์ เนื่องจากถูกเปลี่ยนแปลงหลังคาด้านหลัง โดยการรื้อเอาจั่วทรงไทยตัวหลังออกไป แล้วทำเป็นหลังคาลาดแทน เพื่อแก้ปัญหาฝ้ารั่วเข้าภายใน แต่จากโครงสร้างหลังคาอันเก่าที่เหลืออยู่ อันได้แก่ ี้อแบบขนาด 2" x 8" ที่วาดพาดบนเสาตุ๊กตา แต่ไม่ได้รับโครงสร้างจั่วตามปกติ บังบอกได้ถึงลักษณะหลังคาแบบเดิมว่าเป็นจั่วคู่ โดยจั่วอันหน้าถูกล้อมรอบด้วยหลังคาปีกนกทั้ง 4 ด้าน และหลังคาปีกนกด้านหลังต่อกับจั่วอันหลัง มีรางน้ำฝนคั่นอยู่ตรงกลาง เช่นเดียวกับเกณฑ์นั่นเอง

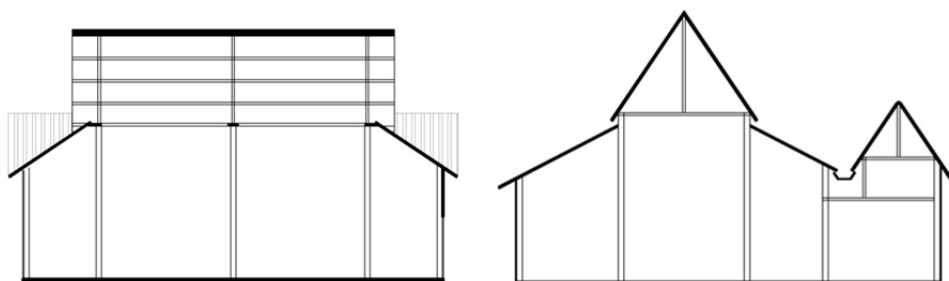
การแบ่งห้องสามารถแบ่งได้ 2 ห้อง คือส่วนหน้ากับส่วนหลัง คั่นด้วยตู้ติดตาย โดยสามารถเชื่อมต่อระหว่างส่วนหน้าและหลังได้ 3 ทาง คือ บริเวณริมซ้ายขวาของตู้ติดตาย และประตูตรงกลางที่อยู่ระหว่างตู้ติดตายทั้ง 2 บาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่ตรงกับเกณฑ์ แต่ไม่ใช่ส่วนต่อเติมใหม่ จึงสามารถสรุปได้ว่า เป็นรูปแบบดั้งเดิมอีกรูปแบบหนึ่ง

ขนาดของคานแพทของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ มีขนาด $4\frac{1}{2} \times 5$ " ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าเกณฑ์
อีกทั้งไม่ใช่สีเหลี่ยมจัตุรัส

จากการวิเคราะห์ผล สามารถสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทย
Hw-1 ได้ดังนี้


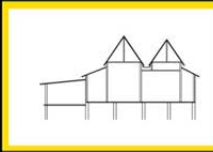

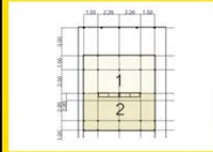

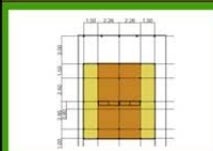
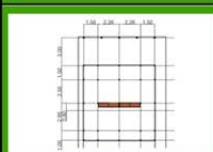
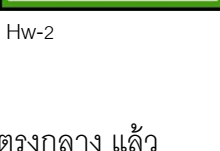




รูปที่ 4.1 ผังพื้นและผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-1



รูปที่ 4.2 รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-1

4.1.2 การวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-2

ตารางแสดงการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-2							
เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์	เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์		
วัสดุ	หลังคา - สังกะสี	หลังคา - สังกะสี	ลักษณะหลังคา	หลังคาจั่วทรงไทย มีตัวหงาและปั้นลม			
	ตัวเรือน - ไม้	ตัวเรือน - ไม้		จั่วคู่ - จั่วหน้าล้อมรอบด้วยปีกนก 4 ด้าน โดยปีกนกด้านหลังต่อกับจั่วเล็กด้านหลัง			
โครงสร้างตัวเรือน	ประกอบด้วยคานแพหน้าตัดจัตุรัสและ คานขนาดเล็ก		การแบ่งห้อง	แบ่งเป็น 3 ห้อง โดยใช้ตู้ติดตายกันส่วนหน้ากับส่วนกลาง และใช้ผนังกันส่วนกลางและส่วนหลัง			
	คานแพยาวต่อเนื่องเป็นชั้นเดียวกันตลอดแพ				ลักษณะช่องเสา	แบ่งเป็น 4 ช่องเสา ประกอบด้วยช่องเสาหลัก 2 ช่อง และช่องเสาเล็กริม 2 ช่อง	
	ขนาดคาน 6" x 6" / 2" x 6"	5" x 5 1/2" / 2" x 6"					
	ขนาดเสา 4" x 4"	4" x 4"	ตำแหน่งตู้ติดตาย	อยู่ตรงกลางของเรือนแพ มีทางเดินอยู่ริมทั้งสองข้าง			
	ขนาดพื้นไม้ 30 -45 ซม.	30 -45 ซม.					
โครงสร้างหลังคา	ผนังไม้ตีชิดตามตั้งสอดเข้าร่องกับเพ็ริงและคอสอง						
	เหมือนโครงสร้างเรือนไทยภาคกลาง						

ตารางที่ 4.2 ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-2

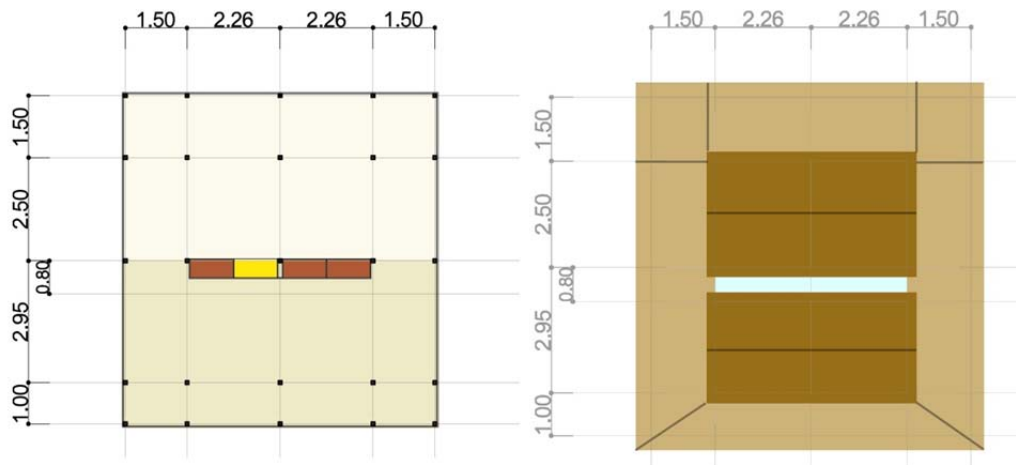
ประเด็นที่น่าสนใจและแตกต่างจากเกณฑ์มีดังนี้

ลักษณะหลังคาเป็นแบบจั่วคู่ โดยที่จั่วทั้งสองอยู่ติดกันโดยมีรางน้ำอยู่ตรงกลาง แล้วล้อมรอบจั่วทั้งสองด้วยหลังคาปีกนกทั้ง 4 ด้าน ซึ่งมีความแตกต่างจากเกณฑ์ ซึ่งลักษณะหลังคาเช่นนี้ไม่ได้ถูกทำขึ้นใหม่ หรือถูกต่อเติมแต่อย่างใด จึงสามารถสรุปได้ว่าเป็นลักษณะดั้งเดิมอีกรูปแบบหนึ่ง

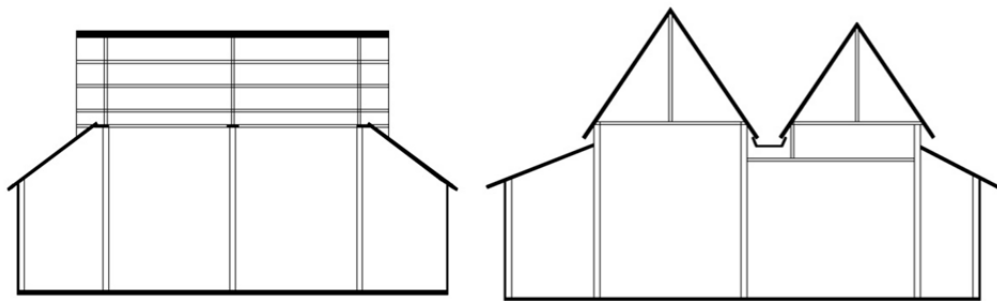
การแบ่งห้องเป็น 2 ห้อง คือช่วงด้านหน้าและช่วงด้านหลังโดยใช้ตู้ติดตายเป็นตัวแบ่ง มีความแตกต่างจากเกณฑ์ฯ แต่คล้ายคลึงกับHw-1 อีกประเด็นที่น่าสนใจคือ ในแนวของตู้ติดตายจะมีตู้หนึ่งที่เป็นส่วนสำหรับบูชาเทพเจ้าจีนซึ่งมีมาตั้งแต่ดั้งเดิม จึงตั้งเป็นข้อสังเกตว่าสามารถใช้พื้นที่สำหรับบูชาเทพเจ้าจีนเป็นตัวแบ่งห้องของเรือนแพได้เช่นกัน

ขนาดของคานแพของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ มีขนาด 5" x 5 1/2" ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าเกณฑ์ฯ อีกทั้งไม่ใช่สี่เหลี่ยมจัตุรัส แต่มีความสอดคล้องคือมีขนาดใหญ่กว่าคานขนาดเล็กที่มีขนาด 2" x 6"

จากการวิเคราะห์ผล สามารถสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทย Hw- 2 ได้ดังนี้



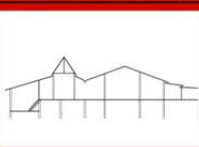
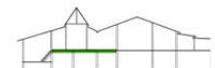
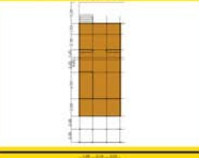


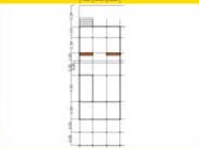


รูปที่ 4.3 ผังพื้นและผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-2



รูปที่ 4.4 รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-2

4.1.3 การวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-3

ตารางแสดงการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-3					
เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์	เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์
วัสดุ	หลังคา - สังกะสี	หลังคา - สังกะสี	ลักษณะหลังคา	หลังคาจั่วทรงไทย มีตัวเหงาและปั้นลม	
	ตัวเรือน - ไม้	ตัวเรือน - ไม้			
โครงสร้างตัวเรือน	ประกอบด้วย คานแพหน้าตัดจัตุรัส และ คานขนาดเล็ก		ลักษณะหลังคา	จั่วคู่ - จั่วหน้าล้อมรอบ ด้วยปีกนก 4 ด้าน โดยปีกนกด้านหลังต่อกับจั่วเล็กด้านหลัง	
	คานแพยาวต่อเนื่องเป็นชั้นเดียวกันตลอดแพ				
	ขนาดคาน 6" x 6" / 2" x 6"	5" x 5" / 2" x 6"			
	ขนาดเสา 4" x 4"	3 1/2" x 3 1/2"			
	ขนาดพื้นไม้ 30 -45 ซม.	30 -45 ซม.	ลักษณะช่องเสา	แบ่งเป็น 4 ช่องเสา ประกอบด้วย ช่องเสาหลัก 2 ช่อง และช่องเสาเล็กริม 2 ช่อง	
ผนังไม้ตีชิดตามตั้ง สอดเข้าร่องกับ พြิ่งและคอสอง					
โครงสร้างหลังคา	เหมือนโครงสร้างเรือนไทยภาคกลาง		ตำแหน่งตู้ติดตาย	อยู่ตรงกลางของเรือนแพ มีทางเดินอยู่ริมทั้งสองข้าง	

ตารางที่ 4.3 ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-3

ประเด็นที่น่าสนใจและแตกต่างจากเกณฑ์มีดังนี้

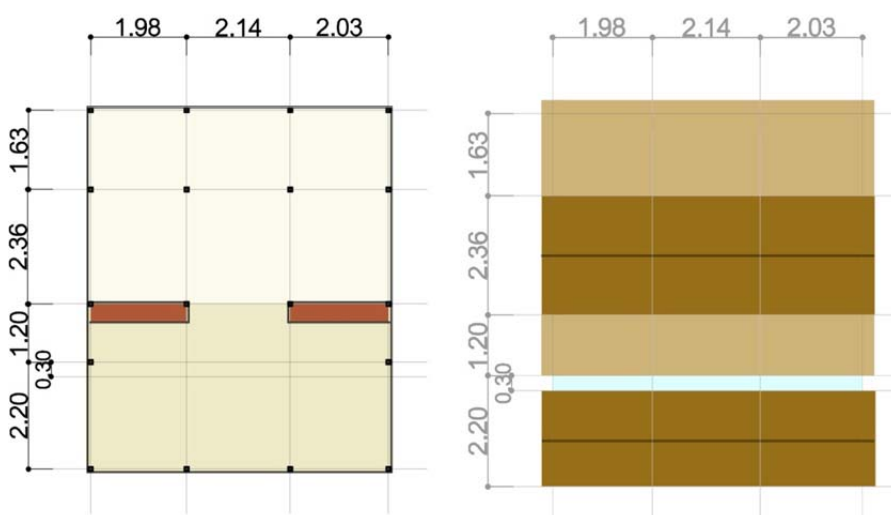
ลักษณะหลังคาในปัจจุบัน เป็นจั่วทรงไทยด้านหน้า และ จั่วลาดต่ำด้านหลังซึ่งเป็นส่วนที่ถูกต่อเติมเพิ่มพื้นที่โดยเรือนจั่วทรงไทยอันหลังออกแล้วทำใหม่ดังลักษณะในปัจจุบัน จากลักษณะของหลังคาพบว่า จั่วทั้งสองตัววิ่งยาวตลอดความกว้างของเรือนแพ ซึ่งไม่ตรงกับเกณฑ์ข้างต้น ที่มักจะมีหลังคาปีกนกอยู่ล้อมรอบ ดังนั้นสามารถสันนิษฐานถึงลักษณะหลังคาดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ได้ว่า เป็นจั่วคู่โดยที่จั่วหน้าวิ่งยาวตลอดความกว้างของเรือนแพ มีหลังคาปีกนกเพียงด้านหน้าและด้านหลัง โดยปีกนกด้านหลังต่อเชื่อมกับจั่วอันหลัง มีรางน้ำอยู่ตรงกลาง

การแบ่งห้องในปัจจุบันแบ่งได้ 4 ห้อง ซึ่งหากพิจารณาควบคุมไปกับคานแพแล้ว พบว่าคานแพที่พบ มีความยาวเพียงครึ่งหนึ่งของความยาวเรือนในปัจจุบัน ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าเรือนแพเดิมมีความยาวเท่ากับความยาวของคานแพที่พบในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะที่สันนิษฐานไว้ ดังนั้นเรือนแพหลังนี้สามารถแบ่งห้องได้เป็น 2 ห้อง คือ ด้านหน้า และ ด้านหลังโดยแบ่งด้วยตู้ติดตาย

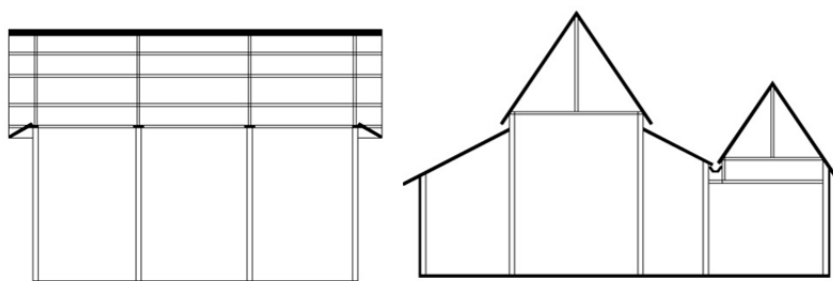
ลักษณะช่องเสาของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ เป็นแบบ 3 ช่องเสาที่มีขนาดเท่ากันหมดทุกช่อง ซึ่งแตกต่างจากเกณฑ์ที่มี 4 ช่องเสา อันประกอบด้วย 2 ช่องเสาหลักและ 2 ช่องเสาเล็ก(ปีก) และจึงสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะช่องเสาแบบนี้เป็นลักษณะดั้งเดิมอีกรูปแบบหนึ่ง ตำแหน่งของตู้ติดตายที่พบในปัจจุบันจะถูกสร้างเติมช่องเสาที่ 1 และ 3 โดยเว้นช่องเสาตรงกลางไว้ เพื่อเป็นทางเดินเชื่อมต่อระหว่างส่วนหน้าและส่วนหลัง ซึ่งลักษณะนี้ไม่ได้ถูกต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงไปจากของเดิม จึงสามารถสรุปได้ว่าเป็นอีกลักษณะดั้งเดิมอีกรูปแบบหนึ่งเช่นกัน

ขนาดของเสาของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ มีขนาดเล็กกว่าเกณฑ์ คือ $3\frac{1}{2}'' \times 3\frac{1}{2}''$ ซึ่งปกติอยู่ที่ $4'' \times 4''$ จากการพิจารณาไม่ใช่เสาใหม่ จึงสามารถสรุปได้ว่าสามารถลดขนาดของเสาลงได้อีก

จากการวิเคราะห์ผล สามารถสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทย Hw- 3 ได้ดังนี้


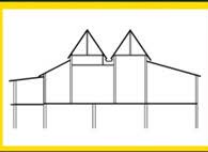

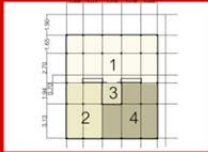


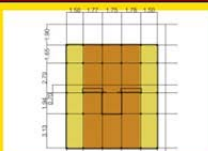

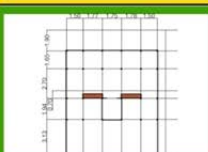


รูปที่ 4.5 ผังพื้นและผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-3



รูปที่ 4.6 รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-3

4.1.4 การวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-4

ตารางแสดงการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-4					
เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์	เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์
วัสดุ	หลังคา - สังกะสี	หลังคา - สังกะสี / จาก	ลักษณะหลังคา	หลังคาจั่วทรงไทย มีตัวหงาและปั้นลม	
	ตัวเรือน - ไม้	ตัวเรือน - ไม้		จั่วคู่ - จั่วหน้าล้อมรอบด้วยปีกนก 4 ด้าน โดยปีกนกด้านหลังต่อกับจั่วเล็กด้านหลัง	
โครงสร้างตัวเรือน	ประกอบด้วยคานแพหน้าตัดจัตุรัสและ คานขนาดเล็ก		การแบ่งห้อง	แบ่งเป็น 3 ห้อง โดยใช้ตู้ติดตายกันส่วนหน้ากับส่วนกลาง และใช้ผนังกันส่วนกลางและส่วนหลัง	
	คานแพยาวต่อเนื่องเป็นชั้นเดียวกันตลอดแพ				
	ขนาดคาน 6" x 6" / 2" x 6"	6" x 7" / ไม่มี			
	ขนาดเสา 4" x 4"	4 1/2" x 4 1/2"			
	ขนาดพื้นไม้ 30 -45 ซม.	30 -45 ซม.			
โครงสร้างหลังคา	ผนังไม้ตีชิดตามตั้งสอดเข้าร่องกับเพ็ริงและคอสอง		ลักษณะช่องเสา	แบ่งเป็น 4 ช่องเสา ประกอบด้วยช่องเสาหลัก 2 ช่อง และช่องเสาเล็กริม 2 ช่อง	
	เหมือนโครงสร้างเรือนไทยภาคกลาง		ตำแหน่งตู้ติดตาย	อยู่ตรงกลางของเรือนแพ มีทางเดินอยู่ริมทั้งสองข้าง	

ตารางที่ 4.4 ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-4

ประเด็นที่น่าสนใจและแตกต่างจากเกณฑ์มีดังนี้

ลักษณะหลังคาที่พบในปัจจุบันเป็นจั่วคู่ติดกันมีรางน้ำอยู่ตรงกลาง ล้อมรอบด้วยหลังคาปีกนกทั้ง 4 ด้าน มีลักษณะเช่นเดียวกับ Hw-2 จึงสรุปได้ว่าเป็นลักษณะดั้งเดิมอีกรูปแบบหนึ่ง

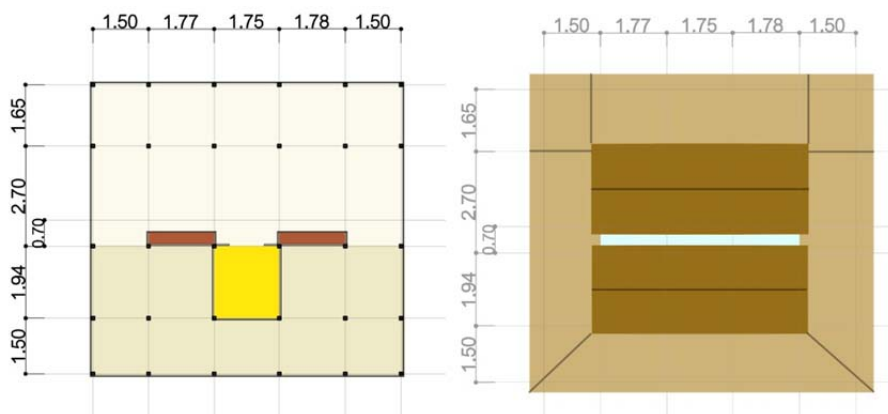
การแบ่งห้อง ในปัจจุบัน แบ่งเป็น 4 ห้อง แต่จากการสัมภาษณ์เจ้าของกล่าวว่า ผนังที่กั้นระหว่างห้องที่ 2 และ 4 เป็นส่วนที่ถูกต่อเติมขึ้นใหม่ ดังนั้นทั้ง 2 ส่วนนี้จึงเป็นห้องเดียวกัน และจากการสำรวจพบว่า ห้องที่ 3 เป็นห้องสำหรับบุชาเทพเจ้าจีน ซึ่งทำหน้าที่กั้นระหว่างส่วนหน้าและส่วนหลังได้เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตที่ตั้งไว้ใน Hw-2 จึงอาจสรุปได้ว่าพื้นที่สำหรับบุชาเทพเจ้าจีน สามารถเป็นตัวแบ่งห้องได้ ดังนั้นเรือนแพทรงไทยหลังนี้ จึงสามารถแบ่งห้องได้เป็น 2 ห้อง คือส่วนหน้าและส่วนหลัง โดยใช้ตู้ติดตายและห้องสำหรับบุชาเทพเจ้าจีนเป็นตัวแบ่ง

ลักษณะช่องเสาของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ มี 5 ช่องเสา โดยมี 3 ช่องเสาหลักตรงกลาง และ 2 ช่องเสาเล็กอยู่ริมทั้ง 2 ด้าน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับเกณฑ์ฯ แต่ไม่เหมือนทีเดียว อีกทั้งไม่ใช่ลักษณะที่ถูกต่อเติมใหม่ จึงสามารถสรุปได้ว่า เรือนแพแบบ 5 ช่องเสาเป็นลักษณะดั้งเดิมอีกรูปแบบหนึ่ง

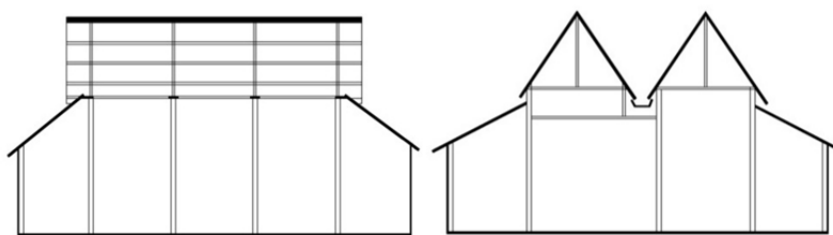
ในเรือนแพทรงไทยหลังนี้ พบร่องรอบการใช้จากเป็นวัสดุผนังหลังคา เนื่องจากมีหลังคาบางส่วนที่มีดับจากมุงอยู่บนกลอน และมีสังกะสีปิดอยู่บนจากอีกที่ จึงสันนิษฐานว่ารูปแบบดั้งเดิมใช้จากเป็นวัสดุผนังหลังคาได้เช่นกัน

โครงสร้างใต้เรือนแพทรงไทยหลังนี้ พบเพียงคานแพขนาด 6" x 7" เท่านั้น ไม่พบคานขนาดเล็กที่มีเพื่อกันพื้นไม้ตกท้องช้าง จึงอาจตั้งข้อสันนิษฐานได้ว่าถูกรื้อออกไป หรือไม่จำเป็นต้องมีตั้งแต่แรก หากพิจารณาจากขนาดของช่วงเสา พบว่ามีขนาดเพียง 1.80 เมตร ซึ่งมีขนาดค่อนข้างสั้น อาจไม่จำเป็นต้องมีคานขนาดเล็ก เพราะอาจไม่เกิดปัญหาพื้นไม้แอ่นตัว ส่วนขนาดของคานแพและเสามีขนาดใหญ่กว่าเกณฑ์เล็กน้อย

จากการวิเคราะห์ผล สามารถสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทย Hw- 4 ได้ดังนี้



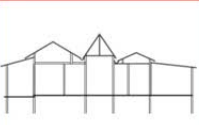

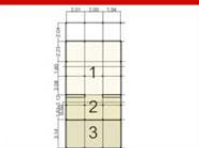

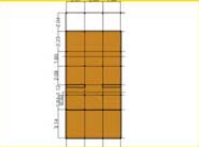
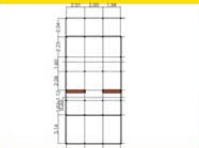


รูปที่ 4.7 ผังพื้นและผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-4



รูปที่ 4.8 รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-4

4.1.5 การวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-5

ตารางแสดงการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-5					
เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์	เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์
วัสดุ	หลังคา - สังกะสี	หลังคา - สังกะสี	ลักษณะหลังคา	หลังคาจั่วทรงไทย มีตัวเหงาและปั้นลม	
	ตัวเรือน - ไม้	ตัวเรือน - ไม้			
โครงสร้างตัวเรือน	ประกอบด้วย คานแพหน้าตัดจัตุรัส และ คานขนาดเล็ก		ลักษณะหลังคา	จั่วคู่ - จั่วหน้าล้อมรอบด้วยปีกนก 4 ด้าน โดยปีกนกด้านหลังต่อกับจั่วเล็กด้านหลัง	
	คานแพยาวต่อเนื่องเป็นชั้นเดียวกันตลอดแพ				
	ขนาดคาน 6" x 6" / 2" x 6"	5" x 5" / 2" x 6"	การแบ่งห้อง	แบ่งเป็น 3 ห้อง โดยใช้ตู้ติดตายกันส่วนหน้ากับส่วนกลาง และใช้ผนังกันส่วนกลางและส่วนหลัง	
	ขนาดเสา 4" x 4"	4" x 4"			
	ขนาดพื้นไม้ 30 -45 ซม.	30 -45 ซม.			
ผนังไม้ตัดชิดตามตั้ง สอดเข้าร่องกับเพ็ริงและคอสอง		ลักษณะช่องเสา	แบ่งเป็น 4 ช่องเสา ประกอบด้วย ช่องเสาหลัก 2 ช่อง และช่องเสาเล็กริม 2 ช่อง		
โครงสร้างหลังคา	เหมือนโครงสร้างเรือนไทยภาคกลาง	ไม่สามารถตรวจสอบได้ เนื่องจากมีฝ้าเพดานปิดไว้	ตำแหน่งตู้ติดตาย	อยู่ตรงกลางของเรือนแพ มีทางเดินอยู่ริมทั้งสองข้าง	

ตารางที่ 4.5 ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-5

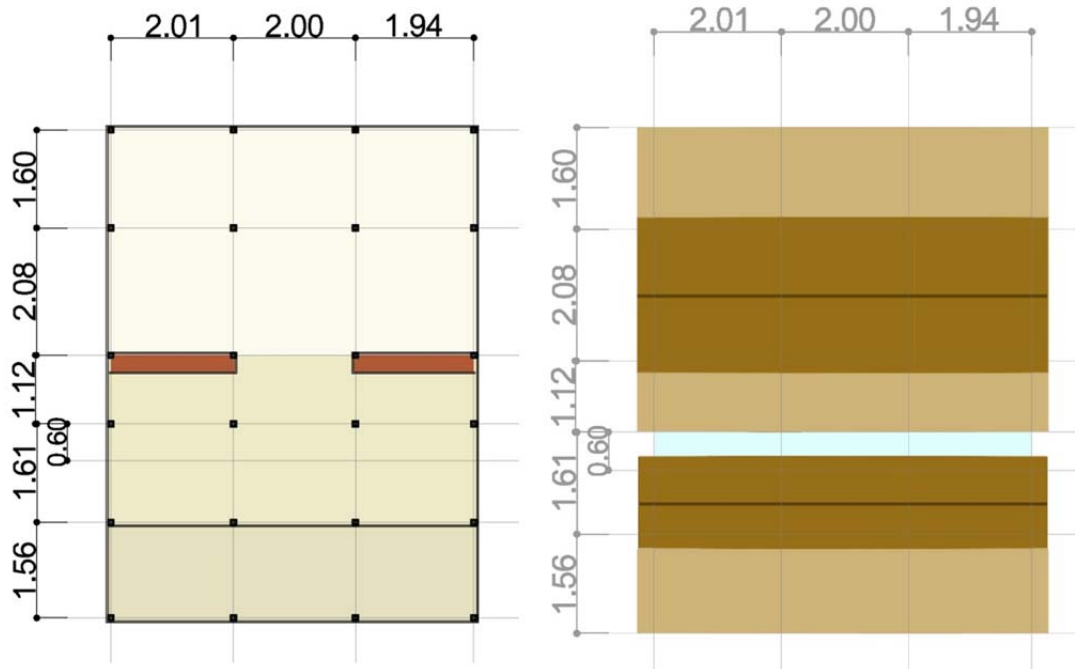
ประเด็นที่น่าสนใจและแตกต่างจากเกณฑ์มีดังนี้

ลักษณะหลังคาในปัจจุบันมี 3 ตัว โดยจั่วตัวหน้าและตัวหลังถูกเปลี่ยนไปจากเดิม โดยจั่วตัวหน้าเป็นการต่อเติมเพิ่มพื้นที่ซึ่งทำหลังจากยกเรือนแพขึ้นตั้งเสาแล้ว สังเกตได้จากคานใต้พื้นบริเวณนั้นเป็นคานขนาด 2"x6" ซึ่งไม่ใช่คานแพแบบดั้งเดิม ส่วนจั่วตัวหลังเป็นการเปลี่ยนจากจั่วทรงไทยอันเดิมเพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำรั่วเข้าภายใน อีกทั้งมีการต่อเติมพื้นที่ส่วนหลังให้มีขนาดยาวขึ้นแล้วทำห้องน้ำด้วยโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ดังนั้นสามารถสันนิษฐานลักษณะหลังคาดั้งเดิมของเรือนแพหลังนี้ได้ว่า เป็นจั่วคู่ จั่วทั้งสองตัวยาวตลอดช่วงกว้างของเรือนแพ จั่วตัวหน้ามีหลังคาปีกนกแค่ด้านหน้าและด้านหลัง โดยปีกนกด้านหลังต่อกับจั่วตัวหลัง

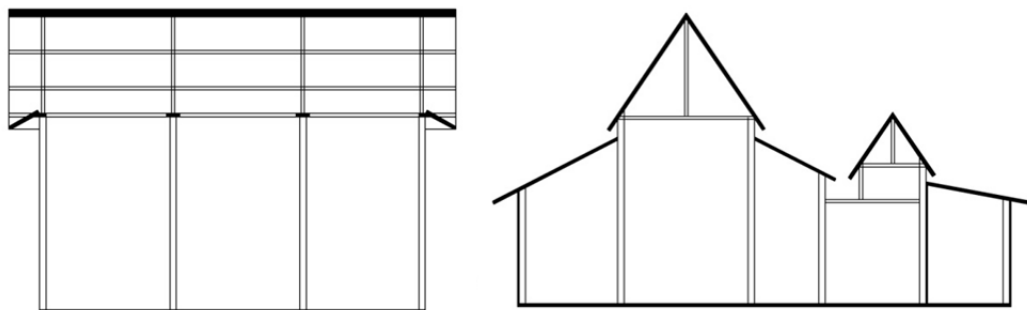
การแบ่งห้องในปัจจุบันแบ่งเป็น 3 ห้อง หากพิจารณาร่วมกับลักษณะหลังคาแบบดั้งเดิมแล้ว จะพบว่า พื้นที่ส่วนที่ 1 และ ส่วนที่ 3 ในอดีตจะมีขนาดเล็กกว่าในปัจจุบัน

ลักษณะระยะของช่องเสาเป็นแบบ 3 ช่องเสา ที่ทุกช่องเสามีขนาดเท่ากัน สันนิษฐานว่าเป็นลักษณะดั้งเดิมอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งพบใน Hw-3 เช่นกัน

จากการวิเคราะห์ผล สามารถสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทย Hw- 5 ได้ดังนี้




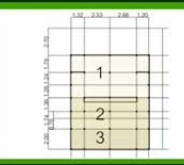

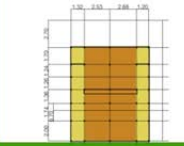


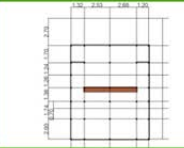


รูปที่ 4.9 ผังพื้นและผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-5



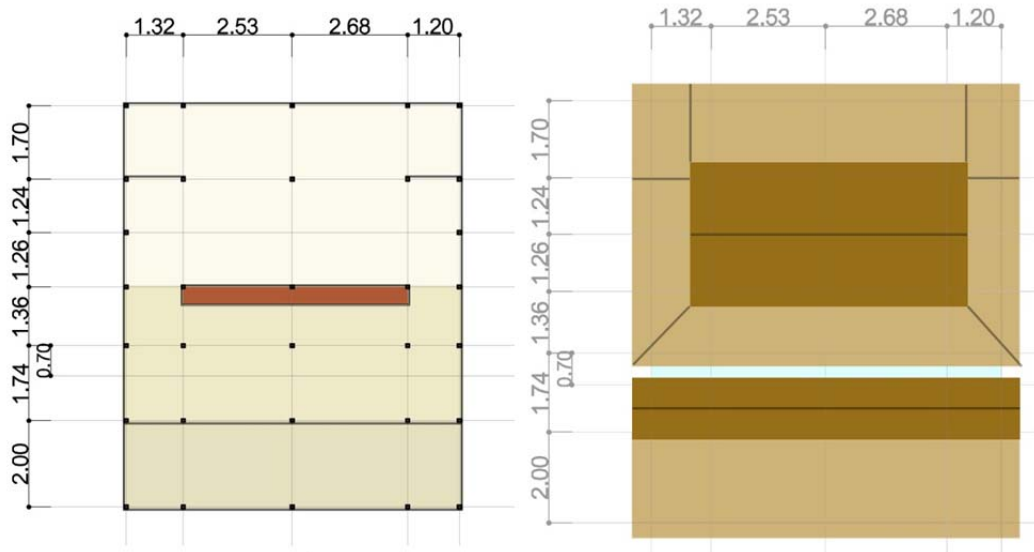
รูปที่ 4.10 รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-5

4.1.6 การวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-6

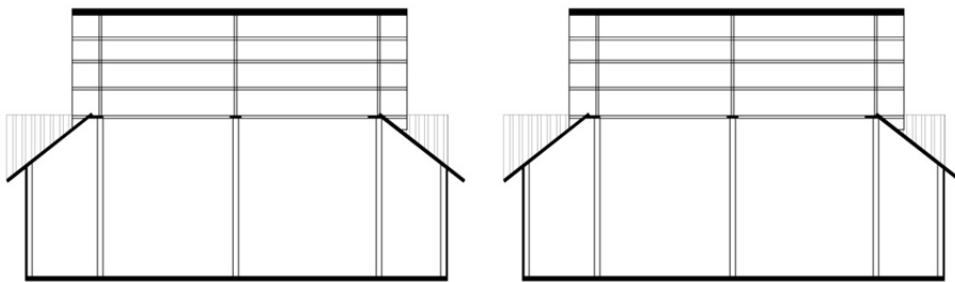
ตารางแสดงการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-6						
เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์	เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์	
วัสดุ	หลังคา - สังกะสี	หลังคา - สังกะสี	ลักษณะ หลังคา	หลังคาจั่วทรงไทย มีตัวเหนงาและปั้นลม		
	ตัวเรือน - ไม้	ตัวเรือน - ไม้			จั่วคู่ - จั่วหน้าล้อมรอบ ด้วยปีกนก 4 ด้าน โดย ปีกนกด้านหลังต่อกับจั่ว เล็กด้านหลัง	
โครงสร้าง ตัวเรือน	ประกอบด้วย คานแพหน้าตัดจัตุรัส และ คานขนาดเล็ก		การแบ่งห้อง	แบ่งเป็น 3 ห้อง โดยใช้ ตู้ติดตายกันส่วนหน้า กับส่วนกลาง และใช้ผนัง กันส่วนกลางและส่วนหลัง		
	คานแพยาว ต่อเนื่องเป็นชั้น เดียวกันตลอดแพ				แบ่งเป็น 4 ช่วงเสา ประกอบด้วย ช่วงเสาหลัก 2 ช่วง และช่วงเสาเล็กริม 2 ช่วง	
	ขนาดคาน 6" x 6" / 2" x 6"	6" x 6" / 2" x 6"				
	ขนาดเสา 4" x 4"	4" x 4"				
	ขนาดพื้นไม้ 30 -45 ซม.	30 -45 ซม.			ลักษณะ ช่วงเสา	แบ่งเป็น 4 ช่วงเสา ประกอบด้วย ช่วงเสาหลัก 2 ช่วง และช่วงเสาเล็กริม 2 ช่วง
ผนังไม้ตีชิดตามตั้ง สอดเข้าร่องกับ พริ้งและคอสอง						
โครงสร้าง หลังคา	เหมือนโครงสร้าง เรือนไทยภาคกลาง		ตำแหน่ง ตู้ติดตาย	อยู่ตรงกลางของเรือนแพ มีทางเดินอยู่ริมทั้งสองข้าง		

ตารางที่ 4.6 ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-6

เนื่องจากใช้ Hw-6 เป็นเรือนแพทรงไทยต้นแบบในการตั้งเกณฑ์ฯ ดังนั้นจึงข้ามขั้นตอนการวิเคราะห์ประเด็นที่น่าสนใจและแตกต่างจากเกณฑ์ฯไป โดยการผลการวิเคราะห์สามารถสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ได้ดังนี้





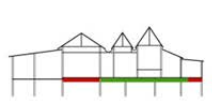

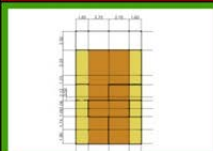




รูปที่ 4.11 ผังพื้นและผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-6



รูปที่ 4.12 รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-6

4.1.7 การวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-7

ตารางแสดงการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-7					
เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์	เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์
วัสดุ	หลังคา - สังกะสี	หลังคา - สังกะสี	ลักษณะหลังคา	หลังคาจั่วทรงไทย มีตัวหงาและปั้นลม	
	ตัวเรือน - ไม้	ตัวเรือน - ไม้		จั่วคู่ - จั่วหน้าล้อมรอบด้วยปีกนก 4 ด้าน โดยปีกนกด้านหลังต่อกับจั่วเล็กด้านหลัง	
โครงสร้างตัวเรือน	ประกอบด้วยคานแพหน้าตัดจัตุรัสและ คานขนาดเล็ก		การแบ่งห้อง	แบ่งเป็น 3 ห้อง โดยใช้ตู้ติดตายกันส่วนหน้ากับส่วนกลาง และใช้ผนังกันส่วนกลางและส่วนหลัง	
	คานแพยาวต่อเนื่องเป็นชั้นเดียวกันตลอดแพ				
	ขนาดคาน 6" x 6" / 2" x 6"	6" x 6" / 2" x 6"			
	ขนาดเสา 4" x 4"	4" x 4"			
	ขนาดพื้นไม้ 30 -45 ซม.	30 -45 ซม.			
โครงสร้างหลังคา	ผนังไม้ตีชิดตามตั้ง สอดเข้าร่องกับ พริ้งและคอสอง		ลักษณะช่องเสา	แบ่งเป็น 4 ช่องเสา ประกอบด้วยช่องเสาหลัก 2 ช่อง และช่องเสาเล็กริม 2 ช่อง	
	เหมือนโครงสร้างเรือนไทยภาคกลาง		ตำแหน่งตู้ติดตาย	อยู่ตรงกลางของเรือนแพ มีทางเดินอยู่ริมทั้งสองข้าง	

ตารางที่ 4.7 ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-7

ประเด็นที่น่าสนใจและแตกต่างจากเกณฑ์มีดังนี้

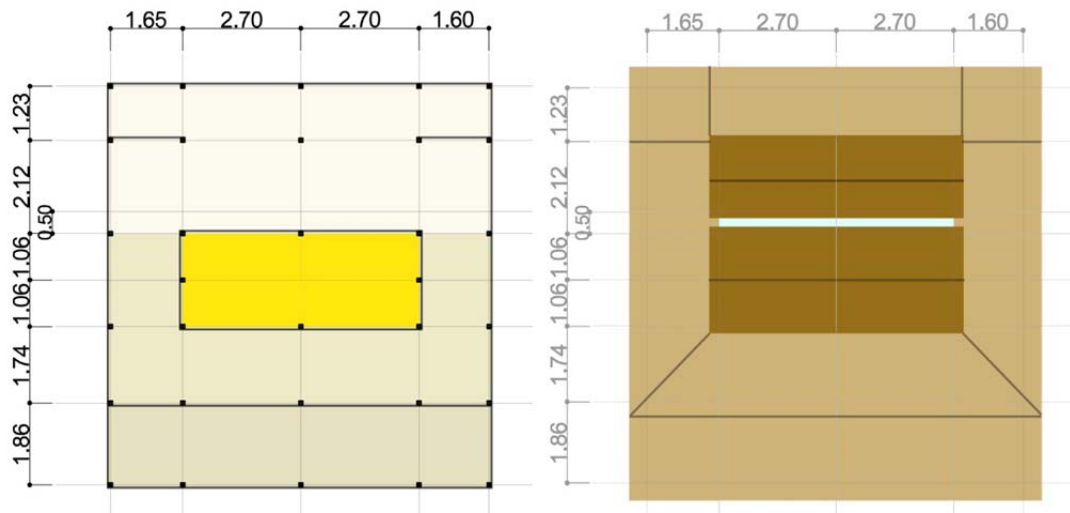
ลักษณะหลังคาในปัจจุบันเป็นจั่ว 3 จั่ว โดย จั่วหน้าสุดเป็นจั่วที่ถูกต่อเติมขึ้นใหม่ ไม่ใช่ลักษณะดั้งเดิม ส่วน 2 จั่วหลังเป็นจั่วทรงไทย เป็นลักษณะดั้งเดิม ดังนั้นจึงสันนิษฐานลักษณะหลังคาดั้งเดิมของเรือนแพหลังนี้ได้ว่าเป็นแบบจั่วคู่ แบบทั้งสองจั่วติดกันแล้วล้อมรอบด้วยหลังคาปีกนก

การแบ่งห้องในปัจจุบัน แบ่งได้ทั้งหมด 6 ห้อง เนื่องมาจากถูกปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยใหม่ในเวลาต่อมา จากการสัมภาษณ์เจ้าของสามารถสรุปได้ว่า บริเวณพื้นที่ 2 และ 4 เป็นพื้นที่ที่ถูกกั้นผนังขึ้นมาใหม่ ดังนั้นของเดิมจึงมีเพียงพื้นที่ 1 ซึ่งรวมกับ 2 , พื้นที่ 3 รวมกับ 4 และพื้นที่ 6 โดยพื้นที่ 5 มีประตูเป็นทางเดินเชื่อมส่วน 2 และ 4

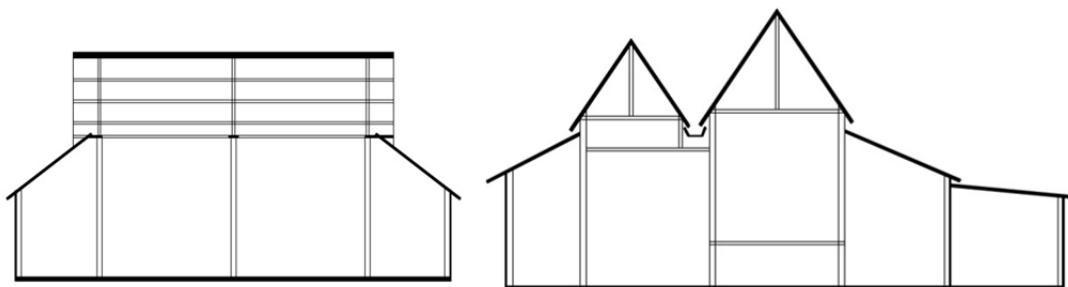
ลักษณะตู้ติดตาย เรือนแพหลังนี้ไม่มีตู้ติดตายปรากฏ แต่มีห้องสำหรับบูชาเทพเจ้าเงินแทน ซึ่งอยู่ในตำแหน่งเดียวกับที่ควรจะวางตู้ติดตาย จากสันนิษฐานใน Hw-2 และ Hw-4 เกี่ยวกับพื้นที่บูชาเทพเจ้าเงินสามารถแบ่งห้องได้เช่นกัน ดังนั้นเรือนแพหลังนี้จึงถือเป็นอีกกรณีหนึ่งที่สอดคล้องกับลักษณะดังกล่าว

คานแพจะต้องยาวตลอดความยาวของเรือนแพ ไม่มีรอยต่อ แต่เรือนแพหลังนี้ คานแพมีรอยต่อบริเวณแนวเสาที่ 4 นับจากด้านหน้า

จากการวิเคราะห์ผล สามารถสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทย Hw- 7 ได้ดังนี้


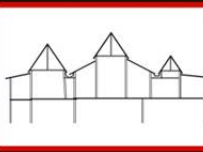

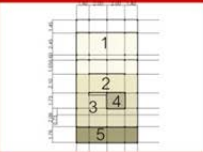


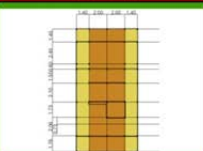




รูปที่ 4.13 ผังพื้นและผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-7



รูปที่ 4.14 รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-7

4.1.8 การวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-8

ตารางแสดงการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-8					
เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์	เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์
วัสดุ	หลังคา - สังกะสี	หลังคา - สังกะสี	ลักษณะหลังคา	หลังคาจั่วทรงไทย มีตัวหงาและปั้นลม	
	ตัวเรือน - ไม้	ตัวเรือน - ไม้		จั่วคู่ - จั่วหน้าล้อมรอบด้วยปีกนก 4 ด้าน โดยปีกนกด้านหลังต่อกับจั่วเล็กด้านหลัง	
โครงสร้างตัวเรือน	ประกอบด้วยคานแพหน้าตัดจัตุรัสและ คานขนาดเล็ก		การแบ่งห้อง	แบ่งเป็น 3 ห้อง โดยใช้ตู้ติดตายกันส่วนหน้ากับส่วนกลาง และใช้ผนังกันส่วนกลางและส่วนหลัง	
	คานแพยาวต่อเนื่องเป็นชั้นเดียวกันตลอดแพ				
	ขนาดคาน 6" x 6" / 2" x 6"	5" x 5" / 2" x 6"			
	ขนาดเสา 4" x 4"	4" x 4"			
	ขนาดพื้นไม้ 30 -45 ซม.	30 -45 ซม.			
โครงสร้างหลังคา	ผนังไม้ตีชิดตามตั้งสอดเข้าร่องกับเพ็ริงและคอสอง		ลักษณะช่องเสา	แบ่งเป็น 4 ช่องเสา ประกอบด้วยช่องเสาหลัก 2 ช่อง และช่องเสาเล็กริม 2 ช่อง	
	เหมือนโครงสร้างเรือนไทยภาคกลาง		ตำแหน่งตู้ติดตาย	อยู่ตรงกลางของเรือนแพ มีทางเดินอยู่ริมทั้งสองข้าง	

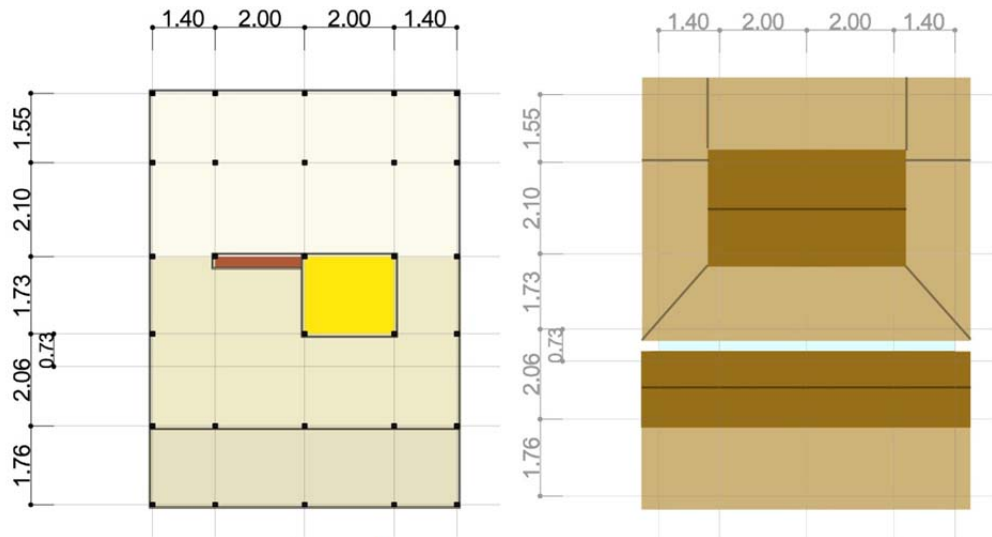
ตารางที่ 4.8 ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-8

ประเด็นที่น่าสนใจและแตกต่างจากเกณฑ์มีดังนี้

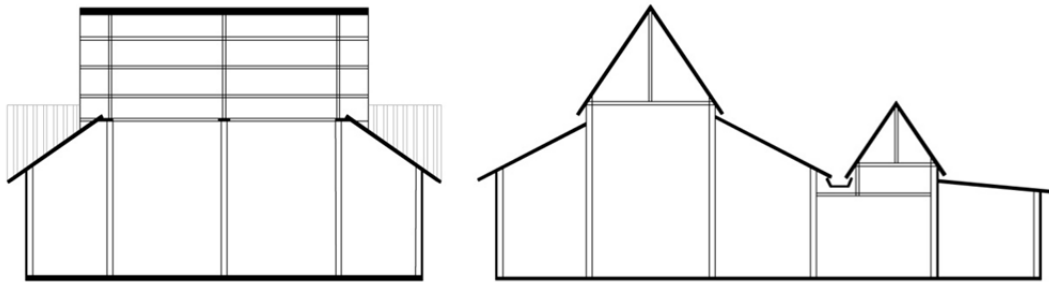
เรือนแพทรงไทยหลังนี้ มีการลดระดับคานแพบริเวณพื้นที่ใต้จั่วตัวหน้า วึ่งเป็นลักษณะที่ไม่ตรงกับเกณฑ์และไม่สอดคล้องกับการรับน้ำหนักของโครงสร้าง เพราะถ้ายคานแพมีรอยต่อจะทำให้คานแพไม่สามารถวางลงบนเรือโป๊ะได้ ส่งผลให้การถ่ายน้ำหนักจากตัวเรือลงบนเรือโป๊ะไม่ดีไปด้วย จึงสันนิษฐานว่าคานแพที่ลดระดับนั้นไม่ใช่ของเดิมตั้งแต่เป็นเรือนแพ อาจเป็นส่วนต่อเติมขึ้นหลังจากยกเรือนแพขึ้นตั้งบนเสาแล้ว และเนื่องมาจากพื้นที่หมายเลข 1 ไม่ใช่ส่วนดั้งเดิม จึงเป็นข้อยืนยันว่าจั่วที่คลุมพื้นที่นั้นก็เป็นส่วนที่ถูกต่อเติมขึ้นมาใหม่เช่นกัน

ผังพื้นของเรือนแพมีตู้ติดตายและห้องสำหรับบูชาเทพเจ้าเงินอยู่ตรงกลางเรือนแพ และมีทางเดินอยู่ริมทั้งสองข้าง มีลักษณะเดียวกับ Hw-4 ถือว่าเป็นลักษณะดั้งเดิมอีกรูปแบบหนึ่งเช่นกัน

จากการวิเคราะห์ผล สามารถสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทย
Hw- 8 ได้ดังนี้




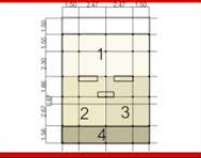


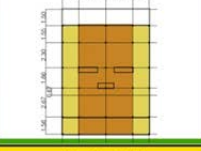

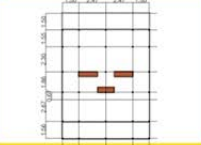


รูปที่ 4.15 ผังพื้นและผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-8



รูปที่ 4.16 รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-8

4.1.9 การวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-9

ตารางแสดงการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-9					
เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์	เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์
วัสดุ	หลังคา - สังกะสี	หลังคา - สังกะสี	ลักษณะหลังคา	หลังคาจั่วทรงไทย มีตัวหงาและปั้นลม	
	ตัวเรือน - ไม้	ตัวเรือน - ไม้		จั่วคู่ - จั่วหน้าล้อมรอบด้วยปีกนก 4 ด้าน โดยปีกนกด้านหลังต่อกับจั่วเล็กด้านหลัง	
โครงสร้างตัวเรือน	ประกอบด้วยคานแพหน้าตัดจัตุรัสและ คานขนาดเล็ก		การแบ่งห้อง	แบ่งเป็น 3 ห้อง โดยใช้ตู้ติดตายกันส่วนหน้ากับส่วนกลาง และใช้ผนังกันส่วนกลางและส่วนหลัง	
	คานแพยาวต่อเนื่องเป็นชิ้นเดียวกันตลอดแพ				
	ขนาดคาน 6" x 6" / 2" x 6"	7" x 7" / 2" x 6"			
	ขนาดเสา 4" x 4"	4" x 4"			
	ขนาดพื้นไม้ 30 -45 ซม.	30 -45 ซม.			
โครงสร้างหลังคา	ผนังไม้ตีขีดตามตั้งสอดเข้าร่องกับเพ็ริงและคอสอง		ลักษณะช่องเสา	แบ่งเป็น 4 ช่องเสา ประกอบด้วยช่องเสาหลัก 2 ช่อง และช่องเสาเล็กริม 2 ช่อง	
	เหมือนโครงสร้างเรือนไทยภาคกลาง		ตำแหน่งตู้ติดตาย	อยู่ตรงกลางของเรือนแพ มีทางเดินอยู่ริมทั้งสองข้าง	

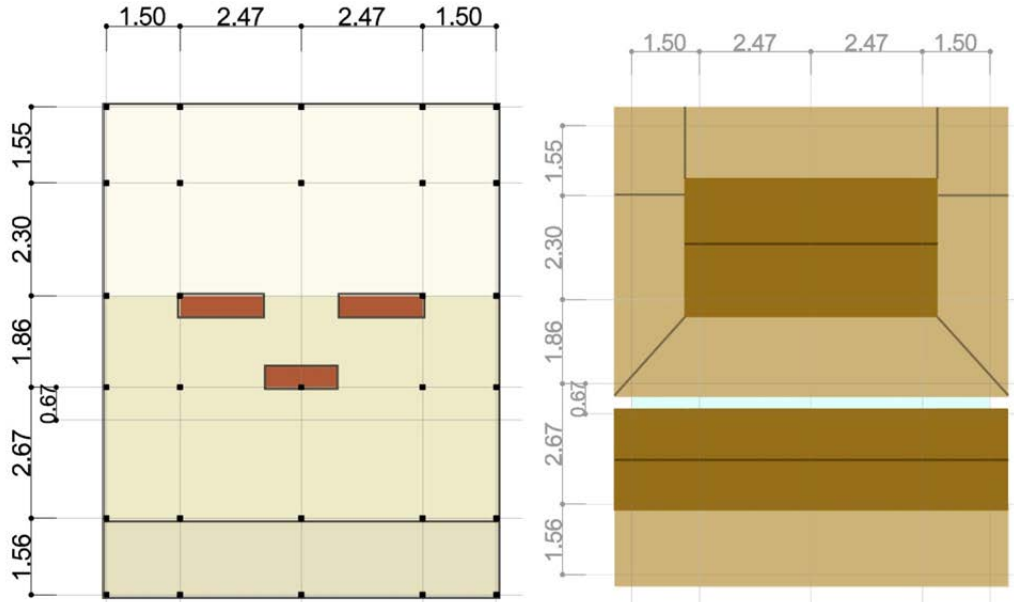
ตารางที่ 4.9 ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-9

ประเด็นที่น่าสนใจและแตกต่างจากเกณฑ์มีดังนี้

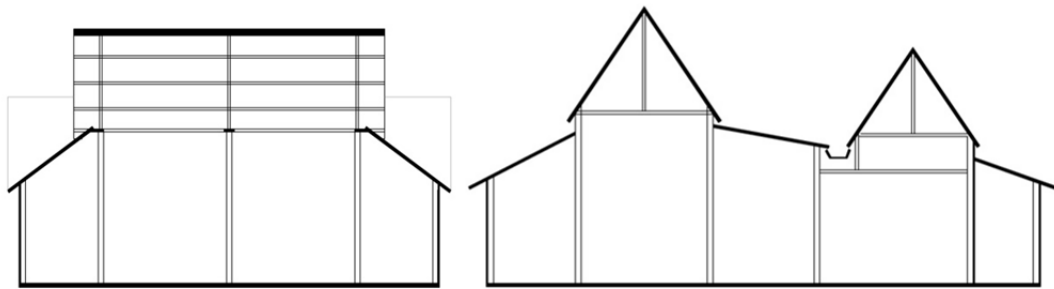
ลักษณะของตู้ติดตายในเรือนแพทรงไทยหลังนี้ มีความแตกต่างจากเกณฑ์ฯ แต่หากพิจารณาถึงทางเดินระหว่างส่วนหน้าและส่วนหลังของเรือนแพจะมีลักษณะเดียวกับ Hw-1 คือมีทางเดินทั้งหมด 3 ทาง โดยมีทางเดินตรงกลาง 1 ทาง และอยู่ริมทั้งสองข้างอีก 2 ทาง

ขนาดของคานแพที่พบในปัจจุบัน มีขนาด 7" x 7" ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าเกณฑ์ และใหญ่ที่สุดแต่ยังคงเป็นหน้าตัดรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเช่นเดียวกัน จึงสามารถสรุปได้ว่าคานแพมีหลายขนาดได้แต่ มักเป็นคานที่มีหน้าตัดเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือค่อนข้างเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส

จากการวิเคราะห์ผล สามารถสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทย Hw- 9 ได้ดังนี้





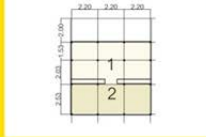

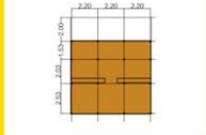

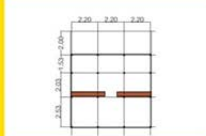


รูปที่ 4.17 ผังพื้นและผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-9



รูปที่ 4.18 รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-9

4.1.10 การวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-10

ตารางแสดงการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-10					
เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์	เกณฑ์ฯ	รายละเอียด	ผลการวิเคราะห์
วัสดุ	หลังคา - สังกะสี	หลังคา - สังกะสี	ลักษณะ หลังคา	หลังคาจั่วทรงไทย มีตัวเหงาและปั้นลม	
	ตัวเรือน - ไม้	ตัวเรือน - ไม้			
โครงสร้าง ตัวเรือน	ประกอบด้วย คานแพหน้าตัดจัตุรัส และ คานขนาดเล็ก		การแบ่งห้อง	จั่วคู่ - จั่วหน้าล้อมรอบ ด้วยปีกนก 4 ด้าน โดย ปีกนกด้านหลังต่อกับจั่ว เล็กด้านหลัง	
	คานแพยาว ต่อเนื่องเป็นชั้น เดียวกันตลอดแพ				
	ขนาดคาน 6" x 6" / 2" x 6"	5" x 5" / 2" x 6"	แบ่งเป็น 3 ห้อง โดยใช้ ตู้ติดตายกันส่วนหน้า กับส่วนกลาง และใช้ผนัง กันส่วนกลางและส่วนหลัง		
	ขนาดเสา 4" x 4"	4" x 4"			
	ขนาดพื้นไม้ 30 -45 ซม.	30 -45 ซม.			
ผนังไม้ตีชิดตามตั้ง สอดเข้าร่องกับ พริ้งและคอสอง		ลักษณะ ช่องเสา	แบ่งเป็น 4 ช่องเสา ประกอบด้วย ช่องเสาหลัก 2 ช่อง และช่องเสาเล็กริม 2 ช่อง		
โครงสร้าง หลังคา	เหมือนโครงสร้าง เรือนไทยภาคกลาง		ตำแหน่ง ตู้ติดตาย	อยู่ตรงกลางของเรือนแพ มีทางเดินอยู่ริมทั้งสองข้าง	

ตารางที่ 4.10 ตารางการวิเคราะห์รูปแบบทางกายภาพในปัจจุบันของเรือนแพทรงไทย Hw-10

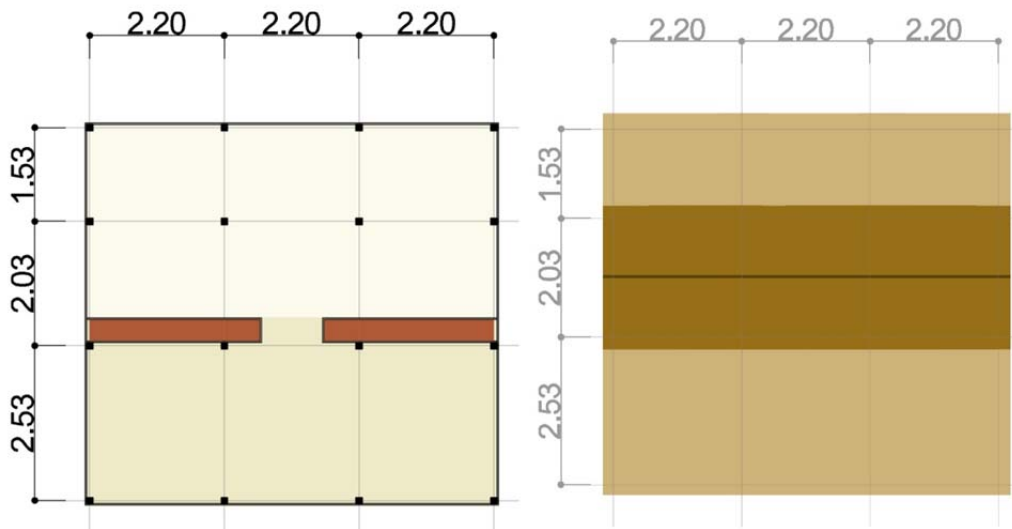
ประเด็นที่น่าสนใจและแตกต่างจากเกณฑ์มีดังนี้

ลักษณะของหลังคาของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ มีเพียงจั่วเดียวยาวตลอดความกว้างของเรือนแพ และมีหลังคาปีกนกด้านหน้าและด้านหลัง ซึ่งแตกต่างจากเกณฑ์ฯและเรือนแพหลังอื่นๆ ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า เรือนแพแบบจั่วเดียวก็เป็นลักษณะดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยอีกรูปแบบหนึ่งเช่นกัน

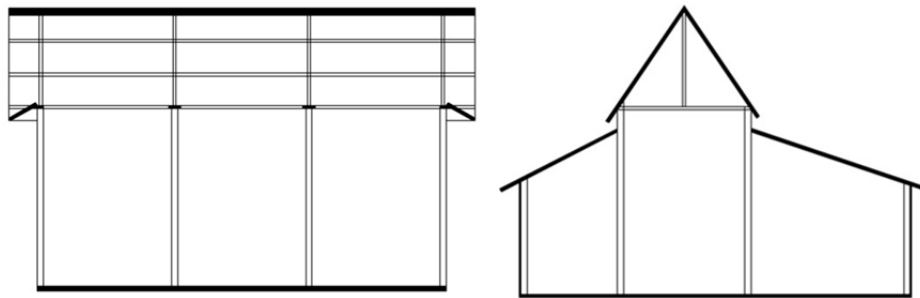
ลักษณะของช่องเสา การแบ่งห้อง และ ตำแหน่งของตู้ติดตายไม่เหมือนเกณฑ์ฯ แต่มีความคล้ายคลึงกับ Hw-3 คือมี 3 ช่องเสาที่มีขนาดเท่ากันหมด แบ่งเป็นส่วน 2 ส่วนคือส่วนหน้าและส่วนหลัง โดยใช้ตู้ติดตายเป็นตัวแบ่ง ซึ่งลักษณะตู้จะสร้างเต็มช่องเสาริมซ้าย-ขวา และเว้นช่องเสากลางไว้เป็นทางเดิน

ขนาดของคานแพมีขนาดเล็กกว่าเกณฑ์ คือ 5" x 5" เช่นเดียวกับ Hw- 2, Hw-3, Hw-5 และ Hw-8

จากการวิเคราะห์ผล สามารถสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทย Hw- 10 ได้ดังนี้



รูปที่ 4.19 ผังพื้นและผังหลังคาของเรือนแพทรงไทย Hw-10

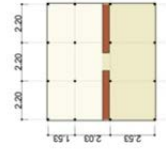
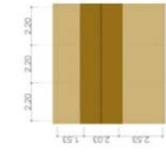

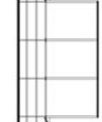
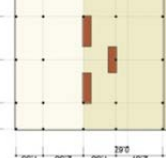
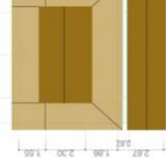
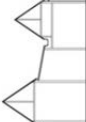
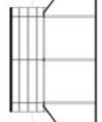
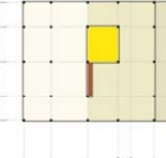
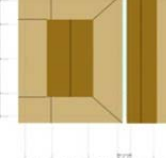
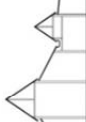
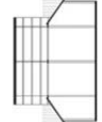
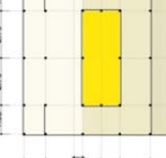
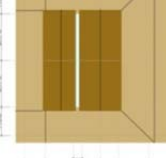

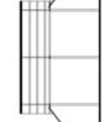
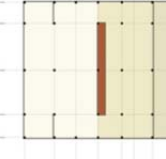
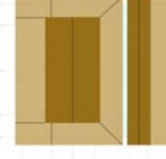

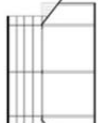


รูปที่ 4.20 รูปตัดตามขวางและรูปตัดตามยาว ของเรือนแพทรงไทย Hw-10

จากการสันนิษฐานรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยทั้ง 10 หลัง สามารถสรุปเป็นตารางรวมทุกหลังได้ดังนี้

Hw-5				
Hw-4				
Hw-3				
Hw-2				
Hw-1				
	<p>พื้นที่</p>	<p>โดยพื้นที่</p>	<p>โดยพื้นที่</p>	<p>โดยพื้นที่</p>

ตารางที่ 4.11 ตารางสรุปรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยทั้ง 10 หลัง

<p>HW-10</p>				
<p>HW-9</p>				
<p>HW-8</p>				
<p>HW-7</p>				
<p>HW-6</p>				
	<p>รูปแนวนอน</p>	<p>รูปตัดแนวนอน</p>	<p>รูปเงยหน้า</p>	<p>รูปเงยข้าง</p>

ตารางที่ 4.12 ตารางสรุปรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยทั้ง 10 หลัง (ต่อ)

4.2 การแบ่งประเภทเรือรบไทยในชุมชนหัวเวียง

ทำการแบ่งประเภทของเรือรบไทยจากรูปแบบทางกายภาพดั้งเดิมของเรือรบไทยที่สันนิษฐานได้ โดยใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

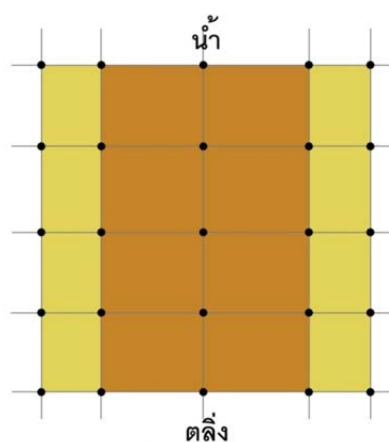
- 4.2.1 ใช้ “ลักษณะของช่วงเสา” เป็นเกณฑ์
- 4.2.2 ใช้ “ลักษณะทางเดินภายในเรือรบ” เป็นเกณฑ์
- 4.2.3 ใช้ “ลักษณะหลังคา” เป็นเกณฑ์

ผลการแบ่งประเภทเป็นดังนี้

4.2.1 ลักษณะของช่วงเสา

พิจารณาเฉพาะช่วงเสาตามขวาง หรือด้านที่ขนานน้ำเท่านั้น เนื่องจากลักษณะของช่วงเสาตามยาว หรือด้านที่ตั้งฉากกับน้ำจะขึ้นอยู่กับลักษณะของหลังคา อันเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทอีกเกณฑ์หนึ่งซึ่งจะอธิบายต่อไป ดังนั้นหากใช้ ลักษณะของช่วงเสาเป็นเกณฑ์จะสามารถแบ่งเรือรบไทยในหัวเวียง ได้ 3 ประเภท ได้แก่

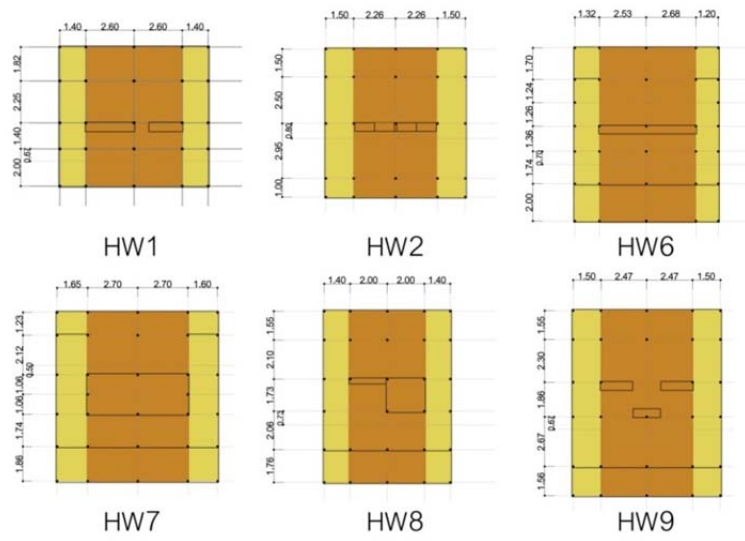
4.2.1.1 เรือรบไทยแบบ 4 ช่วงเสา มีลักษณะดังนี้



รูปที่ 4.21 ลักษณะผังพื้นของเรือรบไทยแบบ 4 ช่วงเสา

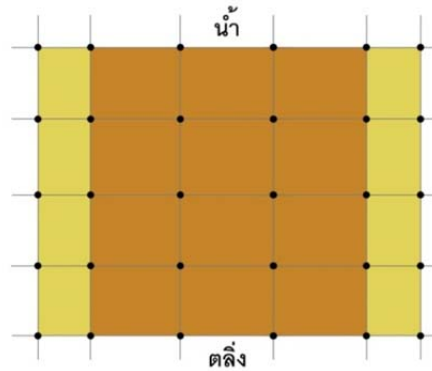
ช่วงเสาที่ 1 และ 4 (ปีก) ช่วงเสาเล็กจะมีระยะประมาณ 1.30 – 1.60 เมตร ช่วงเสาที่ 2 และ 3 (ช่วงเสาหลัก) จะมีระยะประมาณ 2.00 – 2.70 เมตร

เรือรบแบบ 4 ช่วงเสา มีจำนวน 6 หลัง ซึ่งพบมากที่สุด ได้แก่ Hw-1, Hw-2, Hw-6, Hw-7, Hw-8 และ Hw-9



รูปที่ 4.22 ตัวอย่างเรือนแพทรงไทยแบบ 4 ช่วงเสา

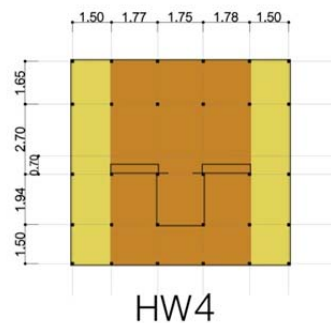
4.2.1.2 เรือนแพทรงไทยแบบ 5 ช่วงเสา มีลักษณะดังนี้



รูปที่ 4.23 ลักษณะผังพื้นของเรือนแพทรงไทยแบบ 5 ช่วงเสา

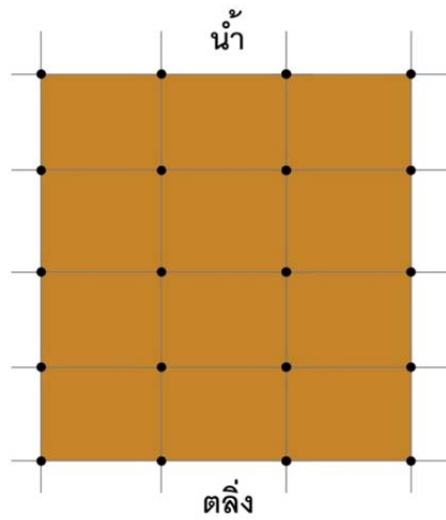
ช่วงเสาที่ 1 และ 5 (ปีก) ระยะช่วงเสาเล็กจะมีประมาณ 1.50 เมตร ช่วงเสาที่ 2,3 และ 4 (ช่วงเสาหลัก) จะมีระยะประมาณ 1.80 เมตร

เรือนแพทรงไทยแบบ 5 ช่วงเสาพบเพียง 1 หลัง ได้แก่ Hw-4



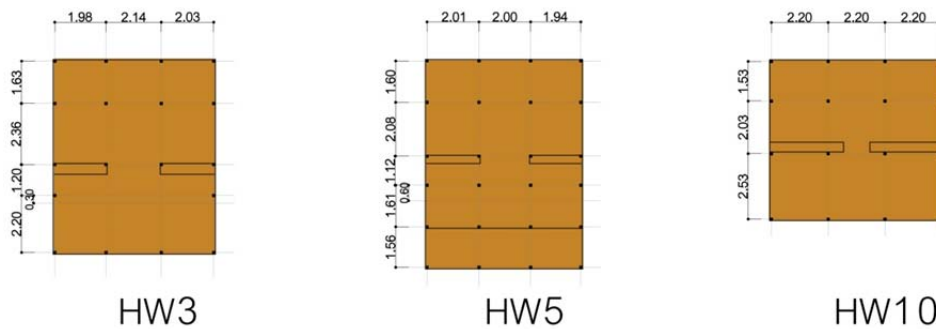
รูปที่ 4.24 ตัวอย่างเรือนแพทรงไทยแบบ 5 ช่วงเสา

4.2.1.3 เรือนแพทรงไทยแบบ 3 ช่วงเสา มีลักษณะดังนี้



รูปที่ 4.25 ลักษณะผังพื้นของเรือนแพทรงไทยแบบ 3 ช่วงเสา

มี 3 ช่วงเสา โดยทุกช่วงเสามีขนาดเท่ากัน มีระยะประมาณ 2.00 – 2.20 เมตร
เรือนแพทรงไทยแบบ 3 ช่วงเสา พบจำนวน 3 หลัง ได้แก่ Hw-3, Hw-5 และ Hw-10

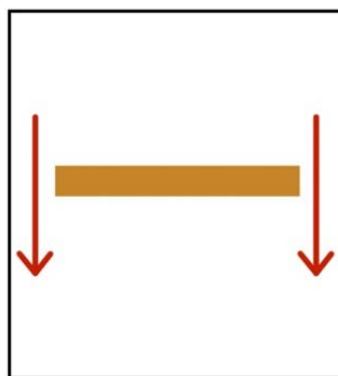


รูปที่ 4.26 ตัวอย่างเรือนแพทรงไทยแบบ 3 ช่วงเสา

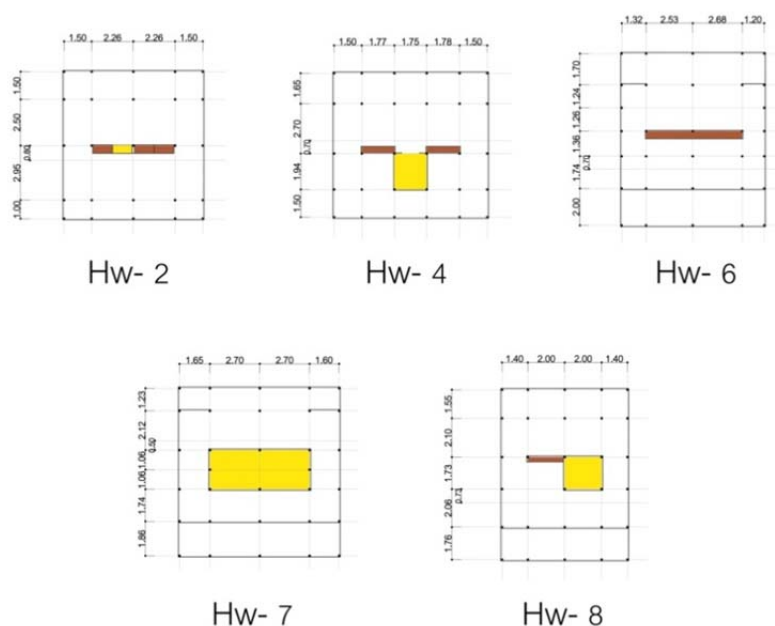
4.2.2 ลักษณะทางเดินภายในเรือรบแพ

ภายในของเรือรบแพของไทย มักพบตู้ติดตายและพื้นที่สำหรับบุชาเทพเจ้าจีนและบรรพบุรุษอยู่เสมอ โดยตู้และพื้นที่เหล่านี้ มักเป็นตัวแบ่งพื้นที่ด้านหน้าและด้านหลังออกจากกัน ดังนั้นจึงมีทางเดินที่เชื่อมต่อด้านหน้าและด้านหลังเข้าด้วยกัน ซึ่งลักษณะของตู้ติดตายและพื้นที่เหล่านี้ ยังเป็นตัวกำหนดลักษณะทางเดินภายในเรือรบแพอีกด้วย หากพิจารณาโดยใช้ลักษณะทางเดินภายในเรือรบแพเป็นเกณฑ์ สามารถแบ่งเรือรบแพของไทยในหัวเวียง ได้ 3 ประเภท ได้แก่

4.2.2.1 เรือรบแพของไทยแบบที่มีทางเดินภายใน 2 ทาง โดยมีตู้ติดตายอยู่ตรงกลาง มีทางเข้าออกด้านข้าง 2 ทาง พบใน Hw-2, Hw-4, Hw-6, Hw-7 และ Hw-8 มีลักษณะดังภาพต่อไปนี้

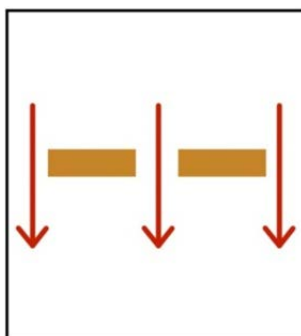


รูปที่ 4.27 ผังพื้นเรือรบแพของไทยที่มีทางเดินภายใน 2 ทาง

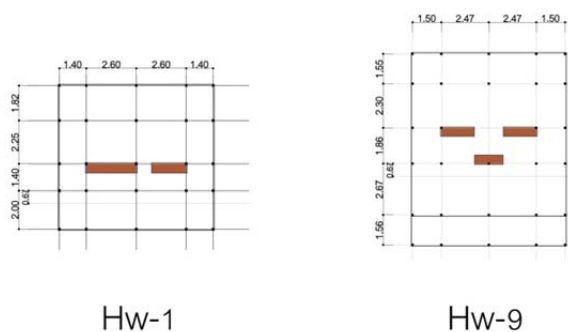


รูปที่ 4.28 ตัวอย่างเรือรบแพของไทยที่มีทางเดินภายใน 2 ทาง

4.2.2.2 เรือนแพทรงไทยแบบที่มีทางเดินภายใน 3 ทาง โดยผู้ติดตายเป็นอยู่ตรงกลาง มีทางเข้าออกด้านข้าง 2 ทาง แต่เว้นทางเข้าออกตรงกลางแนวตู้อีก 1 ทาง พบใน Hw-1 และ Hw-9 มีลักษณะดังภาพต่อไปนี้

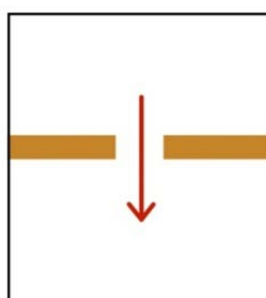


รูปที่ 4.29 ผังพื้นเรือนแพทรงไทยที่มีทางเดินภายใน 3 ทาง

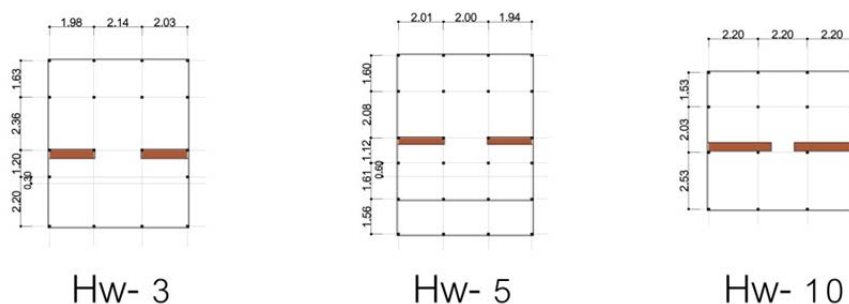


รูปที่ 4.30 ตัวอย่างเรือนแพทรงไทยที่มีทางเดินภายใน 3 ทาง

4.2.2.3 เรือนแพทรงไทยแบบที่มีทางเดินภายใน 1 ทาง โดยผู้ติดตายเป็นอยู่ริมทั้งสองข้าง มีทางเข้าออกอยู่ตรงกลาง 1 ทาง พบใน Hw-3, Hw-5 และ Hw-10 มีลักษณะดังภาพต่อไปนี้



รูปที่ 4.31 ผังพื้นเรือนแพทรงไทยที่มีทางเดินภายใน 1 ทาง

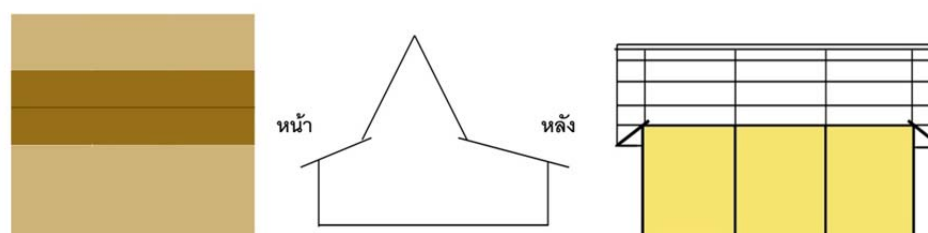


รูปที่ 4.32 ตัวอย่างเรือนแพทรงไทยที่มีทางเดินภายใน 1 ทาง

4.2.3 ลักษณะหลังคา

หลังคาของเรือนแพทรงไทยประกอบด้วยจั่วทรงไทย ชายคา และหลังคาปีกนก โดยแต่ละประเภทจะมีรูปแบบของหลังคาที่ต่างกันไป แต่จะพบว่ามีความซ้ำทำให้สามารถแบ่งประเภทได้ในการพิจารณาประเด็นนี้ ได้ยึดเอาจำนวนของจั่วเป็นหลักใหญ่ จากนั้นจึงแยกย่อยไปในรายละเอียดถึงลักษณะหลังคาในแต่ละประเภท หากใช้ลักษณะหลังคาเป็นเกณฑ์ สามารถแบ่งเรือนแพทรงไทยในหัวเวียง ได้ 2 ประเภท ได้แก่

4.2.3.1 เรือนแพทรงไทยแบบจั่วเดี่ยว มีจั่วเพียงอันเดียว ว่างยาวตลอดช่วงกว้าง โดยหลังคาปีก นกช่วงหน้าและช่วงหลัง เรือนแพทรงไทยประเภทนี้พบใน Hw-10 มีลักษณะดังภาพต่อไปนี้

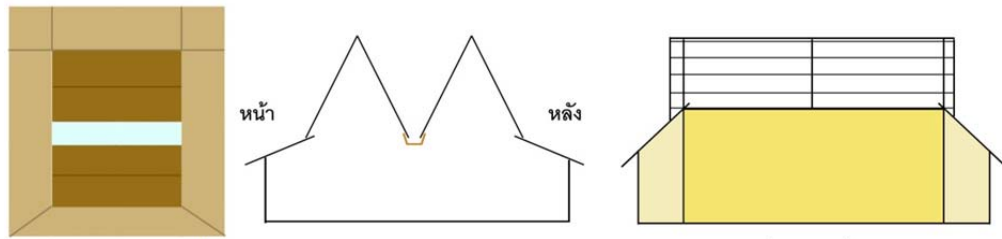


รูปที่ 4.33 ผังหลังคาและรูปตัดแสดงลักษณะของเรือนแพทรงไทยแบบจั่วเดี่ยว

4.2.3.2 เรือนแพทรงไทยแบบจั่วคู่ ประกอบด้วยจั่ว 2 อัน สามารถแบ่งได้อีก 3 ประเภท ได้แก่

ก. จั่วคู่แบบที่ 1

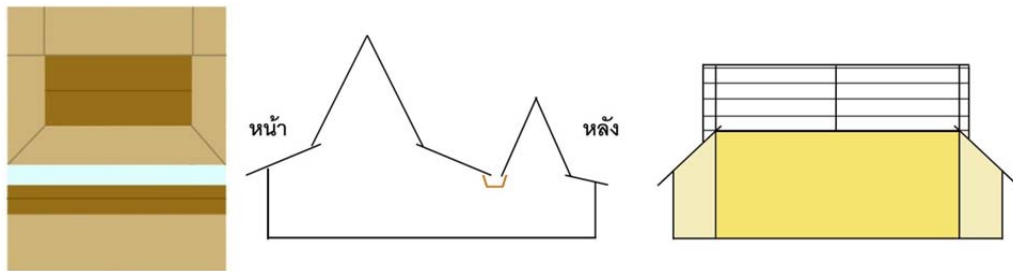
จั่วอยู่ติดกัน โดยมีรางน้ำอยู่ตรงกลาง ล้อมรอบด้วยหลังคาปีกนกทั้ง 4 ด้าน เรือนแพทรงไทยประเภทนี้ พบใน Hw-2, Hw-4 และ Hw-7 มีลักษณะดังภาพต่อไปนี้



รูปที่ 4.34 ผังหลังคาและรูปตัดแสดงลักษณะของเรือนแพทรงไทยแบบจั่วคู่แบบที่ 1

ข. จั่วคู่แบบที่ 2

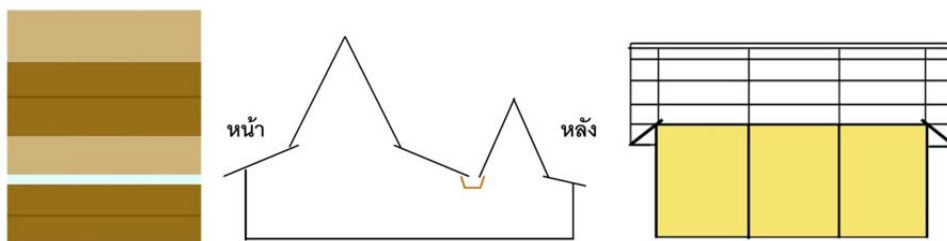
จั่วหน้าจะถูกล้อมด้วยหลังคาปีกนกทั้ง 4 ด้าน ซึ่งหลังคาปีกนกด้านหลังจะติดกับจั่วอีกอันหนึ่ง ซึ่งวิ่งยาวตลอดด้านกว้างของเรือนแพโดยมีรางน้ำฝนอยู่ตรงกลาง เรือนแพทรงไทยประเภทนี้ พบใน Hw-1, Hw-6, Hw-8 และ Hw-9 มีลักษณะดังภาพต่อไปนี้



รูปที่ 4.35 ผังหลังคาและรูปตัดแสดงลักษณะของเรือนแพทรงไทยแบบจั่วคู่แบบที่ 2

ค. จั่วคู่แบบที่ 3

จั่วทั้ง 2 ตัววิ่งยาวตลอดความกว้างเรือนแพ โดยจั่วหน้าจะมีหลังคาปีกนกอยู่ด้านหน้าและด้านหลังของจั่ว และหลังคาปีกนกด้านหลังจะเชื่อมกับจั่วหลัง เรือนแพทรงไทยประเภทนี้ พบใน Hw-3 และ Hw-5 มีลักษณะดังภาพต่อไปนี้



รูปที่ 4.36 ผังหลังคาและรูปตัดแสดงลักษณะของเรือนแพทรงไทยแบบจั่วคู่แบบที่ 3

จากการแบ่งประเภทจากเกณฑ์ต่างๆข้างต้น พบว่า บางเกณฑ์มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งทำให้สามารถแบ่งเรือตามรูปทรงได้ 4 กลุ่ม ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1

เป็นเรือแพทรงแทงไทยแบบ 3 ช่วงเสาที่มีความกว้างช่วงเสาเท่ากันทุกช่วงเสา มีทางเดินภายในเรือแพ 1 ทาง อยู่ตรงกลาง โดย ขนาดของตู้ทางด้านซ้ายและขวาจะมีขนาดใหญ่เท่ากับ ความกว้างของช่วงเสา โดยกลุ่มนี้จะมีลักษณะหลังคาเป็นแบบจั่วเดี่ยววิงยาวตลอดความกว้างเรือแพ เรือแพทรงแทงไทยกลุ่มนี้ มีตัวอย่างจำนวน 1 หลัง ได้แก่ หลัง Hw - 10

กลุ่มที่ 2

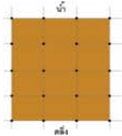
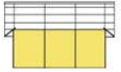


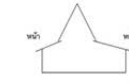


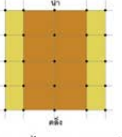



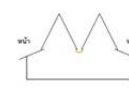




มีลักษณะช่วงเสาและทางเดินภายใน เหมือนกลุ่มที่ 1 แต่แตกต่างกันตรงที่ กลุ่มนี้เป็นจั่วคู่วิงยาวตลอดความกว้างจั่วเช่นกัน จากการศึกษพบว่า เรือแพทรงแทงไทยแบบ 3 ช่วงเสา ลักษณะหลังคาจั่วมักวิงยาวตลอดความกว้างเรือแพทั้งแบบจั่วเดี่ยวและจั่วคู่ เรือแพทรงแทงไทยกลุ่มนี้มีตัวอย่างจำนวน 2 หลัง ได้แก่ Hw - 3 และ Hw - 5

กลุ่มที่ 3

ในกลุ่มนี้ จะถือว่าเรือแพทรงแทงไทยแบบ 4 ช่วงเสาและ 5 ช่วงเสามีลักษณะเหมือนกัน เนื่องจากเรือแพแบบ 5 ช่วงเสามีตัวอย่างเพียงหนึ่งหลัง และทั้งสองประเภทต่างกันเพียงจำนวนช่วงเสาหลักตรงกลาง ซึ่งไม่ส่งผลต่อรูปทรงโดยรวมของเรือแพ ข้อสังเกตที่น่าสนใจของเรือแพแบบ 4 และ 5 ช่วงเสา คือทั้งสองแบบมีช่วงเสาเล็กที่อยู่ริมทั้งสองข้าง ซึ่งลักษณะนี้สอดคล้องไปกับลักษณะทางเดินภายในเรือแพ กล่าวคือ บริเวณช่วงเสาเล็กนี้มักเป็นทางเดินภายในของเรือแพ ส่วนลักษณะหลังคาของกลุ่มนี้ จะเป็นหลังคาจั่วคู่ที่อยู่ชิดติดกันโดยมีรางน้ำฝนตรงกลาง เรือแพทรงแทงไทยในกลุ่มนี้มีตัวอย่างจำนวน 3 หลัง ได้แก่ Hw-2 Hw-4 และ Hw-7

กลุ่มที่ 4

ในกลุ่มนี้มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มที่ 3 ในประเด็นของลักษณะช่วงเสา ส่วนลักษณะทางเดินภายในพบทั้งแบบที่มีทางเดิน 2 ทางและ 3 ทาง กล่าวคือนอกจากจะมีทางเดินบริเวณช่วงเสาริมแล้ว ยังมีทางเดินอีกทางในแนวเดียวกับตู้ติดตายอีกด้วย แต่สิ่งที่แตกต่างโดยสิ้นเชิงกับกลุ่มที่ 3 คือ ลักษณะหลังคาของกลุ่มนี้ จะเป็นจั่วคู่แบบที่ จั่วหน้าจะมีหลังคาปีกนกล้อมรอบแล้วจึงต่อกับจั่วตัวหลังที่วิงยาวตลอดความกว้างเรือแพ เรือแพทรงแทงไทยในกลุ่มนี้มีตัวอย่างจำนวน 4 หลัง ได้แก่ Hw-1 Hw-6 Hw-8 และ Hw-9

ลักษณะช่องเสา	ลักษณะหลังคาตามขวาง	ตำแหน่งติดตั้งตายและทางเดินภายใน	ผังหลังคา	ลักษณะหลังคาตามยาว	หลังที่
เวิร์นแพทรวงไทยแบบ 3 ช่องเสา 	รั้วมั้งว้างยาวตลอดความกว้างของเธิรนแพ 	เธิรนแพแบบมีทางเดินภายใน 1 ทาง 			Hw - 10
					Hw - 3 Hw - 5
เวิร์นแพทรวงไทยแบบ 4 ช่องเสา 	หลังคาในช่องเสาเล็กที่เป็นปีก 2 รั้ว มั้งเป็นหลังคาปีกนก 	เธิรนแพแบบมีทางเดินภายใน 2 ทาง 			Hw - 2 Hw - 7 Hw - 4
		เธิรนแพแบบมีทางเดินภายใน 2 ทาง 	เธิรนแพแบบมีทางเดินภายใน 3 ทาง 		

ตารางที่ 4.13 ตารางแสดงการแบ่งประเภทของเธิรนแพทรวงไทยในหัวเธิรย

4.3 การศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง

ตามระเบียบวิธีการศึกษา ในขั้นตอนการศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทย ทั้ง 10 หลังจะใช้กรอบในการศึกษาเรือนแพทรงไทยอันได้แก่ วัสดุ โครงสร้าง ผังพื้นและรูปทรง มาเป็นแนวทางในการศึกษาเป็นหลัก แต่ในการศึกษาจริง พบว่ามีลักษณะร่วมของรูปแบบทางกายภาพอื่นๆที่นอกเหนือไปจากกรอบการศึกษาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงรวบรวมไว้ในหัวข้อ “รูปแบบทางกายภาพอื่นๆ” เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้ที่สนใจและต้องการทำการศึกษาต่อไปในอนาคต โดยผลการวิเคราะห์หาลักษณะร่วมของเรือนแพทรงไทยทั้ง 10 หลังเป็นดังนี้

4.3.1 วัสดุและโครงสร้าง

โครงสร้างของเรือนแพทรงไทยทุกหลัง มีการถ่ายน้ำหนักจากบนลงล่าง โดยโครงสร้างส่วนตัวเรือนจะถ่ายลงสู่ “คานแพ” ซึ่งจะรับน้ำหนักของตัวเรือนทั้งหมดถ่ายลงสู่โครงสร้างส่วนฐานซึ่งมีเรือโป๊ะหรือลูกบวบเป็นตัวรับน้ำหนักทั้งหมด

โครงสร้างส่วนฐานหรือโครงสร้างสำหรับการลอยน้ำ จากการศึกษาพบว่าในชุมชนไม่มีร่องรอยของโครงสร้างส่วนนี้พบเห็นแล้ว ดังนั้นจึงไม่สามารถทำการศึกษาออกมาในรูปแบบทางกายภาพได้ แต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าของเรือนแพทรงไทยหลายๆคนสรุปได้ว่า เรือนแพทรงไทยที่ชุมชนหัวเวียงหลายหลังเดิมใช้ลูกบวบซึ่งเป็นลำไม้ไผ่มัดรวมกัน แล้วนำไปหนุนไว้ใต้เรือนแพหลายๆมัด เพื่อให้เรือนแพสามารถลอยน้ำได้ ซึ่งลำไม้ไผ่พวกนี้ได้มาจากโรงเลื่อยดังกล่าว ที่ต้องใช้ลูกบวบหนุนไม้ซุงไม่ให้จม¹ ในอดีตลูกบวบหาซื้อได้ง่ายและราคาถูก เนื่องจากในชุมชนมีโรงเลื่อยซึ่งได้ลูกบวบมาพร้อมกับไม้ซุงที่ล่องมาทางน้ำ² แต่ลูกบวบนั้น ฝุและเสื่อมอายุง่าย ทำให้ต้องเปลี่ยนบ่อยๆ

ต่อมาเมื่อมีฐานะดีขึ้นจึงเปลี่ยนมาใช้เรือโป๊ะซึ่งมีราคาแพงกว่า แต่ไม่ต้องเปลี่ยนบ่อยเช่นลูกบวบ เพียงหมั่นตรวจดูรอยรั่ว และอุดด้วยชันน้ำมันเท่านั้น โดยลักษณะของเรือโป๊ะที่ชุมชนหัวเวียงใช้มีลักษณะเป็นไม้จริง ต่อเป็นกล่องสี่เหลี่ยม ไม่จำกัดความกว้างส่วนความยาวเท่ากับความยาวของเรือนแพ และลึกประมาณ 1.00 – 1.50 เมตร มีโครงคล้ายกับเรือเรียกว่ากงเรือ ติแผ่นไม้ปิดบนโครงโดยใช้ลูกกะสักตอกลงไป ตอกหมัน ยาชัน น้ำมันระหว่างร่องแผ่นไม้กันไม่ให้น้ำเข้า³

¹ สัมภาษณ์ เพ็ญภา จิตต์จันทน์, 15 กรกฎาคม 2554.

² สัมภาษณ์ นางสมจิตร กิจกลิน, 26 กุมภาพันธ์ 2555.

³ สัมภาษณ์ สุภลักษณ์ ธารานุรักษ์, 16 กรกฎาคม 2554.

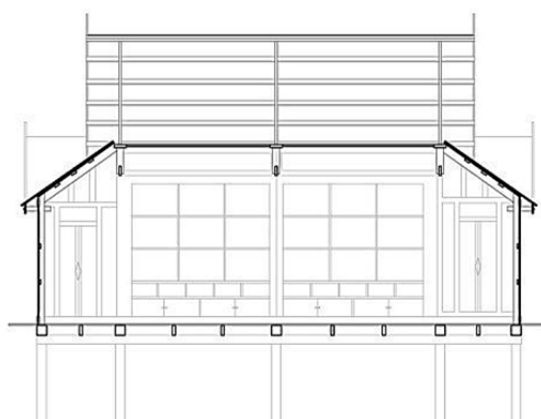
ในโครงสร้างส่วนตัวเรือน ประกอบไปด้วย คาน เสา พื้น และ ผนัง มีรายละเอียดในแต่ละส่วนดังนี้

คานที่พบในเรือนแพทรงไทย มี 2 ชั้น ได้แก่ คานแพและคานขนาดเล็ก โดยคานแพที่พบในทุกหลังมีหน้าตัดกว้าง ค่อนไปทางสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีหลายขนาด ตั้งแต่ $4\frac{1}{2} \times 5$ นิ้ว ถึง 7×7 นิ้ว โดยขนาดที่พบว่าใช้มากที่สุดคือ 5×5 นิ้ว อีกทั้งมีลักษณะยาวเป็นชั้นเดียวตั้งแต่ด้านหน้าถึงด้านหลัง ไม่มีการยกพื้นเปลี่ยนระดับ คานแพจะมีเพียงแนวเดียวคือแนวยาวจากหน้าเรือนแพไปด้านหลังเรือนแพ ซึ่งพบว่ามีรูที่คานแพในตำแหน่งเดียวกับเสาตัวเรือน เพื่อให้เสาที่มีปลายเป็นเดือยเสียบลงมาในรูของคานแพ



รูปที่ 4.37 คานแพ และ เสาของเรือนแพ

นอกจากคานแพแล้ว ยังพบว่ามีการใช้คานขนาดเล็กที่มีหน้าตัด 2×6 นิ้ว อยู่ระหว่างคานแพ ยกเว้นหลัง Hw-4 ซึ่งมีระยะเสาค่อนข้างเล็กคือ 1.70 เมตร ในขณะที่หลังอื่นๆ ระยะเสาอยู่ที่ 2.00 เมตรขึ้นไป จึงสันนิษฐานว่าคานตัวนี้มีหน้าที่รับพื้นไม้ไม่ให้ตกท้องข้างในหลังที่ระยะห่างช่วงเสาค่อนข้างกว้างนั่นเอง



รูปที่ 4.38 รูปตัดของHW-6 แสดงให้เห็นคานแพและคานขนาดเล็ก

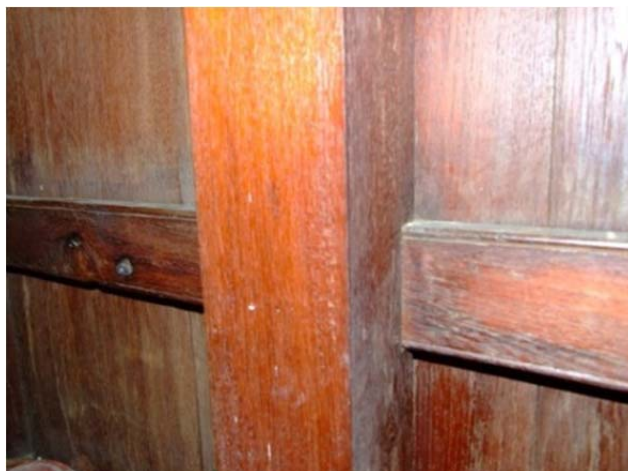
นอกจากนี้ยังพบว่าเสาของเรือนแพในแนวเสาหน้าสุดของเรือนแพ มักได้รับการตกแต่งเช่น การลบเหลี่ยมมุมของเสาให้มนในระดับความสูงจากพื้นตั้งแต่ 0.20 – 2.00 เมตร บางหลังเป็นเสากลมกลึงสวยงาม ซึ่งการที่เสาได้รับการตกแต่งนี้ ก็เพื่อการโอ้อวดกันในเรือนแพประเภทที่อยู่อาศัยของผู้มีฐานะดี⁵



รูปที่ 4.41 เสาของเรือนแพทรงไทย

ผนังของเรือนแพทำจากไม้สักกว้างประมาณ 30-45 เซนติเมตร โดยสันนิษฐานว่าผนังของเรือนแพมีลักษณะตีชิดตามตั้ง เข้าวรอกกับพริ้งที่อยู่ด้านล่างและคอสองที่อยู่ด้านบน เข้าวรอกกันเป็นแผง โดยที่เสาคู่จะถูบบากทุกๆ 40 – 50 เซนติเมตร เพื่อเข้าวรอกกับคร่าวไม้ขนาด 1" x 3" เพื่อเป็นโครงให้ผนังมาติดตั้งโดยใช้ตะปูตอกยึดให้แน่น

⁵ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. "เรือนแพที่อยู่อาศัยของคนไทยบนย่านน้ำ" ใน มรดกของชาติเล่ม 6(กรุงเทพฯ ,2539), หน้า 100.



รูปที่ 4.42 ภาพแสดงการเข้าผนังเรือนกับเสาเรือน



รูปที่ 4.43 ลักษณะของฝากระดาน

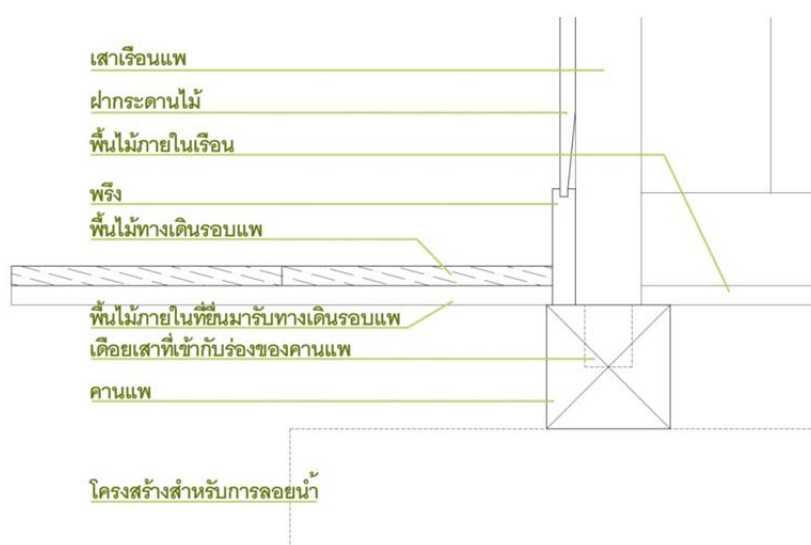
ใน “ประเพณีเนื่องในการสร้างบ้านปลูกเรือน” ของเสฐียรโกเศศ⁶ ระบุว่าถ้าเข้าฝาด้วยไม้กระดานก็เรียกว่าฝากระดาน ซึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าฝากระดานว่าไม่ควรเข้ากระดานตามขวาง ถือเป็นโลงผี แต่เหตุผลที่แท้จริงคือ เปลื้องไม้กระดานและเปลื้องรางลื่นไบบโดยไซเหตุ อีกทั้งเป็นฝาที่ไม่มีลูกตั้ง ถ้าจะมีก็มีหาง มีแต่เข้าลื่นบังใบกระดาน ซึ่งความยาวของไม้กระดานตามแนวขวางเช่นนั้นอาจบิดเกะกะ ทำให้รางลื่นนั้นเสียได้ง่ายและไม่แข็งแรง

พื้นของเรือนแพทรงไทย ส่วนใหญ่เป็นแผ่นไม้สักกว้างประมาณ 30 -45 เซนติเมตร วางในแนวขวางกับคานแพ โดยที่ปลายของแผ่นไม้จะมีพริ้งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผนังปิดอยู่ โดยแผ่นไม้บางแผ่นจะยื่นออกไปด้านนอกทะเลพริ้งออกไป เพื่อรองรับพื้นไม้กระดานทางเดินรอบเรือนแพซึ่งกว้างประมาณ 60 – 90 เซนติเมตรโดยมีรายละเอียดดังนี้

⁶ เสฐียรโกเศศ, ประเพณีเนื่องในการสร้างบ้านปลูกเรือน(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม่คำผาง, 2531), หน้า43.



รูปที่ 4.44 ภาพแสดงพริ้งของเรือนแพทรงไทย



รูปที่ 4.45 รูปตัดขยายแสดงโครงสร้างพื้นของเรือนแพทรงไทย

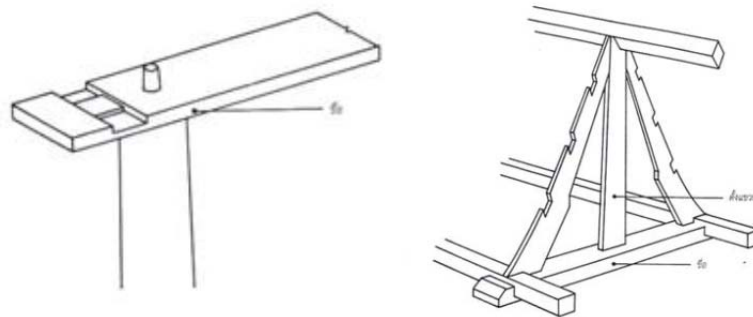
นอกจากนี้แผ่นไม้บางแผ่นมีร่องรอยสามารถเปิดได้มาก่อน จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า แผ่นไม้ที่เปิดออกได้นี้ มีเพื่อไว้ลงไปซ่อมบำรุงเรือใบะจากในเรือนแพนั่นเอง บางจุดเป็นช่องเปิดเล็กๆ เพื่อเป็นที่ทิ้งขยะ และเป็นร่องสำหรับขับถ่ายลงสู่แม่น้ำลำคลอง เนื่องจากในอดีตไม่มีห้องน้ำและสุขภัณฑ์เช่นในปัจจุบัน⁷

⁷ สัมภาษณ์ สมคิด จันทร, 16 กรกฎาคม 2554.

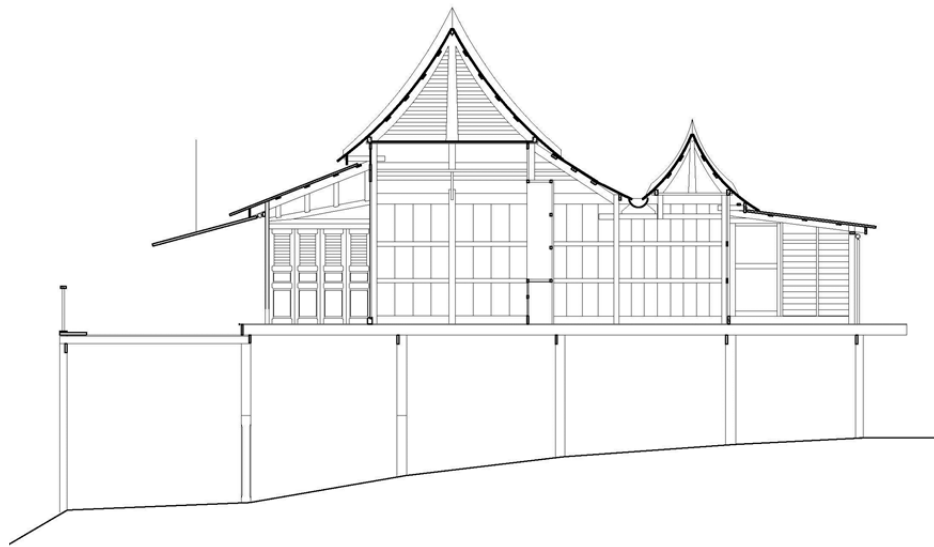


รูปที่ 4.46 ร่องสำหรับขับถ่าย และช่องมำรุงเรือโป๊ะ

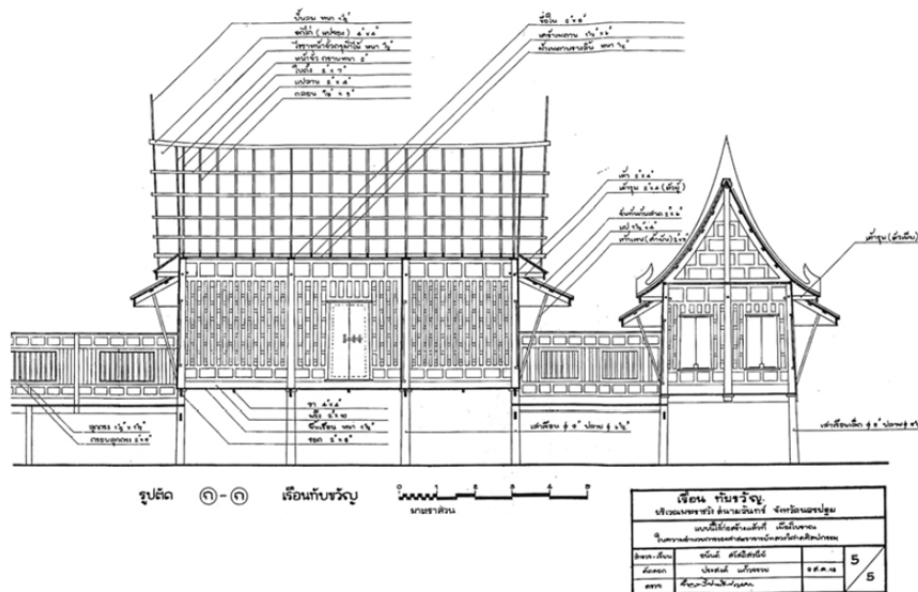
โครงสร้างหลังคาของเรือนแพทรงไทยจะมีชื่อขนาด 2"×8" จะวางตามแนวน โดยที่ปลายทั้งสองข้างของชื่อจะทำเป็นร่องเพื่อวางแปหัวเสารูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสตลอดความยาวของจั่ว และตรงกลางชื่อจะวางตั้งแขนเพื่อรองรับอกไก่รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส และมีจันทันที่บากเป็นร่องเพื่อวางแปลาน และ กลอนเพื่อยึดวัสดุคุมุง ซึ่งจะเห็นว่ามิลักษณะคล้ายคลึงกับเรือนทรงไทยค่อนข้างมาก เนื่องจากมีชิ้นส่วนของโครงสร้างแบบเดียวกัน



รูปที่ 4.47 ลักษณะโครงสร้างหลังคาของเรือนทรงไทย



รูปที่ 4.48 รูปตัดแสดงโครงสร้างหลังคาของเรือนแพทรงไทยHW-6



รูปที่ 4.49 รูปตัดเรือนของเรือนทรงไทย⁸

วัสดุที่พบทุกหลังมีลักษณะเหมือนกัน คือ ส่วนโครงสร้างมักทำจากไม้ โดยเฉพาะไม้สัก ซึ่งเป็นไม้เนื้ออ่อนที่มีน้ำหนักเบาแต่แข็งแรง ทนทานต่อมอดและปลวก กร้าแตกกร้า

⁸ กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา กรมศิลปากร, โครงการจัดทำองค์ความรู้ ด้านการสำรวจสถาปัตยกรรมเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน (อาคารเรือนทรงไทย)[ebook], 2553. แหล่งที่มาของข้อมูล <http://www.finearts.go.th/>

ฝน ไม่ค่อยพุ่ง่าย หดตัวน้อย ไม่มีอาการบิดหรือแตกร้า⁹ จึงเหมาะสมกับการเป็นวัสดุ สำหรับเรือนแพที่อยู่ใกล้กับน้ำ ส่วนวัสดุมุ่งพบว่าทุกหลังมุงด้วยสังกะสี แต่มีหลัง Hw-4 ที่มีร่องรอยว่ามุงด้วยจากมาก่อน ซึ่งในอดีตเรือนแพทรงไทยมุงด้วยจากหรือ แฝกซึ่งมี น้ำหนักเบา แต่เมื่อมีการนำเข้ามาของสังกะสีจากต่างชาติ และได้มีการใช้สังกะสีมามุง หลังคาบ้านเรือนทั่วไป เจ้าของเรือนแพจึงเปลี่ยนมามุงด้วยสังกะสีเพราะจะได้ไม่ต้อง เปลี่ยนจากหรือแฝกบ่อยๆ เหมือนปกติ¹⁰ จึงมีความเป็นไปได้ว่า เรือนแพทรงไทยที่ชุมชน หัวเวียงนั้น ในแต่เดิมมุงด้วยจากหรือแฝก ก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นสังกะสีในภายหลัง



รูปที่ 4.50 วัสดุที่ใช้ในเรือนแพทรงไทย

4.3.2 ผังพื้น และ รูปทรง

รูปทรงของส่วนตัวเรือนของเรือนแพทรงไทยในหัวเวียง พบว่าเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า สมบูรณ์ในตัวเอง และค่อนข้างสมดุลแบบสมมาตรซ้ายขวา คือไม่มียื่นส่วนประกอบทาง สถาปัตยกรรมใดๆของเรือนแพให้ไม่สมมาตร หรือรู้สึกที่ไม่เท่ากัน สันนิษฐานว่าเป็น เพราะการที่ต้องอยู่บนน้ำ ดังนั้น การทรงตัวและน้ำหนักของตัวเรือนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ที่สุดที่ต้องคำนึง

⁹ สนั่น ศิริกุล, ความรู้ความเข้าใจเรื่องไม้[ออนไลน์], 7 พฤษภาคม 2555. แหล่งที่มาของข้อมูล

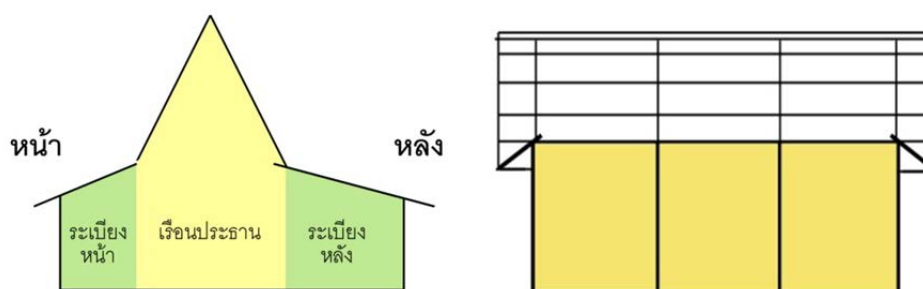
http://www.kr.ac.th/ebook/sanan_s/b2.htm

¹⁰ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, “เรือนแพที่อยู่อาศัยของคนไทยบนย่าน น้ำ” ใน มรดกของชาติเล่ม 6(กรุงเทพฯ ,2539), หน้า 101.

นอกจากรูปทรงของตัวเรือนจะสมมาตรแล้ว รูปทรงของหลังคาของเรือนแพทรงไทยที่พบในชุมชนหัวเวียง ก็มีความสมดุลแบบสมมาตรซ้ายขวาเช่นกัน อีกทั้งมีสัดส่วนที่เล็กกว่าเรือนทรงไทยที่มักทำเป็นทรงพนมสูงชัน หรือเรียกว่า ทรงตัวผู้ หลังคาของเรือนแพทรงไทยมักทำทรงแฉ่ๆ เรียกว่า ทรงตั้งเมีย เพื่อมิให้ด้านลม พายุ ซึ่งอาจพัดปะทะหลังคาเป็นอันตรายแก่ผู้อยู่อาศัย¹¹

จากการแบ่งประเภทเรือนแพทรงไทยทั้ง 10 หลัง ในชุมชนหัวเวียง พบว่าลักษณะที่แบ่งเรือนแพทั้ง 10 หลัง เป็นกลุ่มได้ชัดเจนที่สุดคือ ลักษณะของหลังคา ซึ่งจากศึกษาในแต่ละกลุ่ม เมื่ออ้างอิงกับเอกสารที่กล่าวถึงเรือนแพทรงไทย พบข้อที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ในกลุ่มที่ 1 มีลักษณะหลังคาเป็นจั่วเดี่ยวยาวตลอดความยาวเรือนแพ ทั้งชายคาด้านหน้าและด้านหลังลักษณะแบบนี้ จุลทัศน์ พยาธรานนท์¹² ได้อธิบายไว้ว่าเป็นเรือนแพขนาดย่อมที่ใช้เป็นที่พักอาศัยสำหรับครอบครัวเล็กๆทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยส่วนของระเบียบหน้า ตัวเรือนประธาน และระเบียบหลัง



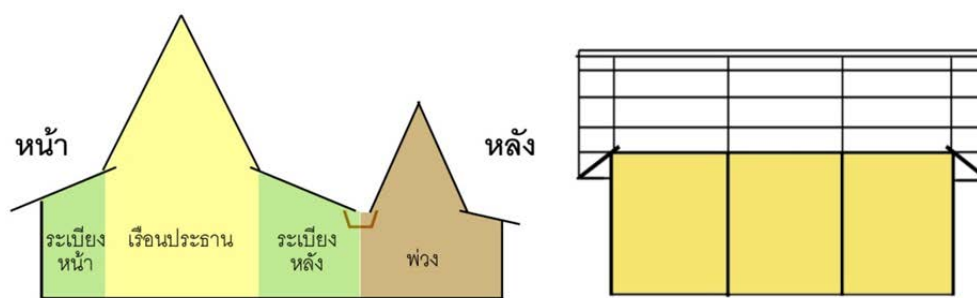
รูปที่ 4.51 รูปตัดแสดงส่วนของพื้นที่ภายในเรือนแพทรงไทย กลุ่มที่ 1

ในกลุ่มที่ 2 มีลักษณะหลังคาล้ายกลุ่มที่ 1 แต่เพิ่มจั่วตัวหลัง ที่มีขนาดเล็กกว่า จุลทัศน์ พยาธรานนท์¹³ ได้อธิบายว่าเป็นส่วนของ “ฟวง” มักใช้เป็นครัวไฟ ต่อจากระเบียบหลังของเรือนแพ ซึ่งฟวงจะทำเป็นเรือนขนาดเล็ก ขนาดยาวเสมอเรือนประธาน ทำหลังคาทรงจั่วติดบ้านลม มีเหงาที่ต้นบ้านลมก็มี บางหลังทำแต่บ้านลมติดทางปลาก็มี ระหว่างชายคาเรือนหลังเล็กติดกันกับชายคาระเบียบหลัง ทำรางน้ำฝนถ่ายออกไปตกข้างนอกแพทั้งสองข้าง

¹¹ เรื่องเดียวกัน

¹² เรื่องเดียวกัน.

¹³ เรื่องเดียวกัน



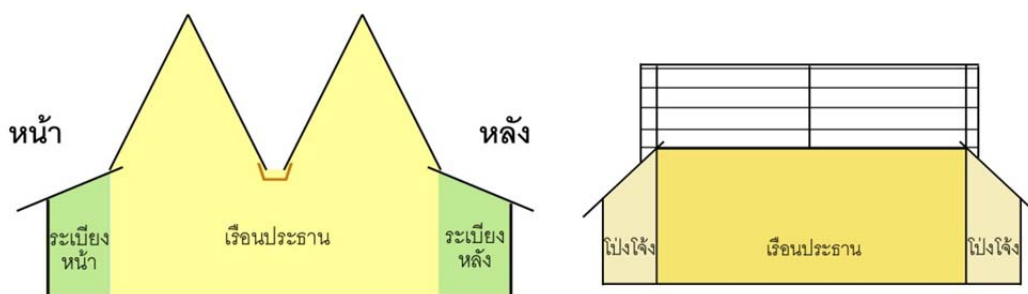
รูปที่ 4.52 รูปตัดแสดงส่วนของพื้นที่ภายในเรือนแพทรงไทย กลุ่มที่ 2

ในกลุ่มที่ 3 มีลักษณะหลังคาแตกต่างจากกลุ่ม 1 และ 2 คือในส่วนของเรือนประธานเป็น 2 จั่วติดกัน และทำรางน้ำฝนรองระหว่างสองจั่ว แต่มีระเบียงหน้าและหลังเช่นเดิม ลักษณะแบบนี้เรียกว่า เรือนแฝด¹⁴ เรือนประเภทนี้จะมีพื้นที่ภายในมากกว่า 2 กลุ่มแรก อีกทั้งในกลุ่มนี้ ลักษณะของช่วงเสาในด้านกว้างของเรือนแพกลุ่มนี้ มีทั้งแบบ 4 ช่วงเสาและ 5 ช่วงเสา ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มที่ 1 และ 2 คือ มี 3 ช่วงเสา

หากพิจารณาแค่ช่วงเสาที่อยู่ใต้จั่วของเรือนประธาน เรือนแพแบบ 4 ช่วงเสา จะมีจำนวนช่วงเสาในเรือนประธานเพียง 2 ช่วงเสาหลักและ 2 ช่วงเสาเล็ก ส่วนเรือนแพแบบ 5 ช่วงเสา จะมีช่วงเสาในเรือนประธาน 3 ช่วงเสาหลัก และ 2 ช่วงเสาเล็ก ส่วนในช่วงเสาเล็กเรียกว่า โป่งโຈ้¹⁵ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ต่อเพิ่มออกมาจากเรือนประธานในส่วนหัวและท้ายแพตลอดแนว โดยหลังคาจะทำอย่างพะไลต่อออกไปจากบังสาดใต้ตีนจั่ว เชื่อมกับหลังคาระเบียงตอนหน้าและตอนหลังของเรือนแพ พื้นที่ส่วนนี้ มักใช้เป็นที่เก็บสินค้าต่างๆในเรือนแพที่ร้านค้าขาย

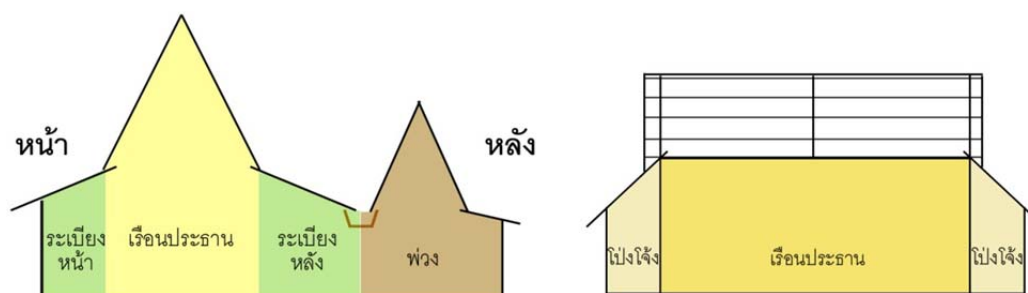
¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 102.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน



รูปที่ 4.53 รูปตัดแสดงส่วนของพื้นที่ภายในเรือนแพทรงไทย กลุ่มที่ 3

ในกลุ่มที่ 4 มีลักษณะหลังคาคล้ายกับกลุ่มที่ 2 คือมีเรือนประธานเป็นจั่วเดี่ยว และมีส่วนของฟ่งต่อท้าย แต่ในกลุ่มนี้ได้เพิ่มพื้นที่ในส่วนช่วงเสาเล็ก หรือ โปงใจขึ้นมา



รูปที่ 4.54 รูปตัดแสดงส่วนของพื้นที่ภายในเรือนแพทรงไทย กลุ่มที่ 4

นอกจากนี้สิ่งที่พบในเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียงแทบทุกหลังคือ ตู๊ดิตตาย หรือ ชั่ว¹⁶ เป็นตู้ตั้งยาวตลอดแทนฝาเรือน เจาะทำช่องประตูมีกรอบเซ็ดหน้าประกอบอย่างสวยงามระหว่างชั้วก็มี ตู๊ดิตตายหรือชั้วพบว่าอยู่ตำแหน่งชายคาด้านหลังของเรือนประธาน หรือ บริเวณใต้รางน้ำของจั่วเรือนประธานในจั่วเรือนแฝด โดยทำหน้าที่เป็นตัวกันห้องของเรือนแพทรงไทยอีกด้วย

ตำแหน่งและลักษณะของชั้ว สัมพันธ์กับลักษณะของช่วงเสาของเรือนแพ ถ้าเป็นเรือนแพแบบ 3 ช่วงเสา ลักษณะของตู๊ดิตตายจะสร้างเต็มตลอดทั้งเรือนแพ เว้นช่วงเสากลางเป็นทางเข้าออก ประตูมีกรอบเซ็ดหน้าเป็นลายฉลุไม้สวยงาม ส่วนเรือนแพ

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 100.

แบบ 4 และ 5 ช่วงเสา มักสร้างขั้วเติมช่วงเสาหลัก และ เว้นช่วงเสาริม หรือ โป่งโจึง ไว้สำหรับเป็นประตูเข้าออก

จากการสัมภาษณ์ นางนพวรรณ ทองอยู่¹⁷ เจ้าของเรือนแพทรงไทยพบว่า รอบๆ เรือนแพทรงไทยจะมีทางเดินไม้ล้อมรอบเรือนแพ โดยลักษณะโครงสร้างเป็นดังที่อธิบายไว้แล้ว ในส่วนของโครงสร้างพื้น ทางเดินนี้จะเป็นทางเดินจากหลังแพมาสู่ชาน¹⁸ ด้านหน้าเรือนแพ ซึ่งในปัจจุบันได้รื้อออกไปจนหมดแล้ว โดยชานจะลดระดับพื้นลงไปประมาณ 1 คืบ

4.3.3 รูปแบบทางกายภาพอื่นๆ

การศึกษาในครั้งนี้ ยังมีประเด็นอื่นๆที่น่าสนใจนอกเหนือไปจากประเด็นของวัสดุ โครงสร้าง ผังพื้น และ รูปทรง ข้อสังเกตเหล่านี้เป็นรูปแบบทางกายภาพอื่นๆที่พบเจอในเรือนแพทรงไทยทั้ง 10 หลัง แต่ไม่สามารถทำการศึกษาได้อย่างละเอียดเนื่องจากข้อจำกัดทางการศึกษา จึงทำได้เพียงรวบรวมไว้เป็นข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้ที่สนใจและต้องการทำการศึกษาต่อไปในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะช่องเปิดของเรือนแพทรงไทย มีหลายลักษณะขึ้นอยู่กับตำแหน่งของช่องเปิดนั้น ด้านหน้าของเรือนแพมักเป็นช่องเปิดขนาดใหญ่ที่สามารถเปิดโล่งได้ตลอด มักเป็นแผงบานกระทุ้งขนาดใหญ่



รูปที่ 4.55 แผงบานกระทุ้งขนาดใหญ่

ส่วนช่องเปิดด้านข้างในช่วงเสาหน้าสุด มักเป็นฝาเสี้ยว¹⁹ ที่เทเอียงไปตามรูปหลังคา มีลักษณะเป็นฝาลูกฟักโดยมีประตูเพื่อเข้าออกภายในเรือนแพด้วย

¹⁷ สัมภาษณ์ นางนพวรรณ ทองอยู่, 15 กรกฎาคม 2554.

¹⁸ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, "เรือนแพที่อยู่อาศัยของคนไทยบนย่านน้ำ" ใน มรดกของชาติเล่ม 6 (กรุงเทพฯ, 2539), หน้า 100.

¹⁹ เสฐียรโกเศศ, ประเพณีเนื่องในการสร้างบ้านปลูกเรือน (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม่คำผาง, 2531), หน้า 43.



รูปที่ 4.56 ฝาเลื่อนที่พบในเรือนแพทรงไทย

ส่วนบริเวณฝากระดานตีตามตั้งด้านข้างของเรือนแพ ช่องเปิดมักมีลักษณะเล็ก และมีลูกกรงจากด้านใน อีกทั้งยังมีจำนวนช่องเปิดค่อนข้างน้อย



รูปที่ 4.57 ช่องเปิดขนาดเล็กของเรือนแพทรงไทย

เนื่องจากเจ้าของเรือนแพทุกคนมีเชื้อสายจีน จึงอาจเป็นสาเหตุให้เรือนแพต้องมีพื้นที่สำหรับบูชาเทพเจ้าจีน ซึ่งพบว่ามีหลายรูปแบบ บางหลังมีลักษณะเป็นหิ้งลอยติดผนัง บางหลังมีลักษณะเป็นแท่นกลมกลิ้งไปกับแนวตู้ติดตาย บางหลังทำเป็นห้องสามารถเดินเข้าไปได้ ซึ่งตำแหน่งของห้องนี้ก็จะอยู่ในแนวเดียวกับตู้ติดตายเช่นกัน บางหลังจึงมีการใช้ห้องนี้เป็นตัวกั้นส่วนหน้าและส่วนหลังแทนตู้ติดตาย ตัวอย่างเช่นใน Hw-7 เป็นต้น



รูปที่ 4.58 ลักษณะของพื้นที่สำหรับบูชาเทพเจ้าจีน

การตกแต่งในส่วนหน้า มักได้รับการตกแต่งกว่าส่วนหลัง เช่นการตกแต่งบริเวณตู้ติดตาย ผนัง ไม้แกะสลักกรอบประตู ลูกฟัก บานเปิดฝ้าเพดาน แต่ระดับของการตกแต่งแต่ละหลังก็ไม่เท่ากัน บางหลังตกแต่งมาก บางหลังไม่ตกแต่งเลย เป็นต้น



รูปที่ 4.59 การตกแต่งภายในเรือนแพทรงไทย

นอกจากนี้นางนพวรรณ²⁰ ยังบอกว่ารอบๆ เรือนแพจะมีไม้หลักปักไว้โดยรอบ สำหรับยึดเรือนแพไม่ให้ลอยไปตามกระแสน้ำ โดยจะใช้โซ่ยึดกับเรือนแพไว้ ปลายอีกด้านหนึ่งผูกติดกับห่วงเหล็กกลม ซึ่งคล้องไว้กับเสาหลัก เพื่อเวลาน้ำขึ้นน้ำลง เรือนแพจะขยับขึ้นลงตามกระแสน้ำได้โดยไม่ต้องแก้ไขที่ผูก

²⁰ สัมภาษณ์ นางนพวรรณ ทองอยู่, 15 กรกฎาคม 2554.

4.4 การจำลองเรือนแพทรงไทยในหัวเวียง

ในการจำลองเรือนแพในครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกเรือนแพหลัง Hw-6 มาจำลอง เนื่องจากมีความดั้งเดิมมากที่สุด โดยในการจำลองเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-6 ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของเรือนแพทรงไทย Hw-6 เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเรือนแพทรงไทย รูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ โดยแบ่งเป็นส่วนโครงสร้างฐาน โครงสร้างตัวเรือน โครงสร้างหลัง และ องค์ประกอบอื่นๆ และการประกอบองค์ประกอบของแต่ละส่วน

4.4.1 ข้อมูลพื้นฐานของเรือนแพทรงไทย หลัง Hw-6

ในส่วนนี้จะกล่าวข้อมูลพื้นฐานของเรือนแพทรงไทย เกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ จากการสัมภาษณ์ พบว่า เรือนแพทรงไทยหลังนี้มีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับ Hw-7 เนื่องจากนางกุยเกี่ยว แซ่หลือผู้เป็นเจ้าของเรือนแพคนแรกนั้น เป็นลูกของนายเฮียง ประคุณหงส์สิต ชาวจีนโพ้นทะเลที่มาตั้งรกรากที่ประเทศไทย และเป็นเจ้าของเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-7

เรือนแพหลังนี้เดิมเป็นร้านขายของใช้ในชีวิตประจำวันทั่วไป เช่น ที่นอน หมอน มุ้ง จาน ชาม ถ้วย แก้ว เป็นต้น ในปัจจุบันเรือนแพหลังนี้ ไม่ได้ถูกใช้งานแต่อย่างใด เป็นพื้นที่เก็บของลักษณะของบ้านคงสภาพเดิมค่อนข้างมาก มีเพียงการต่อเติมชานด้านหน้าเพิ่มเติม และเปลี่ยนรางน้ำฝนจากรางน้ำฝนไม้สักเป็นสังกะสีเพื่อแก้ปัญหาที่รางน้ำรั่วเท่านั้น ซึ่งเรือนแพทรงไทยหลังนี้อยู่ในความดูแลของนายรัตน์ และ นางนพวรรณ ทองอยู่ ผู้เป็นลูกหลานของนายเฮียง ประคุณหงส์สิต เช่นกัน

4.4.2 รูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยหลัง Hw-6

ในส่วนรูปแบบทางกายภาพ แบ่งเป็นส่วนโครงสร้างฐาน โครงสร้างตัวเรือน โครงสร้างหลังคา และ องค์ประกอบอื่นๆ มีรายละเอียดดังนี้

4.4.2.1 โครงสร้างฐาน

จากการสัมภาษณ์นางสาวรวม กิจสุทธิ อายุ 76 ปี ชาวบ้านในชุมชนหัวเวียง กล่าวว่า เรือนแพทรงไทยหลัง Hw-6 ใช้เรือโป๊ะจำนวน 2 ลำ เนื่องจากเคยเห็นเรือโป๊ะวางทิ้งไว้หน้าบ้านของตนในสมัยเด็ก ซึ่งบ้านของนางสาวรวม อยู่ทางด้านหลังของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ อีกทั้งการสัมภาษณ์จากนางนพวรรณ ทองอยู่ เจ้าของเรือนแพทรงไทยหลังนี้ ได้ให้ข้อมูลว่าเรือนแพหลังนี้ใช้โป๊ะจำนวน 2 ลำ มีขนาดค่อนข้างใหญ่ แต่ไม่สามารถระบุได้ว่าจะมีความกว้าง ความยาวเท่าใด

จากการศึกษารูปแบบทางกายภาพในบทที่ 4 หัวข้อที่ 3 ได้สรุปถึงลักษณะของเรือโป๊ะที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนหัวเวียงว่า มีลักษณะเป็นไม้จริง ต่อเป็นกล่องสี่เหลี่ยม ไม่จำกัดความกว้าง ส่วนความยาวเท่ากับความยาวของเรือนแพ และลึกประมาณ 1.00 – 1.50 เมตร มีโครงคล้ายกับเรือเรียกว่ากวางเรือ ตีแผ่นไม้ปิดบนโครงโดยใช้ลูกกะสักตอกลงไป ตอกหมัน ยาชัน น้ำมันระหว่างร่องแผ่นไม้กันไม่ให้น้ำเข้า

จากข้อมูลดังกล่าว ไม่เพียงพอต่อการสันนิษฐาน จึงทำการทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมพบว่า อรศิริ ปาณินท์²¹ ได้อธิบายถึงลักษณะของเรือโป๊ะใน บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่นไว้ว่า ลักษณะของเรือโป๊ะคือ เรือไม้รูปทรงแบบกล่องสี่เหลี่ยมคางหมู ด้านคู่ขนานแคบอยู่ในน้ำ ด้านกว้างขึ้นข้างบน มีโครงภายในแบบโครงกระดูกเรือ โครงนี้เรียกว่ากวางตั้งและกงนอน ตีไม้แผ่นปิดรอบสามด้านและหัวท้าย ยกเว้นด้านบน ยกกันขึ้นและบุด้วยสังกะสีแผ่นเรียบปิดกั้นน้ำขึ้นอีกชั้นหนึ่ง เรือโป๊ะแต่ละลำสามารถยาวได้ตามความพอใจของเจ้าของแพ แต่ขนาดมาตรฐานที่นิยมใช้อยู่ระหว่าง กว้าง 1.20 – 1.50 เมตร ยาว 3.50 – 4.00 เมตร ลึกประมาณ 1.00-1.20 เมตร ดังนั้นเรือนแพแต่ละลำจะต้องใช้เรือโป๊ะประมาณ 4-6 ลำเป็นฐานรับตัวเรือ เรือโป๊ะแต่ละลำมีหูโป๊ะอยู่ที่ท้ายข้างละคู่เพื่อใช้จับสะดวกในการขนย้าย และการก่อสร้างเรือโป๊ะจะเรียงตามแนวยาวขนานกับน้ำ เว้นช่องว่างระหว่างเรือโป๊ะแต่ละลำเล็กน้อย เพื่อให้ลมพัดผ่านได้เรือได้ มาทำให้ส่วนหัวและท้ายของโป๊ะมีพื้นที่หน้าตัดที่ด้านลมมากเกินไป ตัวแพจะมีคานขนาดใหญ่ตียึดโป๊ะเข้าไว้ด้วยกัน และคานดังกล่าวส่วนใหญ่ มักใช้ไม้หน้าตัดกว้างหรือเสา 4x4 นิ้ว วางนอนเพื่อใช้เป็นตัวรับน้ำหนักถ่ายจากเรือน และใช้เป็นตัวยึดเสาเรือนซึ่งต้องบากเข้าลิ้นให้แน่นหนาด้วย ส่วนตัวเรือนด้านบนเมื่อวางเสาเข้ากับคานของโป๊ะแล้วการก่อสร้างเหมือนเรือนไทยบนบกทุกประการ

จากข้อมูลข้างต้น ยังไม่สามารถเข้าใจถึงลักษณะของเรือโป๊ะอย่างละเอียดได้ เนื่องจากยังขาดรายละเอียดบางประการ เช่น ขนาดของกวางเรือ ลักษณะการตีแผ่นไม้ของเรือโป๊ะ วิธีการยึดของเรือโป๊ะและคานแพเข้าด้วยกัน เป็นต้น ดังนั้นในการจำลองเรือนแพทรงไทยในหัวเวียงจึงต้องหากรณีศึกษาจากภายนอก เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงสร้างและรายละเอียดอื่นๆ

ในระหว่างทำการศึกษาที่ชุมชนหัวเวียง พบว่าในละแวกใกล้เคียงกับชุมชนหัวเวียงเคยมีชุมชนเรือนแพทรงไทยอยู่ด้วยหลายแห่ง ได้แก่ ตำบลบ้านแพน, ตำบลบางซ้าย และ ตำบลเจ้าเจ็ด ซึ่งเรือนแพของที่ชุมชนเหล่านี้ มีลักษณะคล้ายคลึงกับเรือนแพทรงไทยที่หัวเวียง แต่ว่าในปัจจุบัน

²¹ อรศิริ ปาณินท์, บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น(กรุงเทพฯ: 2538), หน้า 129-130.

ได้ยกขึ้นตั้งบนเสาหรือถูกรื้อทิ้งสร้างใหม่ไปเกือบทั้งหมดแล้ว เหลือเพียง 1 หลังที่ตำบลเจ้าเจ็ด อำเภอสวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ยังคงลอยน้ำอยู่ในปัจจุบัน²²

เรือนแพหลังนี้เป็นของ นายจันทร์ศิริ แซ่เฮียบ เรือนแพหลังนี้ เคยเป็นเรือนแพทรงไทย มีหลังคาเป็นจั่วคู่ ก่อนจะถูกเปลี่ยนรูปทรงหลังคา เนื่องจากปัญหาเรื่องน้ำรั่วตรงรางน้ำระหว่างจั่วทั้งสองอัน ส่วนรายละเอียดของรูปแบบทางกายภาพอื่นๆของเรือนแพหลังนี้จะอยู่ในส่วน ภาคผนวก



รูปที่ 4.60 เรือนแพของนายจันทร์ศิริ แซ่เฮียบ

เรือนแพหลังนี้มีโครงสร้างฐานเป็นเรือโป๊ะจำนวน 4 ลำ จากเดิมที่ใช้ลูกบวบจำนวน 4 – 6 มัด เพื่อรองได้แพ ลักษณะของเรือโป๊ะที่พบในปัจจุบันมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด กว้าง 1.80 เมตร ยาว 7.00 เมตร ลึก 1.00 เมตร ภายในตีเป็นโครงตั้งและนอนด้วยไม้ขนาด 1½” x 3” ด้านบนของกงเรือตั้งมีไม้ขนาด 2” x 6” วางนอนพาดตลอดแนวยาวของเรือน เพื่อให้คานแพวาง เเทนไว้บนไม้ชิ้นนี้ ที่ด้านหัวและท้ายของเรือโป๊ะ มีแผ่นไม้ขนาด 2” x 13” ยื่นออกมาเกินหัวและท้าย ของเรือโป๊ะ ลักษณะคล้ายหูของเรือโป๊ะ โดยหูเรือโป๊ะจะยื่นออกมาเท่ากับความกว้างของทางเดิน ล้อมรอบเรือนแพ มีคานไม้ขนาด 2” x 6” วางตั้งเพื่อรับน้ำหนักจากพื้นไม้ภายในที่ยื่นมารับไม้ ทางเดินรอบแพ

²² สัมภาษณ์ พงศ์สรร คงเกียรติ, 10 มีนาคม 2555.



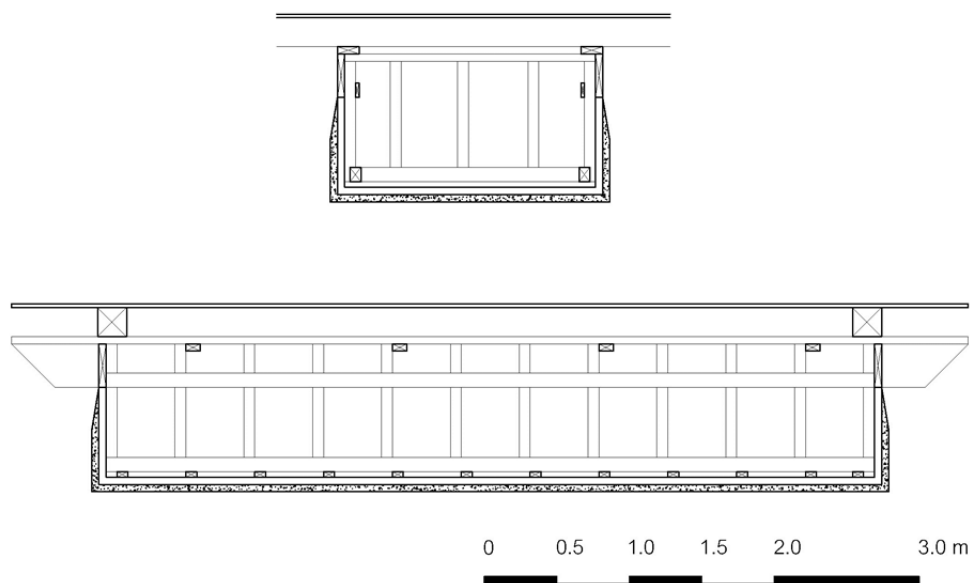
รูปที่ 4.61 ภาพแสดงลักษณะภายในของเรือโป๊ะ



รูปที่ 4.62 ภาพแสดงลักษณะภายนอกของเรือโป๊ะ

ภายในเรือโป๊ะมีไม้ขนาด 2" x 4" ยึดหูของเรือโป๊ะทั้งสองฝั่งเข้าไว้ด้วยกันเป็นระยะ ก่อนจะหุ้มด้วยแผ่นไม้ขนาด 1½" x 13" ตีแนวนอนโดยรอบ ยกเว้นด้านบน โดยช่องว่างระหว่างแผ่นไม้อุดด้วยหมันซึ่งเป็นด้ายที่ถูกปั่นละเอียดมีลักษณะเป็นเส้นใยสั้นๆ จากนั้นยาชันน้ำมันทั้งภายนอกและภายในเรือโป๊ะ ก่อนจะนำลงไปหนุนเรือนแพแทนที่ลูกบวบเดิม โดยไม่มีการยึดตรึงระหว่างคานแพและเรือโป๊ะ ซึ่งแตกต่างจากที่อรศิริ ปาณินท์กล่าวว่า คานแพจะยึดกับเรือโป๊ะ ก่อนที่จะสร้างโครงสร้างด้านบนตามปกติ จึงสันนิษฐานว่าจากการศึกษาดังกล่าว อาจกล่าวถึงการเริ่มปลูกเรือนแพตั้งแต่แรกเริ่ม ทำให้สามารถยึดเรือโป๊ะและคานแพไว้ได้ แต่เรือนแพหลังนี้ มีการเปลี่ยนจากลูกบวบมาเป็นเรือโป๊ะในภายหลัง จึงทำให้ไม่สามารถยึดระหว่างเรือโป๊ะและคานแพได้

แต่ในปัจจุบัน เรือโป๊ะของเรือนแพหลังนี้ถูกฉาบทับด้วยปูนเพื่อช่วยลดปัญหาน้ำรั่วเข้ามาภายในเรือโป๊ะ ซึ่งเป็นข้อเสียของเรือโป๊ะในอดีต โดยก่อนจะฉาบปูนจะต้องตอกตะปูลงบนเรือโป๊ะให้ทั่วบริเวณที่ต้องการฉาบเพื่อเพิ่มพื้นที่ยึดเกาะของปูน จากนั้นฉาบปูนหน้าประมาณ 2 นิ้ว โดยฉาบเฉพาะบริเวณที่อยู่น้ำ คือประมาณครึ่งหนึ่ง ถึง สามในสี่ส่วนของความลึกเรือโป๊ะ โดยผลการรังวัดรูปแบบเรือโป๊ะในปัจจุบันเป็นดังนี้



รูปที่ 4.63 รูปตัดตามยาวและตามขวางของเรือโป๊ะของเรือนแพนายจันทร์ศิริ แซ่เฮียบ

การนำเรือโป๊ะตัวอย่างมาปรับใช้กับเรือนแพทรงไทย Hw-6 พบว่าต้องขยายขนาดของเรือโป๊ะให้มีความกว้างมากกว่าเรือนแพของนายจันทร์ศิริ เพื่อให้สามารถรองรับเรือนแพตามสภาพเดิมเนื่องจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่ามีเรือโป๊ะทั้งหมด 2 ลำ

อย่างไรก็ตาม ในการจำลองเรือนแพ Hw-6 ทำเพื่อจำลองให้เห็นลักษณะทางกายภาพดั้งเดิมของเรือนแพทรงไทยเท่านั้น ไม่สามารถสรุปได้ว่า เรือโป๊ะต้องมีขนาดเท่าใด เพื่อที่จะสามารถรับน้ำหนักเรือนแพได้ ซึ่งเนื้อหาในประเด็นนี้จะต้องศึกษาในเชิงวิศวกรรมต่อไป

4.4.2.2 โครงสร้างตัวเรือน

คานแพทำจากไม้หน้าตัด 6" x 6" วางแนวยาวตั้งแต่ด้านหน้าไปด้านหลังเรือนแพ มีการเจาะรู 2 รูในตำแหน่งของเสาเรือนแพเพื่อรับเสาของเรือนแพ นอกจากนี้มีคานขนาด 2" x 6" วางขนานไปกับคานแพไปด้วย

เสามีขนาด 4" x 4" ถูกกลึงลบเหลี่ยมมุมโดยที่ปลายเสาด้านล่างเข้าลิ้นกับคานแพอย่างแน่นหนา มีการบากเสาทุกๆ 40 – 50 เซนติเมตร เพื่อวางเคร้านอนสำหรับยึดฝาผนัง

พื้นไม้ ทำจากไม้สักขนาดประมาณ 30 – 45 เซนติเมตร ปูเรียงไปในแนวตั้งฉากกับคานแพ ไม่มีการลดระดับของเรือนแพ แต่ในส่วนของชานด้านหน้าเรือนแพจะมีการลดระดับลง 1 คืบ พื้นภายในเรือนแพในตำแหน่งที่ตรงกับเรือโป๊ะจะสามารถเปิดได้ และมีการเจาะพื้นไม้เป็นร่องขนาดเล็กสำหรับขับถ่าย

ฝาผนัง ผนังด้านหน้าและด้านหลังของเรือนแพทรงไทย ทำเป็นแผงบานกระทุ้งเปิดปิดได้ตลอดแนวช่วงเสา ทำจากสังกะสียึดกับโครงคร่าวเป็นไม้ตีตาราง เมื่อเปิดจะใช้ไม้ค้ำแขงไว้กับพื้น

ส่วนชานด้านหน้า ส่วนฝาผนังด้านหัวและท้ายของจั่วเป็นผนังที่ปิดไม่มีช่องเปิด มีลักษณะเป็นไม้ตีขีดตามตั้งสอดเข้าร่องลึนกันประกอบกันเป็นแผง ยึดกับเสา ในฝ้าด้านข้างของส่วนระเบียงหน้ามีลักษณะเป็นฝาเสี้ยวคือเอียงไปตามองศาของชายคา มีลักษณะเป็นช่องเปิดบานลูกฟัก 4 บาน

4.4.2.3 โครงสร้างหลังคา

เป็นเรือนแพทรงไทยจั่วคู่แบบที่ 2 คือมีจั่วเรือนประธาน ล้อมรอบด้วยหลังคาปีกนกทั้ง 4 ด้าน และต่อกับพ่วงด้านหลัง โครงสร้างหลังคาจะมีชื่อขนาด 2"x8" จะวางตามแนบ โดยที่ปลายทั้งสองข้างของชื่อจะทำเป็นร่องเพื่อวางแปหัวเสารูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสตลอดความยาวของจั่ว และตรงกลางชื่อจะวางตั้งแหวนเพื่อรองรับอกไม้รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส และมีจันทันที่บากเป็นร่องเพื่อวางแปลน และ กลอนเพื่อยึดวัสดุผนังซึ่งเป็นจากหรือแฝก

4.4.2.4 องค์ประกอบอื่นๆ

จากการสัมภาษณ์เจ้าของเรือนแพที่กล่าวถึงสภาพของเรือนแพในอดีต ซึ่งได้ฟังมาจากแม่ของผู้ให้ข้อมูลอีกทอดหนึ่งว่า เรือนแพจะมีไม้กระดาน สามารถเดินได้รอบแพ อีกทั้งยังมีชานด้านหน้าของเรือนแพทรงไทย ที่ลดระดับลงจากพื้นของเรือนแพทรงไทย ประมาณ 1 คืบ

นอกจากนี้ ยังมีไม้หลักปักเอาไว้รอบๆ และมีโซ่ปลายหนึ่งผูกติดกับเรือนแพ และ อีกปลายเป็นห่วงเหล็กกลม คล้องไว้กับเสาหลัก ทั้งนี้ เพื่อยึดแพไว้กับเสานั้น ไม่ให้ลอยไปตามกระแสน้ำ

4.4.3 การประกอบองค์ประกอบของแต่ละส่วน

ในการประกอบในแต่ละส่วนของเรือนแพทรงไทย มีลักษณะไม่แตกต่างจากการประกอบเรือนทรงไทย แต่ต้องใช้ความรู้ในเรื่องการถ่วงน้ำหนักของเรือนแพทรงไทย²³ ดังนั้นในการประกอบจึงแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรกคือต้องปรุงโครงสร้างตัวเรือนและโครงสร้างหลังคาในแต่ละชิ้นส่วนให้สำเร็จบนบกเสียก่อน จากนั้น มาขั้นตอนที่สอง คือการนำลงไปประกอบชิ้นส่วนต่างๆในลำน้ำ โดยทำการวางเรือโป๊ะ ให้ขนานกับลำน้ำ จากนั้นทำการยึดเรือโป๊ะด้วยคานแพ จากนั้นจึงนำชิ้นส่วนต่างๆที่ปรุงเสร็จแล้วมาประกอบบนฐานแพนั้น เช่นเดียวกับเรือนทรงไทยทุกประการ

ข้างต้นเป็นข้อสรุปที่ได้จาก อรศิริ ปาณินท์²⁴ แต่จากการศึกษาเรือนแพที่ตำบลเจ้าเจ็ด กลับพบว่า ตัวเรือนแพจะวางอยู่บนคานแพโดยไม่มียึดระหว่างเรือโป๊ะกับคานแพอย่างแน่นอนหา

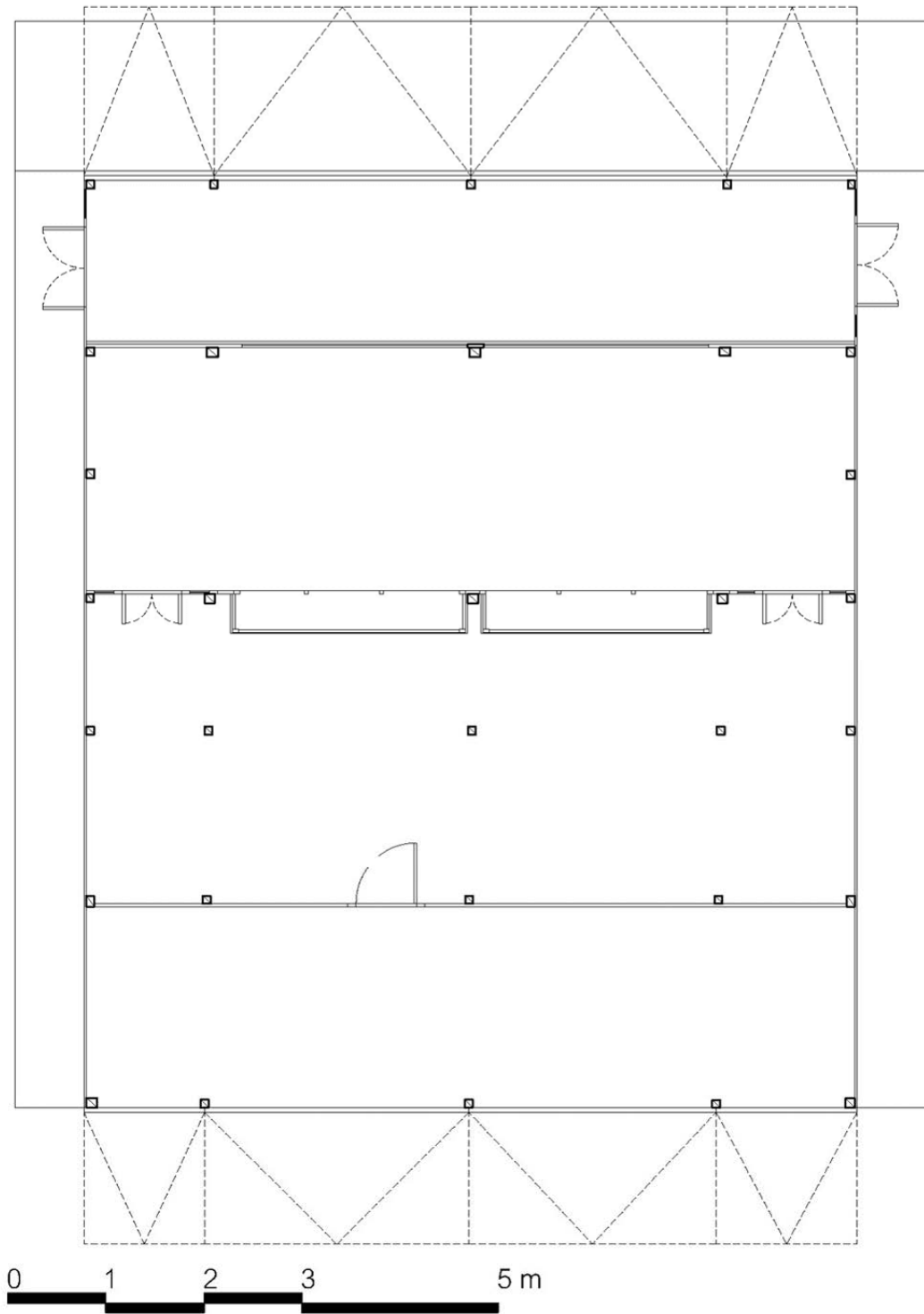
²³ โชติ กัลยาณมิตร, "สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม," ใน ลักษณะไทย : ภูมิหลัง, คีฤทธิ ปราโมช, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2551), หน้า 398-399.

²⁴ อรศิริ ปาณินท์, บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น (กรุงเทพฯ: 2538), หน้า 129-130.

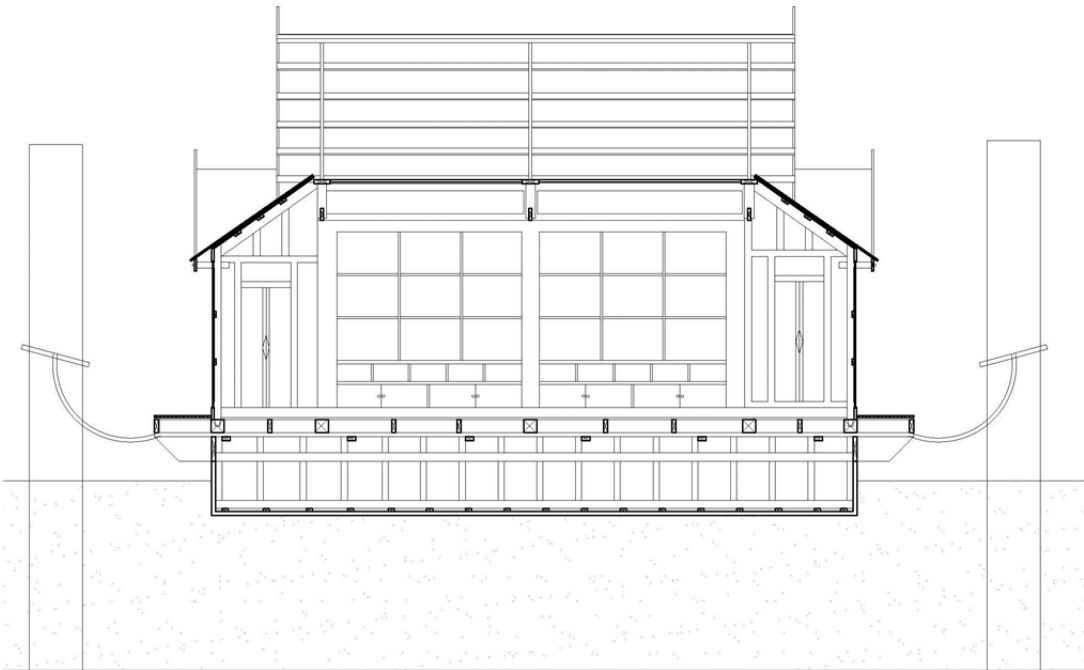
ตามข้อสรุปข้างต้น จึงสันนิษฐานว่าเป็นเพราะเรื้อนแพหลังนี้ เคยใช้แพลูกบวบมาก่อน จากนั้นจึงเปลี่ยนเป็นเรือโป๊ะ ดังนั้นจึงไม่สามารถที่จะทำการยึดเรือโป๊ะเข้ากับคานแพได้

ดังนั้นในการจำลองเรื้อนแพครั้งนี้ จึงเลือกวิธีการแบบเดียวกับเรื้อนแพที่เจ้าเจ็ด คือวางเรื้อนแพทับไว้บนเรือโป๊ะเท่านั้น เนื่องจากรายละเอียดการยึดตัวระหว่างเรือโป๊ะและคานแพตามที่อรศิริกล่าวก็ไม่ชัดเจนนัก ไม่สามารถจำลองให้ออกมาเป็นรูปธรรมได้

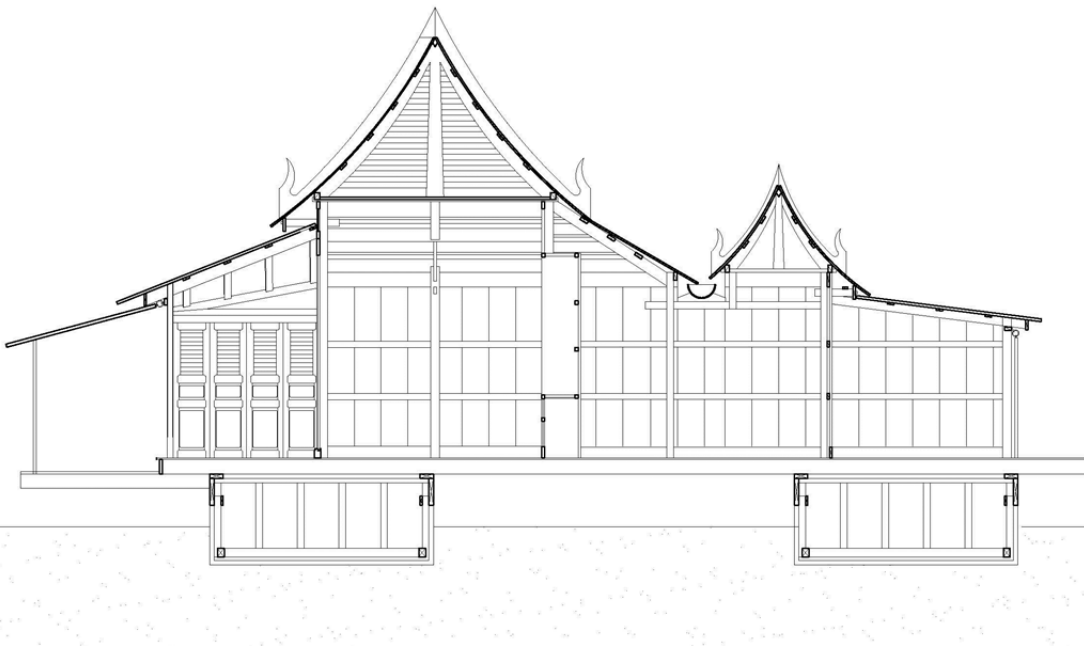
จากข้อมูลทั้ง 3 ส่วนข้างต้น เมื่อนำมาจำลองรูปแบบทางกายภาพของเรื้อนแพทรงไทยหลัง Hw-6 จะได้ผลดังต่อไปนี้



รูปที่ 4.64 แบบจำลองผังพื้นที่ของเรือนแพทรงไทย Hw-6



รูปที่ 4.65 แบบจำลองรูปตัดตามขวางของเรือนแพทรงไทย Hw-6



รูปที่ 4.66 แบบจำลองรูปตัดตามยาวของเรือนแพทรงไทย Hw-6



รูปที่ 4.67 ทศนิยมภาพจำลองเรือนแพทรงไทย Hw-6

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

เรือนแพเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทหนึ่งที่อยู่คู่กับประเทศไทยและที่ราบลุ่มแม่น้ำภาคกลางมาช้านาน ซึ่งปรากฏหลักฐานทั้งในบันทึก หนังสือ และบทประพันธ์ต่างๆ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เนื่องด้วยวิถีชีวิตของผู้คนในอดีตที่ผูกพันกับแม่น้ำลำคลอง เช่น ความสะดวกสบายในการคมนาคมที่มักสัญจรโดยใช้เรือเป็นหลัก การใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกและการบริโภคอุปโภค รวมไปถึงลักษณะภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ที่มีน้ำท่วมถึง เรือนแพจึงเป็นรูปแบบการอยู่อาศัยที่สอดคล้องและเหมาะสมกับวิถีชีวิตเช่นนี้ได้เป็นอย่างดี ทำให้เรือนแพได้รับความนิยมมากเช่นเดียวกับเรือนทรงไทยใต้ถุนสูง

แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้จำนวนเรือนแพลดลงเป็นอย่างมาก ทั้งการที่มีจำนวนเรือในน่านน้ำมากขึ้น มีการต่อเรือขนาดใหญ่เพื่อบรรทุกขนส่งสินค้า ทำให้ในการเดินเรือบางครั้ง เกิดอุบัติเหตุที่เรือชนกับเรือนแพ สร้างความเสียหายและไม่ปลอดภัยแก่ชาวเรือนแพเป็นอย่างมาก รวมไปถึงราคาที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ของลูกบวบซึ่งเป็นพืชน้ำในเรือนแพ ทำให้ชาวเรือนแพตัดสินใจยกเรือนแพขึ้นบกไปเป็นจำนวนมาก เรือนแพจึงหมดลงด้วยสาเหตุเหล่านี้

เรือนแพที่มีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งเป็นเรือนแพแบบเรือนทรงไทย เรือนแพทรงมณิลาหรือปั้นหย่าซึ่งเป็นเรือนแพแบบร่วมสมัย และเรือนแพรูปแบบอื่นๆอีกมากมาย แต่เรือนแพที่ทำการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้คือเรือนแพทรงไทยที่มีมาตั้งแต่อดีต มีความงดงามทางสถาปัตยกรรมเช่นเดียวกับเรือนทรงไทยที่พบได้ในปัจจุบัน มีคุณค่าและเก่าแก่ นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ แต่ในปัจจุบันกลับหาพบได้ยากและไม่ได้คงไว้ซึ่งรูปแบบดั้งเดิม

ชุมชนหัวเวียง ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนหนึ่งที่เคยเป็นชุมชนเรือนแพทรงไทยมาก่อน เป็นตลาดแพที่มีความคึกคักและมีความสำคัญกับชุมชนแห่งนี้ และโดยรอบเป็นอย่างมาก เจ้าของเรือนแพมักเป็นคนจีนที่มาตั้งรกรากในประเทศไทย แต่งานกับภรรยาชาวไทย และทำมาค้าขายจนมีกิจการเป็นของตัวเอง

แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับชุมชนเรือนแพแห่งอื่น ส่งผลให้เรือนแพทรงไทยที่ชุมชนหัวเวียง ถูกยกขึ้นมาตั้งบนเสาไปจนหมด กลายเป็นร้านค้าริมน้ำ อีกทั้งยังคงความเป็นตลาดไว้ได้อยู่ แต่เมื่อมีการตัดถนนเกิดขึ้น แม่น้ำน้อยซึ่งเคยเป็นแม่น้ำสายหลักในการคมนาคมถูกลดความสำคัญลง ผู้คนหันไปเดินทางโดยใช้ถนนมากขึ้น ตลาดน้ำแห่งนี้จึงเริ่มซบเซาลงและหายไป

ในที่สุด เรือนแพทรงไทยทั้งหลายที่ถูกยกขึ้นมาตั้งบนเสาจึงหมดความสำคัญลง และมีสภาพเสื่อมโทรมเช่นในปัจจุบัน

จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า มีเรือนแพทรงไทยเหลืออยู่ทั้งหมด 10 หลัง บางหลังที่ยังใช้งานในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเพื่อเป็นพื้นที่เก็บของหรืออยู่อาศัย มักได้รับการเปลี่ยนแปลงหรือต่อเติมไปจากสภาพเดิมเพื่อให้ยังคงใช้งานอยู่ได้ เช่น การทำหลังคาคลุมชานด้านหน้าเรือนแพ การเปลี่ยนรางน้ำฝนเป็นสังกะสี การเปลี่ยนรูปทรงหลังคา หรือ การขยายพื้นที่ใช้สอย รวมไปถึงการติดบ้านเพื่อเพิ่มความสูงบ้านให้พื้นระดับน้ำท่วม ส่วนหลังที่ไม่ได้รับการใช้งานเลย จะถูกปล่อยให้ทิ้งร้างขาดการดูแล ทำให้มีสภาพทรุดโทรม

เมื่อทำการศึกษารูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยที่ชุมชนหัวเวียง ในด้านวัสดุและโครงสร้างพบว่า

- มีคานแพหน้าตัดกว้าง ค่อนไปทางสี่เหลี่ยมจัตุรัส จะวิ่งในแนวเดียวตั้งแต่ด้านหน้าไปถึงด้านหลังของเรือนแพ
- มีคานขนาด 2x6 นิ้ว อยู่ระหว่างคานแพในบางช่วงเสา เพื่อรับน้ำหนักพื้นไม่ให้ตกท้องช้าง
- เสาของเรือนแพทรงไทยเป็นเสาไม้สี่เหลี่ยมขนาดเล็กถูกลบเหลี่ยมมุม ในบางหลังเสาชุดหน้าจะถูกกลิ้งกลมอย่างประณีต ส่วนเสาในแนวผนังจะถูกบากเป็นระยะ เพื่อวางเครื่อสำหรับยึดกับแผงของผนังไม้
- ผนังมีลักษณะเป็นไม้กระดานตีตามตั้ง เข้าร่องอยู่กับพริ้งและคอสอง
- พื้นไม้วางบนคานแพในแนวขวาง พื้นบางแผ่นจะมีความยาวยื่นออกมาด้านนอกของพริ้ง เพื่อรับน้ำหนักไม้กระดานสำหรับเป็นทางเดินด้านข้างเรือนแพ พื้นไม้บางตำแหน่งสามารถเปิดได้ เพื่อเป็นร่องสำหรับขับถ่ายและเป็นทางลงไปซ่อมบำรุงเรือโป๊ะ
- โครงสร้างหลังคาของเรือนแพมีลักษณะคล้ายคลึงกับเรือนทรงไทย
- น้ำหนักของหลังคาและตัวเรือนทั้งหมดจะถ่ายผ่านเสาซึ่งเสียบอยู่กับคานแพด้วยเทคนิคแบบสลักเดือย ก่อนจะถ่ายน้ำหนักลงสู่เรือโป๊ะหรือลูกบวบ ซึ่งเป็นโครงสร้างสำหรับการลอยน้ำของเรือนแพ
- วัสดุส่วนของโครงสร้างที่เป็นไม้ มักทำจากไม้สัก ส่วนวัสดุมุมแต่เดิมใช้จากหรือแฝก ต่อมาเปลี่ยนมาใช้สังกะสีแทน

ส่วนรูปแบบทางกายภาพของเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียงในด้านผังพื้นที่และรูปทรงพบว่า

- เรือนแพทรงไทยสามารถแบ่งรูปทรงได้เป็น 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีขนาด ลักษณะ หลังคา ลักษณะพื้นที่ภายใน แตกต่างกันในบางรายละเอียดเช่น เรือนแพแบบเรือนจั่วเดี่ยว เรือนแพแบบเรือนแฝด รวมไปถึงการเพิ่มพื้นที่ของเรือนแพในส่วนของพ่วงและโป่งโค้ง
- รูปทรงของเรือนแพมักมีความสมดุลแบบสมมาตรซ้ายขวา และหลังคามักไม่สูงชันเพื่อความมั่นคงในการลอยน้ำ
- ผังพื้นที่ของเรือนแพพบว่ามีการทำตู้ติดตายหรือห้องพระซึ่งมักเป็นตู้แบ่งห้องภายในเรือนแพ โดยลักษณะของตู้ติดตายจะสัมพันธ์กับลักษณะช่วงเสา
- มีทางเดินโดยรอบเรือนแพ และ ด้านหน้าจะมีชานที่ต่อขึ้นมาโดยลดระดับลงประมาณ 1 คืบ จากพื้นที่ของเรือนแพ

ส่วนรูปแบบทางกายภาพอื่นๆ ได้แก่ ช่องเปิดของเรือนแพทรงไทยมีหลายลักษณะ เช่น แผงบานกระทุ้งขนาดใหญ่ ฝาเสี้ยว หรือ หน้าต่างติดลูกกรงขนาดเล็ก ซึ่งขึ้นอยู่กับตำแหน่งของช่องเปิดนั้น และพบว่ามีพื้นที่สำหรับบุชาเทพเจ้าเงินทั้งเป็นแบบหิ้ง แท่น และห้อง อยู่ในเรือนแพหลายๆหลัง และการตกแต่งภายในเรือนแพมักมีแค้ในส่วนด้านหน้าของตู้ติดตาย แต่ไม่ส่วนด้านหลังของตู้ติดตายมักไม่ได้รับการตกแต่ง นอกจากนี้รอบๆเรือนแพยังมีเสาหลักที่ปักไว้โดยรอบเพื่อไม่ให้เรือนแพหลุดลอยไปกลับกระแสน้ำด้วย

จากข้อมูลข้างต้นได้นำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจำลองเรือนแพทรงไทยในชุมชนหัวเวียง โดยเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนเรือโป๊ะจากเรือนแพที่ตำบลเจ้าเจ็ด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสามารถจำลองเรือนแพได้ดังต่อไปนี้



5.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาเกี่ยวเรือนแพทรงไทย ยังมีอีกหลายมิติให้ทำการศึกษา เนื่องจากการศึกษา เพื่อทำความเข้าใจสถาปัตยกรรมรูปแบบหนึ่ง จะต้องศึกษาให้ครอบคลุมทุกด้าน ตั้งแต่รูปแบบ กายภาพ รูปร่าง รูปทรง ลักษณะโครงสร้าง วิธีการก่อสร้าง ตลอดจนด้านการใช้งาน วิถีชีวิต ความ เชื้อประเพณี ที่หล่อหลอมให้ออกมาเป็นสถาปัตยกรรมรูปแบบหนึ่งๆ ทำให้ในการศึกษาในครั้งนี้ไม่ สามารถจะศึกษาให้ครอบคลุมทั้งหมดได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป หากจะศึกษาเพิ่มเติมใน รูปแบบทางกายภาพยังมีเรื่องลักษณะของช่องเปิด ช่องแสง ช่องระบายอากาศ รวมไปถึงการ ตกแต่งภายในเรือนแพทรงไทย ที่ต้องใช้ความรู้ทางด้านศิลปกรรมในงานสถาปัตยกรรมเป็นอย่างมาก แต่หากจะศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงเนื้อแท้และคุณค่าของเรือนแพทรงไทยที่มีต่อผู้อาศัยแล้ว จะต้องศึกษาในแง่ของการใช้สอยพื้นที่ภายในเรือนแพ กิจกรรมและวิถีชีวิตของชาวเรือนแพทรง ไทยเพิ่มเติม เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้ออกมาเป็นแบบแผนของการใช้พื้นที่ในเรือนแพทรงไทย ซึ่งจะ เป็นการต่อยอดให้องค์ความรู้เกี่ยวกับเรือนแพทรงไทยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในระหว่างการศึกษา พบว่าเคยมีชุมชนเรือนแพที่เป็นตลาดเก่าอยู่ในอำเภอ เสนาอีกหลายแห่ง เช่น ตำบลเจ้าเจ็ด ตำบลบ้านแพน และ ตำบลบางซ้าย ดังนั้นหากศึกษาโดย ภาพรวมถึงความสัมพันธ์ของชุมชนเรือนแพแต่ละแห่ง อาจทำให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับเรือนแพ ทรงไทยมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อองค์ความรู้เกี่ยวกับเรือนแพทรงไทย และเป็นข้อมูลเบื้องต้นใน การวางแผนเพื่อทำการวิจัยชุมชนเรือนแพเหล่านี้ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง

รายการอ้างอิง

- จันทร์ศิริ แซ่เฮียบ. สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2555.
- จินตนา หยกชัยกุล. สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2554.
- จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์. เรือนแพที่อยู่อาศัยของคนไทยบนย่านน้ำ, มรดกของชาติเล่ม 6, 91-108.
กรุงเทพฯ, 2539
- โชติ กัลยาณมิตร. สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม. ในคึกฤทธิ์ ปราโมช, ลักษณะไทย: ภูมิหลัง, 398-399. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2551.
- เทพชู ทับทอง. กรุงเทพในอดีต. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต, 2518.
- ทองล้วน โตวิศิษฐ์ชัย. สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2554.
- นพวรรณ ทองอยู่. สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2554.
- บุญโต ไวทยพิศาล. สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2554.
- พงศ์สรร คงเกียรติ. สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2555.
- เพ็ญภา จิตต์จำนงค์. สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2554.
- รัตน์ ทองอยู่. สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2554.
- ฤทัย ใจจงรัก. เรือนไทยเดิม. กรุงเทพฯ: สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2534.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. เรือนแพ เอกลักษณ์ลอยน้ำ, มรดกไทย, 215-227. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปาณยา
, 2519.
- เสฐียรโกเศศ. ประเพณีเนื่องในการสร้างบ้านปลูกเรือน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม่คำผาง, 2531
- สมคิด จันท. สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2554.
- สมจิตร กิจกลั่น. สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2555.
- สุภลักษณ์ ธารานุรักษ์. สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2554.
- อรศิริ ปาณินท์. บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น. กรุงเทพฯ, 2538
- อรศิริ ปาณินท์. หมู่บ้านลอยน้ำของไทย. กรุงเทพฯ: เจ.พี.รินทร์ ท่าพระจันทร์, 2546.

ภาคผนวก

ประวัติความเป็นมาของเรือนแพของนายจันทร์ศิริ แซ่เฮียบ

ในระหว่างทำการศึกษาที่ชุมชนหัวเวียง พบว่าในละแวกใกล้เคียงกับชุมชนหัวเวียงเคยมีชุมชนเรือนแพทรงไทยอยู่ด้วยหลายแห่ง ได้แก่ ตำบลบ้านแพน, ตำบลบางซ้าย และ ตำบลเจ้าเจ็ด ซึ่งเรือนแพของที่ชุมชนเหล่านี้ มีลักษณะคล้ายคลึงกับเรือนแพทรงไทยที่หัวเวียง แต่ว่าในปัจจุบันได้ยกขึ้นตั้งบนเสาหรือถูกรื้อทิ้งสร้างใหม่ไปเกือบทั้งหมดแล้ว เหลือเพียง 1 หลังที่ตำบลเจ้าเจ็ด อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ยังคงลอยน้ำอยู่ในปัจจุบัน¹

ตำบลเจ้าเจ็ด จัดว่าเป็นหมู่บ้านหนึ่งซึ่งมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเกาะ มีลำคลองล้อมรอบ ชีวิตชาวบ้านเมื่อพ.ศ. 2500 นั้นส่วนหนึ่งมีเชื้อสายชาวจีนที่อพยพมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ หอบลูกหลานมาตั้งรกรากปลูกแพเป็นที่อยู่อาศัยทำมาค้าขายตามริมน้ำ จนทำให้ตำบลเจ้าเจ็ดกลายเป็นตลาดน้ำอีกแห่งที่มีเศรษฐกิจการค้าที่ดี จนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป แต่ในปัจจุบันแทบไม่มีเรือนแพหลงเหลืออยู่แล้ว เพราะน้ำแห้งขอดทำให้เรือนแพหายไปจนหมด เหลือเพียง 1 หลังที่ยังคงลอยน้ำอยู่ซึ่งเป็นของนาย จันทร์ศิริ แซ่เฮียบ อายุ 60 ปี

แต่เดิมเรือนแพหลังนี้เป็นของนายปะเว้ง แซ่เฮียบ เป็นชาวจีนซึ่งเป็นคุณพ่อของนายจันทร์ศิริ โดยนายปะเว้งได้เข้ามาอาศัยในเรือนแพหลังนี้เมื่อปี พ.ศ.2482 แต่ไม่ทราบว่าเรือนแพหลังนี้สร้างตั้งแต่เมื่อใด เนื่องจากซื้อต่อมาจากคนทางหัวคลองสานซึ่งเป็นคนพื้นเมืองในราคา 3,000 บาท แต่คงประมาณ 60 ปีมาแล้ว ลักษณะของเรือนแพหลังนี้ กว้างประมาณ 4 วา ลักษณะหลังคาเป็นทรงปั้นหยา แต่เดิมเป็นทรงไทยหลังคู้ สาเหตุที่เปลี่ยนเนื่องจากปัญหาน้ำรั่วบริเวณรางน้ำฝนกลางเรือน ทำให้ต้องซ่อมแซมบ่อยๆ ส่วนฐานแพใช้ลูกบวบ ทำจากไม้ไผ่รองเป็นฐานหนุนอยู่ด้านล่างของแพ ใช้ไม้ไผ่ป่าลำใหญ่มัดเป็นแถวละ 100 ลำ จัดรองได้พื้น 4 – 6 แถว ราคาไม้แพงนัก²

ต่อมาเรือนแพหลังนี้เปลี่ยนมาใช้เป็นเรือโป๊ะ จำนวน 4 ลำ เนื่องจากไม่สามารถรับภาระการเปลี่ยนลูกบวบทุกปีได้เพราะลูกบวบมีราคาสูงขึ้น โดยโป๊ะในปัจจุบันมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด กว้าง 1.80 เมตร ยาว 7.00 เมตร ลึก 1.00 เมตร ภายในตีเป็นโครงตั้งและนอนด้วยไม้ขนาด 1½” x 3”

¹ สัมภาษณ์ พงศ์สรร คงเกียรติ, 10 มีนาคม 2555.

² “ย้อนอดีตชีวิตชาวแพเจ้าเจ็ด,” กรุงเทพฯธุรกิจ(15 สิงหาคม 2536): 9.

ด้านบนของกงเรือตั้งมีไม้ขนาด 2"x 6" วางนอนพาดตลอดแนวยาวของเรือ เพื่อให้คานแพวางเทินไว้บนไม้ชิ้นนี้ ที่ด้านหัวและท้ายของเรือโป๊ะ มีแผ่นไม้ขนาด 2"x 13" ยื่นออกมาเกินหัวและท้ายของเรือโป๊ะ ลักษณะคล้ายหูของเรือโป๊ะ โดยหูเรือโป๊ะจะยื่นออกมาเท่ากับความกว้างของทางเดินล้อมรอบเรือนแพ มีคานไม้ขนาด 2"x 6" วางตั้งเพื่อรับน้ำหนักจากพื้นไม้ภายในที่ยื่นมารับไม้ทางเดินรอบแพ

ภายในเรือโป๊ะมีไม้ขนาด 2"x 4" ยึดหูของเรือโป๊ะทั้งสองฝั่งเข้าไว้ด้วยกันเป็นระยะ ก่อนจะหุ้มด้วยแผ่นไม้ขนาด 1½" x 13" ตีแนวนอนโดยรอบ ยกเว้นด้านบน โดยช่องว่างระหว่างแผ่นไม้อุดด้วยหมันซึ่งเป็นด้ายที่ถูกปั่นละเอียดมีลักษณะเป็นเส้นใยสั้นๆ จากนั้นยาชันน้ำมันทั้งภายนอกและภายในเรือโป๊ะ ก่อนจะนำลงไปหนุนเรือนแพแทนที่ลูกบวบเดิม โดยไม่มีการยึดตรึงระหว่างคานแพและเรือ

แต่ในปัจจุบัน เรือโป๊ะของเรือนแพหลังนี้ถูกฉาบทับด้วยปูนเพื่อช่วยลดปัญหาน้ำรั่วเข้ามาภายในเรือโป๊ะ ซึ่งเป็นข้อเสียของเรือโป๊ะในอดีต โดยก่อนจะฉาบปูนจะต้องตอกตะปูลงบนเรือโป๊ะให้ทั่วบริเวณที่ต้องการฉาบเพื่อเพิ่มพื้นที่ยึดเกาะของปูน จากนั้นฉาบปูนหน้าประมาณ 2 นิ้ว โดยฉาบเฉพาะบริเวณที่อยู่ใต้น้ำ คือประมาณครึ่งหนึ่ง ถึง สามในสี่ส่วนของความลึกเรือโป๊ะ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว อารยา เรืองคงเกียรติ เกิดเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี สถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิตเมื่อปีการศึกษา 2553 และ ทำการศึกษาต่อเนื่องในระดับปริญญาโท สาขาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2554